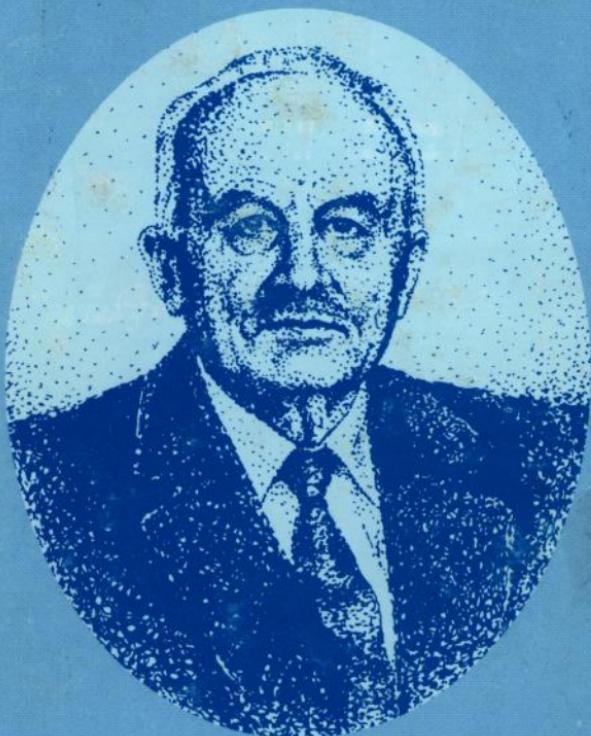

Петро Мушинка

Із твердого
кореня

Peter Musinka
From a hard root

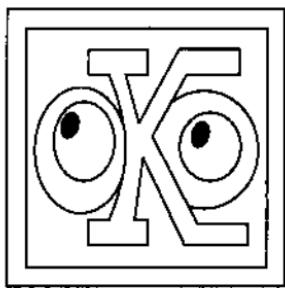
Western Europe:

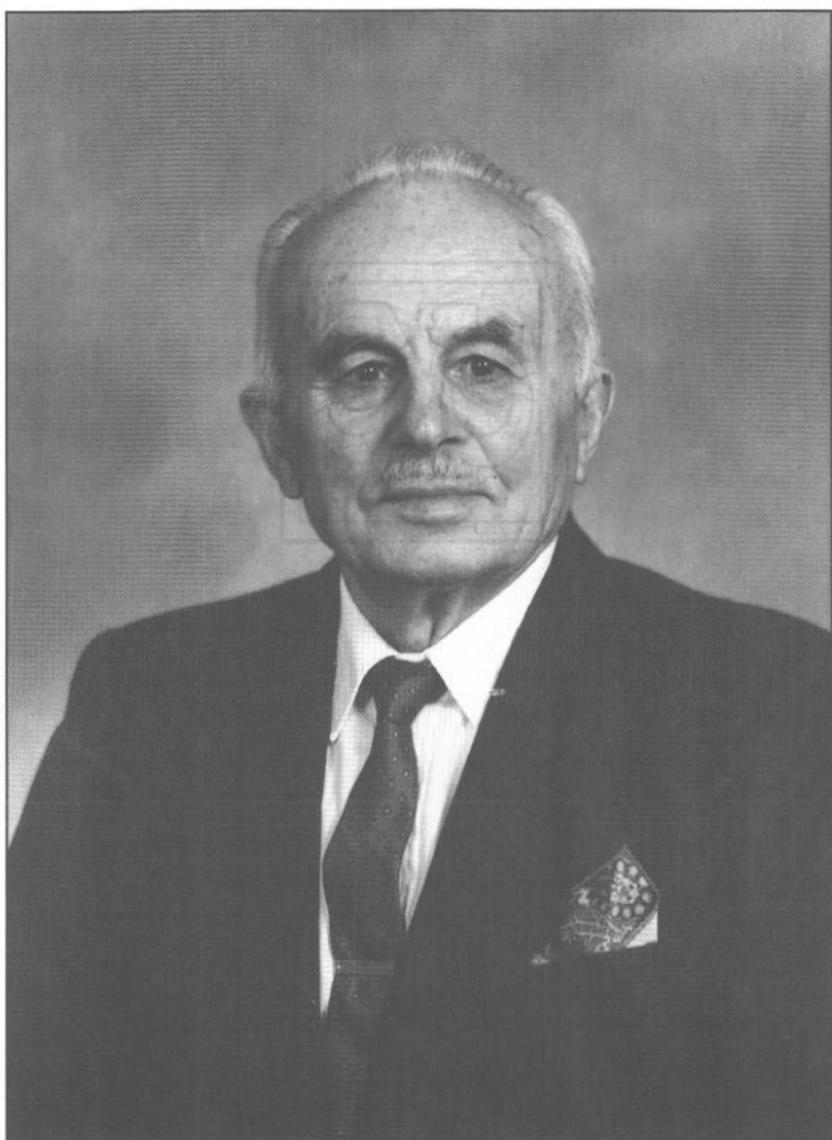
1. Czech Republic, 2. Slovak Republic, 3. Ukraine, 4. Poland,
5. Germany, 6. Austria, 7. Hungary, 8. Romania, 9. Bulgaria,
10. Yugoslavia, 11. Italy, 12. Switzerland, 13. France,
14. Spain, 15. Portugal, 16. Great Britain, 17. Ireland

Карта західної Європи і Чехо-Словаччини

Петро Мушинка (Торонто, 1992)

*Цю книжку, присвячену 90-літтю з дня народження
Петра Мушинки
видали його діти:
Марія Козак, Федір Мушинка та Патріція Плотнер.*

*The book is published by his children
Mary Kozak, Fred Musinka and Patricia Ploetner*

Peter Musinka

From a hard root

**Memories of his birthplace
and Canada**

Foundation Karpaty — Prešov 1996

Петро Мушинка

Із твердого кореня

Спогади на рідний край
і Канаду

Фундація Карпати — Пряшів 1996

БІБЛІОТЕКА ОКО, № 2

Автор: Петро Мушинка

Вступ і редакція: Микола та Олесь Мушинки

Обкладинка та графічне оформлення: Сергій Панчак

Author: Peter Musinka

Preface and editors: Mykola and Oles Musinka

Cover and Art Director: Sergej Pančak

ISBN 80-967399-0-5

Вступ

Книга „Із твердого кореня“ є спробою представити читачеві досить нетиповою формою життя Петра Мушинки, одного із десятків тисяч русинів-українців Пряшівщини, які змушені були залишити рідний край і шукати працю на чужині.

Народився він /1905 р./ в невеликому гірському селі Курів у Східній Словаччині, де прожив і перші роки свого життя, закінчив шість класів основної школи, навчився любити землю, газдувати. 23-річним юнаком він виїхав у Канаду, де спочатку працював на фермі як допоміжний робітник, пізніше почав фермувати „на своєму“. Після сімох років він повернувся до рідного села, одружився із Зузкою Єндрей, і зразу же після весілля відвів її на свою ферму в Альберту. В часі Другої світової війни продав ферму і переселився в Торонто, де понад 27 років працював робітником у металургійній фабриці. Весь час цікавився життям своїх односельчан /як він їх називає - „наших людей“/ у Канаді, подіями у своєму рідному селі Курів тощо. Про все це читач довідається з розповіді самого автора.

Прочитавши автобіографію Петра Мушинки можна в ній помітити одну рису, яка робить її інтересною і для вченого-дослідника: це не тільки життєпис одної людини, а історія еміграції з нашого регіону за океан в мініатюрі. Тут зображені - і фермерське життя, і життя робітника у фабриці, і спілкування з країнами, і спогади на рідне село і т. д. Одним словом, все те, що було головним і важливим для „наших людей“ в новому середовищі.

Книга спогадів Петра Мушинки у такому вигляді, як її представляємо читачеві, автором написана не була. Йдеться про своєрідне об'єднання листів Петра Мушинки до рідні у Словаччині з усними розповідями, які я мав можливість записати від нього під час моого шестимісячного перебування в Торонті в 1991-92 рр. будучи стипендіатом Multicultural History Society of Ontario. Це перебування спричинилося до того, що я мав можливість краще і детальніше познайомитись не тільки з Петром Мушинкою, але і з його оточенням, приятелями, еміграцій-

---

ними організаціями тощо. В книзі я намагався представити невичерпний матеріал спогадів Петра Мушинки так, щоб вони відображали не тільки його персональний життєвий шлях, але, щоб це було певним типовим „моделем“ життєвих шляхів батькох „наших людей“.

В цих спогадах найбільшу частину займають дві основні теми: тема рідного краю та тема фермування. Ці теми притаманні спогадам усіх наших країнів у Канаді. Інші теми у спогадах П. Мушинки не є такими вагомими. З них хочу звернути увагу на тему сім'ї, яка червоною ниткою проходить цими спогадами. Сім'я стала для Петра Мушинки найвагомішою соціокультурною інституцією, яка виповняє майже всі прошарки його життя. Вона в нього настільки вагома, що на моє запитання, чи би він переселився до рідного села, Петро Мушинка без довгого думання відповів: „Коли б туди поїхала моя родина, то так, інакше ні. Але це не реально, бо мої діти вже не є курівчанами. Вони - канадяни, які однак не забувають що їх тато походить із Курова. І так воно має бути.“

Сім'я в цьому контексті є інтересним феноменом, на якому можемо простежити цілий ряд культурних явищ, які відрізняють родину П. Мушинки від „пересічної канадської родини“. Вона залишає в собі /при наймі мені так здається/ велику кількість елементів традиційної сім'ї, які проявляються в тому, що тут існують набагато глибші взаємини /інтеракції/ між окремими генераціями або між родинами з іншої вітки родового дерева. Конкретно маю на думці відносини між Петром Мушинкою і його внуками, або відносини внуків до своїх двоюрідних чи троюрідних сестер та братів, які утримуються тут на більш як стандартному рівні. З другого боку, можна якраз на цьому феномені простежити процес культурної адаптації окремих генерацій у канадському середовищі. Подібно як у сім'ї, цей процес можна побачити і на прикладі мови, де у скрощений формі можемо сказати, що чим молодша генерація, тим в неї помітне менше володіння рідною мовою діда та баби.

З другого боку, поняття про походження їхнього роду й інтерес до нього залишається дуже сильним. Однак треба сказати, що цей факт не є специфічним явищем індивідуального або етнічного характеру, а результатом загальноканадського культур-

---

ного контексту, який, базуючись на принципі мультикультурализму, стимулює інтерес до свого кореня.

Критики можуть мати застереження до цієї книги, що в ній мало місця присвячено організаційному життю в Канаді: країнським організаціям, спілкам, пресі, церкві тощо. Під час моого перебування в Торонті, говорячи з вихідцями з нашого краю, я спостеріг одну спеціфічну рису, яка була помітна майже в усіх, з ким я говорив. Переважна більшість переселенців з Пряшівщини живе в певному „бінополярному“ середовищі. Воно проявляється в тому, що приїхавши до Канади, зустрічалися тут з проблемою, до яких еміграційних організацій включатися. Оскільки вони приїхали із Словаччини, чужинці їх називали словаками /або чехословаками/, однак майже ніхто з них себе в рідному краї словаком не називав. Подібно це було і з їх ставленням до українських організацій. Вони відчували спорідненість з українцями, однак українцями себе не вважали та й українська громада не вважала їх „своїми“ і зовсім не дбала про їх притягнення до співпраці. А своїх країнських організацій вони не мали. В цьому контексті можна сказати, що в їхньому житті, ставлення до національної самоідентифікації, тобто їхня етнічність, не була і по сей день не є однозначна і має повні риси тзв. ситуаційної етнічності, тобто вона назовні міняється в залежності від того, в якій групі дана особа моментально знаходитьться. З цього і виходить їхнє специфічне відношення до словацьких та українських організацій. Вони їх не вважали своїми національними, а тільки місцем, де можна зустрічатися, поговорити із своїми країнами, сусідами. В загальному, з боку наших людей і не було великого інтересу до активної праці на полі громадської організаційної роботи. Причина зрозуміла: їм були далекі /а часто й незрозумілі/ політичні й націоналістичні активності цих організацій. В не останньому ряді тут свою роль зіграло і негативне ставлення окремих членів словацьких та українських організацій до них: словаки їх вважали українцями, а українці - словаками і ні ті, ні інші не були зацікавлені у притягненні їх до своїх організацій.

Ситуація поступово почала мінятися з приливом нової еміграції з нашого регіону, головним чином, в п'ятирічних-семирічних роках. Молода генерація вже програмово голосилася або до словаків, або до українців і організовувалася в належиних орга-

---

нізаціях. Правда, слід сказати, що переважна більшість молодшої генерації наших переселенців не є організована ніде. Це було дане й тим, що причини їхньої еміграції /економічно-політичні/ були інші як причини старшої еміграції /сuto економічні/.

Подібне ставлення як до країнських організацій можна помітити і у відношенні до релігійних установ. Для Петра Мушинки, який є віруючою людиною, церква є, у першу чергу, місцем зустрічей із приятелями, сусідами, знайомими, місцем до можна поговорити, приємно провести час. Довгі роки він разом з дружиною Зузкою щотижня ходив прибирати церкву, а й по сей день активно залишається в життя церковної громади. Петро Мушинка особисто відвідує Баптистичну церкву, яка недалеко від його будинку, однак часто заходить до словацької грекокатолицької церкви по вул. Шо, чи до декотрої з багаточисленних українських православних та грекокатолицьких церков.

Цей факт свідчить про толерантність Петра Мушинки. Під час моого шестимісячного перебування у Торонті, я не спостеріг ні одного випадку, щоб він з кимось не говорив або був розсварений. Діапазон його друзів і знайомих неймовірно широкий і різноманітний. Часто це люди протилежних поглядів /релігійних, політичних, національних/, однак із всіми він знаходить спільну мову і приятельство.

Коло його друзів та знайомих можна розділити до двох груп: сусіди та земляки. Всіх своїх майже тридцятьох безпосередніх сусідів та багатьох віддалених сусідів він знає особисто. Ідучи по вулиці, він зупиняється майже біля кожного будинку, перекине пару слів з господарем і йде далі. Про кожного знає все а вони знають його. Часто одні одних відвідують, щоб поговорити, обмінятись думками, позгадувати. Він пам'ятає всіх сусідів, які жили в широкому окрузі його будинку від того часу, як він переселився туди. Особисто знає майже всіх продавців в навколошніх крамницях, урядовців у банках, їхні життєві „історії“.

Дуже часто він відвідує своїх земляків, які проживають в Торонті але і поза ним. Знає буквально кожного курівчанина, який жив, або ще живе де-небудь в Америці або Канаді і про кожного з них може довго й інтересно розказувати. Я записав від нього список та біографії 34 курівчанів, які жили або ще живуть в Канаді, 58 - у Сполучених Штатах Америки, 7 - на Кубі і т. д. В самому Торонті до його найближчих друзів,крім

сестри Анни та її сім'ї, належали саме вихідці з Пряшівщини та їхні сім'ї: покійний Янко Поп, художник Павло Лопата, сестри Тейові, Михайло Кийовський, Янко Дзамба, Анна Буйда та багато інших.

П. Мушинка утримує постійні контакти із приятелями та краянами в Америці або й із колишніми сусідами із часів його фермування в Альберті. Пару років тому, він поїхав разом із своїми дітьми до цих місць, щоб показати їм, де вони народилися, де прожили перші роки свого життя. Ці місця, так само як і Курів, є для нього майже священними. Своє рідне село Курів, він, будучи на пенсії, відвідав уже три рази - завжди із своїми найближчими.

Його інтерес до рідного села не обмежується ностальгічним згадуванням минулого, але живо цікавиться і його сучасним станом. Петро Мушинка знає кожну хату в Куріві, знає усі зміни які там настали після його від'їзду, слідкує за тим, хто де і коли помер, хто з ким вінчався, у кого народилася дитина, хто є найстаршим і т. п. Зараз він з гордістю, але й з жалем зауважує, що титул найстаршого курівчанина належить йому, хоч в Куріві він фізично не проживає.

Щоб мозаїка його оточення була повною, треба ще згадати про одну групу його приятелів - бувших співробітників із металургійної фабрики. З ними він регулярно, щомісяця, сходиться в спортивному залі основної школи недалеко від фабрики, сьогодні вже неіснуючої.

Слід зауважити, що Петро Мушинка наперекір похилому віку, живе сам. Не заради того, щоб хтось із трьох дітей не хотів узяти його до себе але тому, що він і по сей день самостійна й дуже активна людина. Діти Петра Мушинки дбають про свого батька дуже добре. Майже щодня заходять до нього або запрошують до себе, беруть його на вечерю, на дачу, в туристичні подорожі тощо. Однак він категорично відмовляється від того, щоб вони заступали його у повсякденних справах. Він сам собі пере білизну, прибирає хату, варить тощо. Інтересним є склад його страви. Основну її частину становлять крайові традиційні страви: мачанка, галушки, кисла капуста та картопля з кислим молоком. Доповненням до цих страв є прості страви фермерських робітників: панкейкс (млинці) та порич (вівсяна каша).

Щоб утримати свою фізичну силу і активність, Петро Мушинка дотримується певного режиму дня, в якому головне місце займає фізична праця. Майже щодня зранку він робить фізичну зарядку на фізкультурних знаряддях власної продукції. Щодня він іде пішки за покупками, до родини та друзів. Отаким способом він пройде кілька кілометрів. З огляdom на свій вік, він має право просити місто, щоб воно взимку безоплатно прибирало його тротуар від снігу, однак він принципово відмовляється від цього права і робить все сам. Залишки їздить на синову дачу, де і по сей день влітку катається на човні по озері а взимку - на моторових санях по околиці.

Велику частину дня в нього займає праця на своєму, майже півектарному городі, де вирощує овочі та фрукти. Його професія селянина-фермера переселенцям у місто не пришипилася. На запитання, чому він купив будинок в районі, в якому майже не живуть „наші люди“ і який знаходиться далеко від його фабрики, він відповідає: „Із-за землі.“ В часі купівлі на цьому місці був мусор і бруд. Через декілька років він власними руками зробив з цього місця квітучий город. Його почин позитивно оцінили й навколоишні сусіди, бо тим автоматично зросли ціни їхніх будинків. До недавнього часу він вирощував тут овочі та фрукти не тільки для своєї потреби, але й для продажу. Головним чином це були малини та часник, які він давав своєму зятеві Віктору Козаку, котрий мав недалеко маленький магазин з харчовими продуктами. Будучи на пенсії, Петро працював на городі не заради грошей, а заради внутрішньої насолоди й потреби бути корисним і щось робити. Він ніколи не любив і по сей день не любить бездіяльність. Ставши пенсіонером, він виробляв для рідній знайомих загородні меблі /стільці, столи, гойдалки/, вирізував з дерева мініатюрне сільськогосподарське знаряддя: вози, плуги, борони, граблі, вили, але й биків, коней тощо.

Б сучасності похилий вік не дозволяє йому повністю утримувати отакий великий город, тому він більшу його частину здав у безоплатну аренду своїм сусідам, мовляв: „Коли мої діти не мають інтересу до того, то нехай сусіди самі собі щось вирошують.“ Залишив собі тільки невеличкий клаптик землі, на якому вирощує те, що йому необхідне для власної кухні.

Та не тільки фізична активність типова для Петра Мушинки. Його духовний світ не менш інтенсивний. Крім згадуваних вже

регулярних відвідин церкви, він веде дуже активне листування. Має біля трьох десятків друзів та рідних, з якими він постійно листується. В першу чергу це сім'я його сестри Параски та вже покійних братів Івана з Курова і Степана з Острави, племінника Миколи з Пряшева та багато інших.

З 1988 року він, на раду племінника Миколи, почав писати детальний щоденник, в якому зазначає свій режим дня: коли встав, як довго робив фізкультурну зарядку, що єв, де був, з ким зустрічався і т. д. Однак може найбільш цікавими є його листи, в яких він не тільки згадує на минулі, але подає інтересні коментарі потічних справ загального, але й політичного характеру. Посередництвом щоденної англомовної преси та телебачення він весь час слідкує за діяльністю у Канаді й світі, посередництвом журналів „Дружно вперед“ та газети „Нове життя“, які вже роками передплачують для нього рідні зі „Старого краю“, за тим, що діється в його рідному краї на Пряшівщині. Детально прочитавши ці часописи, він передає їх дальшим краянам, головним чином, художнику Павлу Лопаті, уродженцю с. Калинів.

На жаль, ця група емігрантів і по сей день знаходиться поза інтересом спеціалістів. Ні словацькі, ні українські науковці не юде цікавляться, вважаючи її „не нашими“. З одного боку це й зрозуміло, бо цю групу не знайдемо майже в жодних офіційних матеріалах чи статистиках. Вона, як правило, зараховувалась до категорії словацької еміграції /ресурс. іміграції/, хоч, як було вже сказано, словаками вони ніколи не почували себе /принаймі не перед приїздом в Канаду/. Надіємося, що ця книга допоможе перервати мовчанку навколо цієї групи переселенців за океан.

Представлений матеріал намагається зберігати риси індивідуального усного оповідання Петра Мушинки, яке доповнене уривками з його листів. Характер його мови ми намагалися зберегти в цілому матеріалі, включно специфік лемківської говірки села Курів, якою він досконало володіє по сей день.

В додатках ми подали родовід сім'ї Мушинків, історію села Курова, вибірковий словник декотрих діалектних та англомовних слів та інші матеріали, пов'язані з нашою темою. Замість англомовного резюме ми наводимо автобіографічну статтю Петра Мушинки, яка була опублікована в книзі *Hussar Heritage*,

---

видавцем якої був The Hussar Historical Society Book Committee у 1994 р.

Однак наперекір нашим намаганням, в книжці багато чого не сказано, багато чого тільки згадано, а глибше не розведено. Книжка не має характеру наукової монографії. Вона є причинком до вшанування круглого ювілею Петра Мушинки.

Олесь Мушинка

Що для мене значить Петро Мушинка?

Стрика Петра я не запам'ятаю, хоч він був свідком моого приходу на світ 20 лютого 1936 р., а його молода дружина Зузана стала моєю хрещеною матір'ю. В хроніку роду Мушинків Петро записався тим, що заборонив моїй мамі після родів вживати алкоголь і навіть подавати його на хрестинах. До того часу у моєму селі пляшка з горілкою вважалася основним заспокоюючим засобом для породіллі, а хрестини без горілки ніхто й уявити собі не міг. „Гроші, які би ви видали за палінку, дайте до банку, а як хлопець виросне, купте му книжки, най ся научить ліпше жити!“ Батьки його послухали, бо авторитет „канадяніна“ був в той час дуже високий. Це були перші (а мабуть досі єдині) безалкогольні хрестини в Куркові. Мама часто розповідала, як швагер Петро застерігав її перед алкоголем, показуючи на його негативний вплив для дитини. І дійсно, з того часу, коли вона плекала своїх дітей, ніколи не вживала ні каплі алкогольних напитків. „За винятком причастя“ - не забула підкреслити.

Я, як і вся моя та попередні генерації, будучи ще дитиною, пройшов трьома етапами сільського „трудового“ виховання - пасення гусей, овець та, накінець, корів. На третьому етапі, коли я вже ходив в школу, бабуся, необмежена володарка двохсімейної родини (батька і стріка), майже щодня давала мені на „меріндю“ шматок сала, загорнутий у густо пописаний лист. Були це листи стріка Петра з Канади, надсилені додому в 1928-35 роках, яких назбиралася порядна куча. Бабуся їх старанно зберігала на полиці під стелею у сипанці, куди ані нам дітям, ані мищам не було доступу. Та коли бабуня одружила сина, ці листи мабуть стали для неї беззвартісними і вона запакувала у них солонину. Кожен з них я на пасовиську старанно перечитував і по кілька разів, потім підпалював ними вогонь чи давав з'їсти корові (ви б не вірили як корові смакував лист від соленої солонини).

В часі війни і перших післявоєнних років ці листи були єдиними паперами в нашому обисті (якщо не рахувати церковних книжок та шкільних підручників), бо навіть шкільні зошити ми зготовляли з папера від мінеральних добрив або цементу, який годився для писання, але не годився для завертання в нього продуктів харчування.

Ці листи були своєрідною хронікою життя Петра на чужинні. Писав він їх регулярно, здебільшого в неділю, детально звітуючи про кожен свій крок: де був, з ким зустрічався, що купив, що продав і за скільки, скільки землі поорав, що і куди засіяв, яка корова в нього отелилася, кобила ожеребилася, що і як собі їсти варив, що йому снилося, що він у газетах прочитав, яка в Канаді погода і про десятки інших справ. В листах було багато запитань: що роблять його курівські друзі, хто з них оженився, хто вийшов заміж, хто нову хату побудував? Кожен лист мав „молитовний“ початок: „Мише і красне поздоровління, саме перше од милого Пана Бога, потім од мене - Вашого сина Петра. Як ся маєте, чи съте здорові, я того часу здоровий і Вам такого здоров'я вінчую...“ А в кінці було поздоровлення для кожного члена окремо - кільканадцять імен.

Яка шкода, що ці листи не збереглися! Були б це цінні документи про життя одного із сотень тисяч емігрантів, яких доля вигнала з рідного краю.

Коли я підріс, почав зі стриком і сам листуватися і це листування без перерви продовжується по сей день.

Стрико дивував мене своєю ясною світоглядною орієнтацією, ірагненням не тупцювати на місці, а досягати чогось нового. Він ніколи не втручався у „велику політику“, хоч завжди мав до неї своє власне ставлення. В центрі його уваги була сім'я, рідне село та зв'язки із земляками на чужинні. Ці три проблеми були і є для нього священними. Заради них він охочий жертвувати усім іншим. На жаль, я почав зберігати листи стрика лише від кінця 50-х років. Є їх кілька сотень. В даній публікації використано лише кілька з них, в основному, з останнього періоду.

Живучи у чужому середовищі, спілкуючись з українцями та словаками, він самотужки дійшов до переконання, що ми русини Пряшівщини, є складовою частиною українського народу. Хоч в нього є лише шість класів основної школи, до того ще

угорської, він без проблемів володіє українською літературною мовою не тільки словом але й письмово. В домашньому побуті він завжди користався і користається прекрасною архаїчною лемківською говіркою свого рідного села, яку не забув ні після майже 70-річного відходу із Курова.

Петро Мушинка - всебічно обдарована людина. В нього є природня інтелігенція, своя власна філософія і богате внутрішнє душовне життя.

Досягнувши пенсійного віку - 65 років - П. Мушинка у 1971 р. відійшов на заслужений відпочинок, однак без роботи видергати не зміг. Поряд з постійною працею на великому городі біля свого будинку, він зайнявся столярством і різьбою - головним чином виготовлюванням рекреаційних меблів, мініатурних копій сільськогосподарського знаряддя, які йому запам'яталися з молодості: плугів, борін, ципів, граблів, вил, ярм, возів, кінської збрії і навіть фігур корів та коней. Деякі з цих його виробів були оцінені на канадських виставках художньої самодіяльності.

В 1972 р. він з дружиною вперше після 37 років побував у рідному краї. Ця подорож, під час якої я мав змогу особисто познайомитися з ним, зробила на нього (ї на мене) міцне враження. Після того він побував у рідному краї ще кілька разів, завжди знаходячи тут щось нове. Пригадую, як оком досвідченого господаря він оглядав тваринницьку ферму новозаснованої сільськогосподарської артілі в Курові. Побачивши подиравлені жолоби для корів, з яких корм падав на підлогу, він з обуренням зауважив: „Чому ви не відремонтуєте ці жолоби?“ „Ta нікому,“ - відповів годувальник. „Як ні кому? А ти від чого тут? Дай мені молоток, шматочок бляхи і пару цвяхів і я протягом кількох годин сам вам відремонтую жолоби. I це буде дешевше ніж той корм, що пропадає під ногами худоби.“ На другий день, як сказав мені завідуючий фермою, жолоби були відремонтовані.

Зокрема пам'ятною для нього, і для цілого села Курова, була його подорож туди із сином, двома дочками, невісткою та племінницею в 1990 р., під час якої він у рідному селі відсвяткував 85 рік свого народження. Для Курова була це подія виняткового значення.

Кілька разів побував в гостинній хаті свого стріка у Торонті і я, маючи змогу безпосередньо спілкуватися з ним в його ново-

---

му середовищі. Після смерті коханої дружини у 1986 р., він живе у своїй хаті сам, хоч діти, внуки й інші родичі та друзі часто відвідують його. Та й сам він у своїй хаті рідко буває. Любить спілкуватися з людьми.

Кілька разів я збиралася написати більшу працю про „стрика Петра“. Та якось руки не доходили до того.

П'ять років тому з нагоди 85 роковин з дня народження я давав йому трафарентне запитання: „Чого б Ви собі бажали до наступних років?“ Його відповідь була несподівана: „Дожитися в здоровії дев'яносто п'яти років і відсяткувати її в Куркові.“

Я є радий що це його бажання здійснилося і що його 90-ий день народження, завдяки фінансовій допомозі його дітей Федора Мушинки, Марії Козак та Патріції Плотнер, ми можемо відзначити й окремою книжкою його спогадів „Із твердого кореня“. Петро Мушинка і справді виріс із твердого кореня. За русько-українське коріння свого роду він ніколи не соромився, а, навпаки, гордо голосився до нього і в своїх дев'яносто п'яти роках разом зі своїми найближчими перелетів тисячі кілометрів, щоб наочно показати своїм дітям і внукам, які народилися в Канаді, де є його справжня батьківщина. Чи може бути кращий прояв патріотизму й любові до рідного краю?

А що для мене значить Петро Мушинка? Перш за все, приклад для наслідування. Він є для мене ідеалом працьовитості, чесності, справедливості, високої толерантності, природної інтелігенції, самодисципліни, любові до рідного краю і до того твердого коріння, з якого ми обидва вирости.

Микола Мушинка

Примітки до фонетичної транскрипції спогадів Петра Мушинки.

Спогади Петра Мушинки, які становлять основну частину цієї книги, публіковані із збереженням мови оповідача, яка є добре захованою лемківською говіркою села Курів Bardjivs'kого округу. Село Курів знаходиться на стику зі словацькою (шариською) етнічною групою населення, що знайшло відбиття і в його говірці. Оскільки оповідач живе довгі роки в Канаді, де часто спілкується з галицькими українцями, в його мові є і явні українізми.

Розповідь автора подаємо спрощеною фонетичною транскрипцією латинкою (якою користується Петро Мушинка в переважній мірі). Діакритичні знаки вживаємо лише у крайнє необхідних випадках. Правопис — український.

Основні ознаки курівської говірки та мови оповідача:

Наявність звука **ы**, який передаємо як **у** (*byl, syn*). Приголосні **і** перед **е**, **і** (*le, li*) завжди висловлюються м'яко (*lem, lis*), тому їх м'якість не позначаємо. Приголосні **d**, **t**, **n** перед **е**, **і** інколи висловлюються м'яко, інколи твердо, тому м'якість цих приголосних позначаємо знаком **~** (*dili, tiň, ñetec; ale dikyj, teta, nichto*).

М'яке **š**, **ž** висловлюється в говірці села Курів майже як **š**, **ž**. Передаємо його як **ś**, **ź** — перед **е**, **і** (*śino, żila, kośenyj*) або **sj**, **zj** — перед іншими голосними (*sja, zjať, Osjo*). Приголосні **d**, **t** перед **е**, **і** інколи висловлюються як **g**, **k** (*dido i gido, tilo i kilo*). Часто одне і те саме слово в говірці села Курів висловлюється у кількох варіантах: *chťui, chkiti, chciti, chočiti; chtryj, kotryj; krest, chrest, kerst* і т. п. Ці різниці зберігаємо.

Олесь Мушинка

Jak to všytko začalo?

Moje meno je Petro Mušynka. Narodil jem sja 16 julija 1905 roku v Kurovi, okres Bardijiv. Bylo to v nedílu o druhej hodiní poobidi. Mij otec byl Fedor Mušynka, a mama byla Katarina Mušynkova, rodžena Dzambova. Mal jem dvoch bratov i pjat sestry. Sestra Marja z 1901 roku, brat Janko z 1903 roku, ja z pjatohu, sestra Haňa z 1907 roku, Zuzka z 1909 roku (ona pomerala šidemnacročna), potom byl Štefan z 1912 roku, Katarina až zoz 1917 roku - to otec byli na vojní - a Paraska z 1919 roku. Tak po dva roky zme išli za sobom.

Z moho najmeňšoho dítinstva ja toho barz ne pamjatam. Može najstarša spominka je, ked mi bylo das šidem rokov.

Bylo to v serediňi julija 1912 roku.

Jednoho dňa, skoro rano, ňaňo ňa zbudili, že pideme na Klemfaj po konič. ŉaňo zaprjahli voly do drabňaka i vyšli zme na Klemfaj. Konič byl na meňšych kupkach. Ja vjul voly kolo kupkoch, a ňaňo metali do drabňaka. Domu zme prišli z cílom furom koniču. ŉaňo vyprjahli voly, dali mi bič žeby jem zahnal voly do Lipja popasti. Jak sja voly napasli, zahnal jem jich ku studenki, napiti sja vody. Tota studenka išči do dneska je tam vyše Ciganivky.

Mal jem od ňaňa krasnyj nožyk, što prinesli z Ameriky; čerenko bylo take jak ryba. Ja zahnal voly - Barna i Reja sja menovali, ku tij studenki. Voly pili vodu, a ja vzjal falatok patyka i struhal jem ho s tym nožykom.

Ale stalo sja take, že Barna vyšol na berežok nad studenku i začal z jazykom ponad plit dostavati žito, što tam bylo zašijane. Ja vyšol vyše na berežok, vzjal bič do pravej ruky, a otvorený nožyk do livej. Chľil jem vdariti Barnu i odohnati ho od toho žыта, ale nohy sja poslizli i chpal jem na tot nožyk.

Zaleťil mi prjamo pid rebro. Dvihnuł jem košeľu - krov lem malo začikala. Prišol jem ku studenki i zmyval krov, što stíkala dolov brichom. Zohnul jem sja paru raz i naraz vylizlo z tej rany take jak kyška, daky šest centimetry dovhe. Ja zochabil voly i plačući letil domu.

Baby akurat byli v Zahorodoch. Čijasi priletila ku mi, že, što sja mi stalo? Dvihnul jem košeľu i vkažuju jej ranu, a ona probovala zachpati totu kyšku nazad. Nakonec sja ukazalo, že to, na ščešča, ne byla kyška, ale lem salo. Paťci mala brudny od hliny, ale probovala pomoci.

Chtoska dal znati ňaňovi. Letili - už byli niže Kaľašy, vzjali ňa na ruky, prinesli domu, vzjali chustku i zavili brich. Mama byli chory - išči po porodi, bo brat Štefan lem pred paru dňami sja narodil. Mitro Koval (Gasoňiv) išol akurat kolo našej chyžy z vozom z hlinikami na pisok bo sja muroval. Pamňatain, že mal krasnoho koňa, meno chtoro ho bylo Miško. Ňaňo ho zastavili i prosili, žeby ňa zavjuz do Bardijova do dochторa. Požičili viz z drabinkami ot Semana Teja (Boroňačovoho), dali vjazanku solomy do voza i peri-

*Батьки Петра Мушинки - мати Катерина та батько Федір
(Курів, 1934)*

---

nu, ňaňo sjali kolo Mitra, a baba Mušynkova, ňaňova sestra, pri mi.

Jak zme prišli do Bardijova ku špytaľu, ňaňo ſa vzjali z voza na ruky, zanesli do špytaľa i poklali na skorjanyj stil. Byl tmavočerveňej. Prišol dochtor Groeman i štiri ošetrovateľky, mocny dívky, ťo mi trimali ruky i nohy.

Dochtor povil ňaňovi i babi, žeby išli do druhej cimry i tam počekali, a sam začal operaciu. Perše rozrizał totu ranu, žeby byla vekša. Tak odrizal toto „salo“, ťo vylizlo z tej rany, a potom vzjal do kliščiv pivoblukovu ihlu z dratvom i zašyl totu ranu. Dal desjat štychiv i povil ňaňovi žeby išli domu, že za dvi hodiny pomru.

Ale Mitro Koval zašol z vozom na huštak pokormiti koňa, a ňaňo z ňim pišli do Zeľmanoviča, do korčmy, vypiti po pohariku. A baba Mušynkova cilyj čas sídili kolo mene na voži. A ja splakanyj i holodnyj tanl ležal. Barz spati sja mi chkilo, a baba furt ſa budili, bo dumali, že jak zasnu to už sja ne zbudim.

Prišli zme domu i poklali ſa v bojisku na solomu, bo bylo barz horuco. Čekali, koli hmru. Už i košeľu na smert mi prirychovali. Ale prešol den-dva a ja sja čul dobrí.

Za tyžden vzjali ſa ku dochtorovi. Barz sja začudoval, že ja žyju. Vybral štychy, lem jeden štych na stredku zochabil. Za desjat dnív už jem lital z dítmi.

Perša svitova vojna.

V roku 1914 začala sja Perša svitova vojna. V peršych rokoch brali lem molodších chlopiv, ale neskôr i našho ňaña vzjali. Byli pri vojsku pri saňtaroch, prekladali raňených vojakov z jednej zeliznici na druhú. Jich adresa byla: *Krankenhalt Stacion, Bučač, Galicija*.

Naňa vzjali na vojnu, a ja byl pastuchom chudoby, bo Janko i Marja musili pomahati mani na poľu. Bylo nas šestero dťieť. Najstaršá byla Marja - mala trinacet roky, a najmlodší Štefan - mal dva roky. Z mämom zme tak gázdovali velikom trapezom.

Vojna išla dale, a každý rik bylo hirše. A, što nam vyroslo, i z toho vojsko bralo nasilu. Prevažno statky.

V roku 1916, to už veľo vojska prešlo kolo nas. Fronta sja tam prestáhovala, raz na sever, raz na juh, a s ňom i vojsko prichodilo i odchodilo. Raz maďare, raz rusi. Pamätnam, jak v Kurovi zo začiatku ľude sja bojali rusiv - moskali jich nazývali. Bo povidali veľo, holovní našy baby, že moskale majut lem jedno oko na stredku čela. Barz veľký strach zme mali z moskaliv. Toto išči pred Peršom vojnou tak povidali. A to lem tak chtoska čul za moskaliv; maďare narokom taky čutky puščali. V skutočnosti nichto poriadni ne znal za nich. Chlapi hvarili, že to nepravda, že moskale taky rusky ľudi, jak i my, že i moļat sja po-našomu. A to byla pravda. Jak prišli, ta zme jich rozumili. A z maďarom abo avstrijakom sja ne mož bylo dohovoriti.

Časom byla taka prestrylka, što zme tam v sušida, u Vaňa, paru raz nočovali v pivnici, bo vin mal murovanu chyžu, a naša byla lem dereviana, to tam bylo bezpečniše.

Raz prišli zme domu už rano, jak tota prestrylka prestala i pozerrame, može dakých osemdesiat avstrijských vojakov bylo v našym obystú. Vštypko zabrali. Aj toto, što mama pre sviňi mali navarenó - gruli, jak obyčajno, i toto zabrali. Nič ne bylo što jisti.

Tak mama vzjali žyta, namololi na tym mlinci, napekli hadzimky taky, ta zme mali. Ale musili zme sja starati sami, bo jednoho centa zme ne dostali pomic od štatu. Aňi grajcar. Ale choc malo toho bylo, a vojací i z toho brali. Musili vzjati, bo i oni holodny byli.

Raz zme chočili zakoloti paca. A to už rusi byli v nas. Osem ruskych vojakiv v našym obystú byvalo. I jak oni pišli na patroľ, prisol Adama Keniga dido, i zakoloł nam toto paca. Už bylo zabite, pozerame, a rusi idut domu. Do nas išli toty vojaci.

Što teper robiti? Uvidat zakolote paca, ta dakoj ho zaberut. Ta byla tam soloma na hnoju, ta pid totu solomu toto paca zme vopchali. Ale nevstihli zme ho rozrizati, a vojaci až o dva dni pišli od nas. A toto paca cilyj čas na hnoju. Dobri ne trislo, tak nadulo sja. Zdochnute. Ta už toto meso aňi dobre ne bylo. Mama povidali: „Lipše naj by ho vzjali toty rusi!“ Ale jednak iňše zme ne mali, tak zme nasolili dajak i zme ho take jili. A tota solonina až červena byla, bo aňi rjadno krov ne zýšla z ſoho.

Tak barz chudobno zme tam žyli - mama z nami, zo šesťoma dítimi - gázdovali.

Zo začatku zme mali das četvero statku. Ale zabraли nam - dašto rusi, dašto avstrijací. Dumam, v 1916 roku to bylo, des vo februáru, nam zostala len jedna korova. A jar sja bližyla, i z dačim treba bylo pojárjovati! S čím budeme orati?

Mama pišli do Pitrovy i kupili dva bycky, taky, što mali po dva roky. Pidchovali zme jich, že naučime jich ťahati i pojárjujeme.

Ale jednoho dňa prišlo veľo avstrijskoho vojska do sela. Petro Ujackyj (Vasiliv) byl tohdy rychtarom. I toty vojaci, dva oficere, prišli do rychtara, že jim treba paru statku na meso pre vojsko.

Toty oficere prišli len tak tam, bez nasilſtva, i sja sprosili rychtara:

- Povidž nam de jest dajaky byky?

A tot zavistlivyj rychtar zavjul jich do nas. Takyj byl človek, što ne mal miloserďa. Ne znam čom. Pritym druhý chlopi byli doma, toty, što už byli starši, to na vojnu ne išli. No vin pripravadil jich akurat do nas. Ja ne zabudu na toto nigda!

Toty oficire dajut mami piňazi i berut bycky. Mama barz plakali, rukami zalamovali:

- Što ja bidna počnu zo šesťoma dítmi jak pride jar? S čím ja roli pooru? Zmilujte sja!

Zmilovaňa ne bylo. Mama ne chkili vzjati piňazi. Oficer povil:

- Jak ne vozmeš piňazi, to my byky bereme, a ty dostaneš piňazi až po vojňi.

To mama radšej vzjali piňazi. Ne znam keľo zaplatili za toty teľata, ale ne bylo to aňi mala častka toho, keľo oni za nich dali pitrovjanovi.

Tak mama pišli do Gerlachova. Kupili veľku korovu, robitnu, od gazdy nienom Hanuščák. Kešuľu. My mali meňšu - Šarguľu. To jak trebalo ľažše ľahati, to zme jarmo prevjazovali tak, že Kešuľa ľahala vece jak Šarguľa.

I z tymia korovani zme pojariovali.

Pizniše mama kupili dvi teličky ot Kuby. Taky teľatka, što mali len daky tri-štiri tyžni. Mali zme veľo roboty naučiti jich jisti. Mama zvarili gruľ z lupami, podusili i pomišali z vivesjanom mu-kom (zo šrotom) i z tymi zme toty teľatka kormili. Ono, priučene do cicky, chkilo vypľuvati, ne smakovalo mu toto. Ale my s paľcammi zme zapychali mu toty gruli nazad do harla. Ono, bídne žuvalo a tak gltalo. Neskirše i trochu otavy zme jim do toho mišali. I vyrosli z nich krasny korovy.

No i tak roky prechodili jeden za druhym.

Až v roku 1916 pustili ňaña na urlap. A jak pustili? Ne chčili jich pustiti, ta len reklamovali jich. Ale choc tota reklamacija byla prijata, z vojska jich ne chčili pustiti domu.

No tak notariuš napisal, že maina chpali z pfantra, žeby prišli na čas. A oni prišli. Mali zme radosti, bo Jankovi i mi prinesli skirni. Do toho času zme len bosy chodili, abo v bočkoroch. Ale ne skirše zas musili iti na vojnu, bo to len na čas jich pustili - na šidem dniv.

Jak ja pamäiatam, to najsmutnišy svata zme mali v roku 1916. Ňaňo byli pri vojsku, mama rychtovali toty našy tradičny jidla, a na ratu plakali. A my šestero poskladali ruky za chrbet, pootvariali gamby, i smotriли na nich.

Dachtore z nas už zme ai znali čom mama tak často plakali; bo brich sja jim začal zaokruhlňovati. To jak v liši dostali Ňaňo urlap, šidem dniv prešli, Ňaňo pišli nazad do Bučaču, a mama zostali v ľaži. Dvanastoho februvara 1917 sja narodila sestra Katrena.

Jar sja bližila, všytka robota na manu čekala. To šternacetričnyj Jan-ko už za pluhom sja čeperil, my, molodšy - jedno korovy za motuzok vodilo, druhe pohaňalo, toto male dvamisjačne v borozdī ležalo... Ale i tak mama musili rozsíjati. I tak aňi ne znani jak totu jar zme skončili.

Ja byl pastuchom korov až do šesnacet rokov, do roku 1920. Tak jem pomahal na gazdivství i pri ceholni cehlu robil z Jankom Jendrejovym.

V tym roku, tak des v liši, zas prišlo neščešča. Mama ne mohli stati na nohy. Mali veliky bolesti na nohach zo spodu pidošvy. To zaprajahli zme korovy do voza z hlinicami, a vezli zme mamu i z dzeckom Katrenom do Križľovy. Jedna baba tam znala liečiti.

Zaličila i kazala, žeby namočiti jadlivcove koriňa do vody, a v tij voďi žeby mama močili nohy.

Prišli zme domu i dakoj išli do Lipja. Tam kolo ciganiv zme naťahali koriňa z jadlivciv, namočili do šaflika, i v tij voďi mama nohy močili.

Toto ne barz pomohlo, ale za dakyj čas, o daskeľa dniv, už tak jich ne bolili nohy, ale išči ne mohli choditi v bočkorach, to nosili ľažky ňaňovy bokanči. Mali tverdy talpy, to chranačajúci chodili.

Dakoli sobi tak podumam, že Katrena išči v perinku byla ne raz pokropena maminyma slzami. I cilyj jej život lem trapiňa mala i teraz z ňom najvekše trapiňa majut.

Mama pomerli po vojňi, po druhij vojňi, žyli do 72 rokiv. Pomerli v pjadešatym druhym.

Toronto 4-ho januara 1990

Doroha naša rodino!

[...] Moja dívka Marča kupila darunok na svjata svojej nevišči Ivanki: toty dvi knižky LEMKIVŠČINA*. To ja požičil ot ňej CASTINU II., to smotrim na toty obrazky: Vaša mama i ňaňo majut perekusok pri kopaňi gruf. Trudička prjade i tobi rozpravujat. Žyto kosjat. Sypanec skladajut i vece obrazky, ai interesno počitati. Pravda, ja v tym rosnul, ale i sloza skačat sja dolov licom, jak to všytko pride v dumku. Jak tota znacharka vyhaňala chorosti z ľudi. Sja mi pamňatat take ličiňa i v Kurovi. Niže Vasíla byla Bošňákova chyža, a vzdľ napoperek byla Hricova. Bošňáčka, to byla porodna baba, ona všytkych nas pripravadila na švit. Mala syna Janka i tri dívky. Haňa byla vydata za Grofom v Pitrovi, Katrena za Vasílom Feckovym, a Zuzka byla v tých rokoch, što naša Marja. Prichodila do nas, krasna vyrosnuta dívka, ale zachorila na tifus, jak menovali - na hlušku; v horučki besídovala. I tiž, jakaska znacharka dala rady, jak vyhaňati hlušku z chorej Zuzky. Že treba ju nabiti z mitlom a nahnati do jarku, do zimnej vody. I s tym dívčatom tak zrobili. Dostalo zapaliňa i zahynulo, to bylo des v roku 1917-tym.

[...]

Stryko Petro.

---

* Лемківщина. Земля – Люди – Історія – Культура. Т. 1-2. Редактор В. Струмінський. - Записки НТШ. Т. 206. Розділи: „Південь“ – „Історія дослідження“, „Матеріальна культура“, „Духовна культура“ та „Бібліографія“ (т. 2, с. 20-30, 195-462) написав М. Мушинка.

A choc ja z Kurova už dost davno odyšol, ale išči furt sobi na ňo ho pamjatam, tak jak ked by to včera bylo. Pamjatam, že dakoli najlipšy zemli v Kurovi byli na tym misci, kotre menovali Poza Nohaviciu - Na panske. To tam, jak sja ide ku Gabultovu. Tam byl koliska majur, što ho mal pan. Ne znam chtoryj. Tam najkrašy zemli byli - krasny šyroky roli.

Potim, tiž na Lazoch byli barz dobrý zemli, ale to tak zvlašni, že toty zemli byli dobrý holovní na gruli. To tam, jak sja išlo z Kurova ku Kružlovskej Huši, prez verch.

Plany zemli byli, potim, tu ku Gerlachovu. Tam byli plaňsy zemli. To v tu stranu ku Lubovní, dakoli tak menovali.

V Kurovi mali vše pastyra, što pas uvci, bo dakoli každyj mal daky štiri-pjat uvcu. Dovho byl pastyrom jeden maďar - Laci. Mal ženu od nas - Kaščinu, što na Maďaroch byla, i tam sja vydala. Ale vin po našomu barz plano bešidoval. Vin dovho pas uvci. Vše išol hori selom - od nas začinal, bo uvci vše hnali tam do hory. Každyj den. Mal takyj rih, taku trubu, ta trubil, i lude už puščali uvci.

Podibno i husi pasli. V Kurovi dovho-dovho pasli husi Števkovy. Bylo zaujimave, že tam každyj mal teľo veľo hušoch, i každa huska znala de domu treba iti, i svoji husjata privela. Každe znalo de domu, i každe znalo, chtora joho mama. Bo druhá huska ne vzjala čudže husja zo svojima. To bylo interesno. Može zato i človeka fahne, tam de sja vyťaline. Domu. Dakoli zme o tym ne dumali, ale teper sobi duinain, že ne lem človek, ale i tota zvirina taka rozumna. Čom to tak?

Ta stavao sja, že dakoli sja husja stratilo, i zme chodili hľadati po seli; bo ono potim take stračene dagde piščalo, hľadalo mamu, a mamu ne bylo. Ale vekšy jak byli, ta už každe znalo, de domu.

A korovy sobi už každyj sam pas.

Vivtorok, 9-ho septembra 1975

Mikolaj i famelija!

[...] Ja tiž mam v pamjati, jak zme gazdovali v persij svitovij vojní.

Mama sja z nami barz mučili. Ņaňo byli na vojní. Michy z grula-mi kačali zme na viz po hlinici. Abo my dvome z jednej storony a mama z druhej vzjali našy dvi ruky:

- No, dvihajte, chlopci!

Mali zme dvi korovy - Šargulu i Kešulu. Ne mali zme drov doma, to pišli zme gu Ceholňi, vzjali daskelo klativ starej sjahoviny na viz. Ale Šargulu kark bolil, ne mohla fahati. Privadili jarmo Kešulu.

Mama sja zaprajahli do jarma, sahali z Kešuľom, a my, maly diti, tiskali za klanicu i jakoska vyšli na verch horba na Gilníku.

Ale za čas zas bylo korothko drov. Pišli zme gu Stavlinčiku hotoviti drova: narubali krtavych berezoch malu kupku, druhýj den zaprajahli korovy, a ideme hori Ostrym Horbom. Prideme gu Stavlinčiku, ani jednoho falatka ňit z našych drov.

Mama povidajut:

- Idte, chlopci, hori selom do každoho dvora. Povidajte, že hľadate husja.

Prideme do Mikuly, a našy drova na dvori v Mikuly. Prideme domu, povidame mami de našy drova.

- Zaprihajte korovy, pideme po našy drova.

Prišli zme na dvir i kladenie na viz, a Mikula vyjde, že to joho drova; začal kričati. A mama vziali rizgu:

- To ne vidiš, že to diti rubali? Doraz ti tot horbatyj nis rozbiju! I privezli zme drova domu.

Ale tiž mali zme ťažkosti rizati drova. Pila ne byla rozohnuta, to ne mohli zme poľahnuti. Mi bylo desyat, a Jankovi dvanacet rokiv. To zas mama jakejska masti nam dali, to z času na čas pilu zme pomastili, a tak rizali.

Tiž zme mali problemu z bočkorami. Vše sja laty odryvali. Ale raz zme pišli Za Nohavici, našli zme pid mostom dobrý vojenský bokanči, škoda že byli taky veliky, ale nadumali zme sobi že my jich skorotšame. Mirjame nohu i bokanču keľo treba odrubati. Dali na klata jeden zme trimali sokyru na bokanči a druhýj kyjakom po sokyri dashela raz buchnul i odrubali zme das tri colí z obidvoch. Zabilí na kinci po dva hvozdy, žeby onuci ne vylizali i bokanči zme zrobili jak raz do miry.

Velo raz sobi prihaduju totu trapezu, ale pripominam jakoska z ľubovju. Že sme sčeslivy, bo zme zdravy.

[...] Ale dumam, už dost bude toho škrabaňa. Serdečno Vás pozdravujeme. Vinčujeme Vám všetkym najlipšoho zdravia. My všetky zdravy. Tiž pozdravujeme Petra, Fecka, Dimitra, Hanču i jich ľameliči. Pozdravte ľaňa i mamu v Kurovi. Jak budut mati voľnoho času, naj nam napišut dašto za družstvo, jak sja jim pačit spoločna kuchňa.

Tak z Bohom! Do videnia!

Petro.

Jak zme byli molody, to zme z ostatníma chlopčami zo sela chodili do Poľska „za obchodom“. I ja chodil. Časom išli paribci v hur-

---

ti, de jich bylo 10-20. Tam kupili špiritus, a doma ho prodavali, bo tam zme dostali špiritus po 12-16 korun, a doma zme prodavali po 32 korun. To dobrý zarobok byl.

Pizniše zme zas naopak - nosili od nas hadvab ai duhan do Poľska.

Jak vynikla Českosloveňska republika i zrušili u nas maďarsky koruny i zaveli českosloveňsky koruny, to byli v nas dachtory židi, što mali tisíci maďarskych korun. U nas už ne miň nič v banki vyminiti, a v Poľsku išči mohli vyminiti. Ta dachtory nosili tam toty piňazi. Ja sam ne nosil, ale ňaňo miň nesli raz. Aňi ne znam keľo tisíc, ale znam, že barz veľo.

Ale ja ne dumam, že by byli Žude v Kurovi, što sobi tym pomohli do majetku, abo žeby dachto lem toto robili. To bylo lem tak jak na prilipšyňa. Ne dumam, že tak pomohli sobi veľo. To prevažno lem molody robili, choc i starši tam dachtory byli.

Spominam na Jurka Labivskoho, što už staršíj byl, a furt do Poľska chodil. Raz povidal, što financ už by ho vlapil, ale vidíl, že je staryj, že už ne može tak vŕtikati (ale vŕtikal o život, žeby ho ne vlapili), ta aňi tak už za ňím ne letil. Potom, dumam, deska zabil ho granat, v tej druhnej vojne.

Ai Vojma, tot, što mu žena pomerla, što byl najchudobnýj v seli, mal v Poľsku frajirku, ta furt tam chodil, choc i staryj už byl. I podobno, jak Jurka Labivskoho, tiž dagde išol, a trok vojenskyj, že ho zabil. Ja tak čul.

Najvece zme totu paľunku prodavalí židom. V Kurovi, vopered, židiv bylo tri rodiny: Viščko, Čmer i Lajba. Ale Čmer, dohô v nas ne byl. Druhyj Lajba, mal lem jednoho syna. A Ičo Vejber prišol z Nemecka a pristal ku židivki do Kurova. Vin mal, dumam, pjat dñi. Židi mali i svoju bužňu. U jednoho z ňich v zahoridki. Jak zme byli maly, ta zme sluchali jak sja tam tak modlili, na holos: „Vaj, vaj, vaj, vaj...“

Bužňa byla taka jak sypanec z doščok zrobena. Byla tam, de murovana korčma, što i teper tam je, ale na peredni. Kolo tej korčmy na druhej strane židi mali bužňu. Dost veľka byla, i tam sja modlili. Najvece prichodil Lajba i Ičo z famelijami.

O žydoch povidali v Kurovi i taku prihodu, što sja stala už skorše:

Raz velikyj prolíj byl, voda išla velika, brala všytko, što tam Žude mali: toty blichy, što bilili polotno, to prišlo tak naraz - takyj prolíj. A Čmer, što byval nedaleko od nas (tam teper Jendrejovy majut chyžu), tam mal taku kľuku, i chvíľ zlapati štoska, jakohoska stroma. Ale vzjalo ho i pišol dolov vodom. A Žude jak vidíly ta

---

povidali, že to komuska hača vzjala voda, bo z vody videli borodu, ta dumali, že to z hačata chvist. Až potim, to už tam blizko kolo ciganiv, sja voda rozyšla i vin tam zostal ležati na zemli. A Špyro, jak ho tam zbačil ta letil mu tam pomoći. Tot žyd jak ho uvidil, ta tak sja ho vlapil jak kliš - ne chfil sja ho pustiti.

Dakoli taky prolij byvali. My zme mali tam taku lavku prez vodu pri domi i ja vše, ked jem mal može dakych štiri-pyat roky, ťubil jem tam iti sjasti, na totu lavku, i nohy močiti u vodi. Našy jak išli na pole, ta mi furt hovorili:

- Ne sidaj na lavku, bo pride velika voda ta ťa vozme!

Ja obical, že ne budu, ale na druhý den ja na obicanku zabyl, i zas jem sjal na lavku. Našy jak išli z poľa a ja tam šidil. Ta potim, dumam, že jem dostał ai po zadku.

Bo dakoli i tak sja stalo, že dolov v seli slonko švitilo, a hori na Dubrovi abo blizko Poľska, prišol prolij, to velika voda išla časom, taka, što by aňi ne prešol prez ňu.

V Kurovi okrim žydiv vše bylo i ciganiv. To byli: Jano, Hrico i Jančík. Tri rodyny. Každy mal das po pjatero dítnej. Cigane prevažno nigde ne robili, chybali, što prez litu kamiňa lamali. A Jančík byl kovař. Lemešy ostril.

Ciganky časom chodili po seli žobrati. Prevažno gruli. Vzjala travniecu, pri chyži vysterla, ta už každa gazdyňa jij šmarila gruľu. Druhý raz prišla z viderkom, že:

- Dajte varu!

Taj varu vzjali.

Pamjatam, že raz na Lazoch, što gruli byli posadženy, veľo ľude videli, že gruli dobany, što jich dachto vyberal. V tot čas byl rychtar Mitro Jendrejiv - mij budúcij svekor. Jednu nedelu jak skončila služba v cerkvi, všytky ľude išli do ciganiv. A oni pivnici povny gruľ mali nasypano. Tak jich bili, što všytky cigane povľikali. Starý Jančík vťikal popred nas i tam v Mušynky zachpal sja pid sypnec. Tam ho chlopci videli, ta ho vyťahli, i vin, vjedno z ostatníma, musili brati gruli do michoch a nesti do rychtara.

Neskirše tot rychtar, Jendrej, byl trochu i karanyj, už ne znam jak. Bo tot Jano Jančík jak vťikal, to Ferko vzjal verbovu palicu i tak ho po chyrbeťi vdaril, što tot cigan až zgrjavčal. Cigane potim sja skaržili na suďi, že Kurivjane jich bili. Ale ne bylo z toho nič veľkoho, bo ne bylo komu sja zastati za tých ciganiv, a oni prez viny ne byli.

Ale treba povisti, že toty cigane skutočni toty gruli nakrali. A ne len gruli. Keľo nam nakrali! Napriklad, ne mali drov, ta druky

---

z plotoch popalili, bo byli linivy iti sobi drov nanositi z lisa. My mali zahoridku tam kolo ciganiv, dobrí sja tam rodila runkľa i take všytko, i plit byl dookola. Každý rik nam ho pokrali. A ľaňo furt jak nakričali na ľich ta oni obicali, že:

- Ta my vam dakoj prineseme, bo my sobi len požičili.

Časom vernuli: vkráli druka dagde inde i prinesli nam. Ale v zime zas ho spalili.

Dakotry z ľich tohdy byli ai muzikanti. Tot Jano Jančík znal hrať. Ale ne byli barz dobry muzikanti. Mali svoju muziku. Byl medzi ľima takyj lipšej muzikant z Križľovy. Tiž cigan. Šlipyj ho menovali. Vin byl tak jak peršyj muzikant, Jančík hral na basu a toty slabšy muzikanty len kontrovali. Jak brat Janko sja ženyl, to ľaňo ne chŕfili ciganiv. Ta zaklikali bandu Pišariv z Gerlachova. Ale na kurivskych zabavach perevažno len cigane hrali.

To ked zme chŕfili zabavu zrobiti, musili zme mati povoliňa. Menovali kvit - kvit na muziku. Takyj zakon byl. Inakše ne mih, musili mati povoliňa od rychtara.

Raz paribci ne chtili nesti križy jak išli svatiti vodu. Ne znam už čom. A Mikolaj Trucka byl tohdy rychtar i ne chŕfil jim dati kvit-povoliňa na muziku. Ale chlopci chŕfili muziku. Ta ked vin kosil na Dubrovi, chlopci pišli ku Žofki - joho žeňi (ona byla z Križľovy - Anaňijova), i povidali jij:

- Byli zme na Dubrovi pri Mikolajovi, že chceme kvit na muziku, ta vin nam povidal, že vy nam date pečatku.

Ona, chroma byla, išla ku kasi, vzjala pečatku, ta jim dala; jak Mikolaj kazal. A oni Mikolaja aňi ne videli. Jak potim muzika hrala, vin prišol i sja prošit:

- Chto vam dal pečatku? Chto vam povolil?

A oni kažut:

- Ta Žofka nam dala pečatku.

A tota, bidna, može i bitku dostala potim od ľoho, bo vin byl takyj prisnyj. Ale muziku už ne zakazal, bo mali pečatku. Išči byl ticho, bo jak by oholosil, ta joho by pokutovali, že našto pečatku tak trimat, že chocchto može vzjati. Už vece Žofka paribkom pečatku ne dala. Ta potim furt sja z toho šmijali. A pri tom ona, bidna, ne vinna byla i zadarmo odterpila.

Po vojňi

V 1922 roku ſaňo pišli do Ameriky za robotom, to zme ostali z Jankom gazdovati. A Štefan chodil s korovami na pasviſko. Domu prišli ſaňo až v dvacetčetvertym roku.

Tota doroha byla joho ſidnom i oſtaňom dorchom do Ameriky. Sternacet raziv preplavali prez okean.

Peršej raz iſli do Ameryky v 1892 roku. Iſli tam jak devjatnacet-ročnyj chlopec, a byli tam pjat roky. Domu prišli jak mali dvacet-stiri roky, ta sja oženili. Mama mali lem devjatnacet rokiv.

Naša mama zo svojom mamom barz bidno žyli, barz bidovali. Otec jimi umer jak mama mali trinacet rokiv, to mama z babom ſami gazdovali.

Naňo lem prišli domu, zochabili diťa a zas nazad do Ameriky. Skoro za každy dva roky tak bylo.

Raz iſli ſaňo na Stadliska kosití jarec. A mama, jak obyčajno, mali nesti jimi fryštyk. Vynesli tam, de mali kosití, i pozerajut - kosa v jarci, a ſaňa ňit. Naňo sja štoska pohňivali z mamom, zochabily všytko tak i pišli do Poľska prez hranicu, načorno.

A stamadil rivno do Ameriky. Až o dva tyžni napisali z Filadelfiji.

Mij ſaňo ne mali doma aňi grajcar po rodičoch. Všytko, ſto mali, to kupili za piňazi, ſto v Amerike zarobili. A my mali dost zemli - ja tak raz rachoval to bylo 59 falatkiv, ſto to asi 40 akriev.

Poslidňij raz iſli do Ameriky, ked mali 48 rokiv. Tohdy byli lem višimiacet misjaciv - rik i piv.

Vše lem do Pensilvaňi do uhlovych majnoch iſli. Oni ťaž-

Petero Mysinka (Kypie, 1924)

---

ko robili. Vyberali toty proby, taky pidpery, što v majnoch ščiny trimali, žeby sja ne zosypalo. A jak majnere už vybrali uhľa ta treba toty pidpery vybrati vonku, bo škoda bylo len tak jich tam ochabiti. Jak toto sja vyberalo, to za tym už všytko padalo - sja zaťovalo, ne raz i ľudi privalilo. Ale totu robotu vtedy najlipše plati.

Oni mali ščešča. Za cilyj čas, za štytky toty roky, ne mali aňi jeden uraz. Keby zrachovati všytky toty roky, što tam robili, ta by bolo dvacet roky. A nijakyj uraz ne mali. Dachtory majnere mali taky znaky i šramy po ľili od čornoho uhľa, bo jak toto padalo ta jich poranilo i do smerti mali taky čorny znaky po cilym ľili. Dachtory i po tvari šramy mali, jak jich pobilo. A ňaňo nič ne mali.

Až potim, pizniše, doma mali takyj uraz. Ja už byl tu v Kanadi. To mi len rozpovali. Raz, že byli z Jankom deš v Pitrovij po take veľke derevo, i deska tam zastrjahlo koleso, što koňi ne mohli poťahnuti. A ňaňo, bo oni byli takyj silnyj - mocnyj človek (brativ syn Petro byl barz podobnyj na ľich), vzjali toto koleso, što bolo v zemli zastrjhnuté za špicu, že pomožut, žeby kiň vyťahnul. V tym časi sja derevo smykelo i koňi začali iti, a ňaňovi pribilo palec do kolesa. Koleso sja krutilo i vyťahlo jim tot palec. Vyderlo zo všetkym - z košlom i z mesom až do doloňi. Ale o tym nič ne spominali aňi nikda ne pisali.

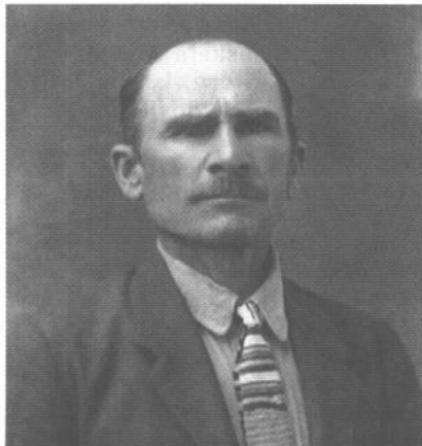
Mij brat Janko byl pri tym, ale nigda o tym ne hovoril. Aňi jeho syn Mikolaj nič za toto ne znal. Až ja mu povil. Kaže:

- Ďido ne mali paľca?

Ta ja kažu:

- Ne mali jednoho paľca. A to na pravij ruki.

Choc už paľca ne mali, a išči byli rychtarom v Kurovi. Ale jak mi hovorili, to ňaňo pizniše ne čuli sja dobrí. Mali veľky vredy na žaludku i veliky bolesti. Virili, že paľunka jich vyzdravit - dost paľunku vypili. A to tak, jak ked by na

Федір Мушинка, батько Петра
Мушинки (Куриє, 1924)

---

oheň benzínu ťal. Pamjatam, to išči ja byl doma, dochtor tak jim povidal:

- Jak ne prestaneš piti paľunku, dostaneš rakovinu.

I akurat tak sja i stalo. Dostali raka na žaludok.

Mali lem 63 roky ked v 1935 roku pomerli.

Dakoli do Ameriky sja lem na zaribky chodilo. Zarobil abo i ne zarobil paru tařariv i sja vertal nazad. Malo chto ostaval. Ono to tak bylo: toty, što slobodny išli, to pojedny pozostavali v Amerike, a što ženaty byli, što ja znam, ta povertali sja všytky. Dachtory što tam pišli svobodny, sja tam oženili zo svojima krajankami i prišli nazad. Jendrej Mitro, mij svekor, pišol do Ameriky parobok, tam sja oženil z dívkom z Cigly, i oboje prišli nazad. Ale to ne čudo, bo oni ne znali, že to Amerika i daľše jest jak za toty majny. Znali Pensílvaňiu, i to bylo všytko. Oni ai byvali tam barz bidno, v takých kompaňickych barakoch: v porochu, v biďi. V majni svita Božoho ne vidili. Cerkvi svojej tam ne mali. To nít što sja čudovati, že sja jim tam ne chkilo ostavati. Zarobili dajaky piňazi i vertali sja domu.

Lude v Kurovi dakoli barz za daleky kraji ne znali. Dachtore ne znalo daľše jak Bardijiv, a dachtore dale jak po Prjašiv. Ale byli taky handlare dachtory, jak Adam Pituch, što piše išol až do Muškova na jarmak. A potom taky jak dido Mušynkiv - nebižčik Vasili Kost, što daskeľa raz išli na žniva do Debrecina. Napiše. Obuli dublincovy bočkory, kosu z hrabkami na pleče, a hybaj dašto zarobiti. Ne znam jak dovho jim vzjalo času tam zajti; može pjat-šyjst dniv. Jak už staršy byli, to prez zimu vece lem na kudeli sídili: prjali vovnu. Ale jich bešida, povidaňa, byla vše lem za Debrecin.

Dido Mušynkiv veľo raz byli v Kurovi za molodšoho rychtara, ta často išli po seloch zberati na cerkov. Oni i daľše išli; ale to šytky lem na piše chodili. Tyžni i misjaci dachtoryj chodil taj chodil.

Vojenčina.

V 1925 roku ja narukoval ku vojsku. Služyl jem osemnac mi-sjaci v Brni na Špilberku, pri treťim praporí štiricettreťoho pluku v devjati roči. Pri pišakoch.

Na Špilberku byl lem tot jeden prapor, šesta četa dělostrelcoch a četa poštovych holuboch. A byl tam i žalar pre vojakoch. To byl veľkyj harešt, i z druhych plukoch vjazňoch tam priprovadili.

Do dneska sobi pamjatam totu ňimecku špivanku, što zme všytky spívali jak zme pochodovali:

Halb rechts, halb links, gradau.

Šun centimedchen from zibcen nachcen jar.

Under tri, under runde, holala,

Hej, la.

Петро Мушинка (стоїть в третьому ряді другий з ліва) під час військової служби в Брні. (Брно, 1926)

Петро Мушинка (сидить другий зліва) під час військової служби в Брні. (Брно, 1926)

Jak zme šidili na cimrach to moravaci, bo jich tam bylo može najvece, to totu spivali veľo - *Stoji borovčenka borová, kolem dokolenka sazena.*

Domu jem prišol od vojska v oseni 1927-ho roku.

Doma gazdoval brat Janko z nebižčikom ňaňom, chtory vece byli v Ameriki jak doma. Ja vidil, jak ľažko sja trapjat na tym gazdivstvi, ale na vojenčiňi jem poznal, že to vo šviťi i lipše, i lekče ľude žijut, ta nijak jem ne chtíl na gazdivství zostati. Lemže doma inakšej roboty ne bylo. Trebalo sja do švita vyberati.

Kurivčane v Kubi

Od nas z Kurova, barz veľo ľudej chkilo iti do Ameriky za robotom, ale Amerika už ne chkila žeby tam veľo ľudej išlo, to zrobili taky kvoty, što povili, keľo ľudej z ktoroho štatu možut priti do Ameriky. A pre Českosloveňsko byla kvota zaperta. To probovali ľude dagde inde iti za robotom, holovní do Kanady. Ale i Kanada pizniše zaperla kvoty. Pred tym skorše, što lehše bylo iti, v Kurovi ne znali skoro nič za Kanadu.

Jak ľaňo byli v Amerike, jak tam išli v dvacatpjatym roku, to ehtody moh priti do Kanady lehko, ale ja vtody mal len dakovych dvacet roky. Ľaňo mi poslali afidavit z Ameryky, ale kvota tam už byla zaperta, to ne pustili nijak. Aňi naďji ne bylo, že sja tam človek dostane.

Ľude probovali sja dostati všelijakym sposobom do Ameriky.

Vo februaru v 1928 roku daskeľa kurivjaňiv sja pozberalo i pišli za robotom na Kubu. Ked dobrí pamjatam, to šidmero jich bylo. Jak teper sobi to pamjatam, bo i mene chkili vzjati zo sobom. Ja trochu dumal, ale nakinec jen ne pišol. I dobrí jem zrobil.

Bo to tak bylo, že to agent jich omamonil. Chočili iti do Ameriky, a vin jim nahovoril, že tam barz skoro budut. Oni sja aňi ne vyznali jak daleko je Kuba od Ameriky, ale vin jim pokazoval na mapi, že jak blizeňko je jedno od druhoho, to, že budut skoro v Amerike. Z tom dumkom i išli kurivjane do Kuby. To Kuba mala byti leni taka „prestupna stanica“. Tak dumali.

Keby počekali doma len jeden misjac dovše, ta mohli dostati sja všytky do Kanady. Bo za ňima išol Petro Rojko i už v Prahi ho začastili, bo Českosloveňska vlada sja doznala, že tam nichto sja ne starat o tych emigrantoch, to tak zrobila, že ne puščala do Kuby vece.

Tot Petro Rojko mal ščestia, bo zminili mu pašport v Prahi i prišol tu do Kanady. Byl tu dovho, a až po vojni pišol nazad. Tiž už ne žije.

A toty, što pišli na Kubu, byli potim barz sklamany. Strašno jim tam bylo. Nicho sja jich ne zastaval. Jak povidali dachtory, to dčti kubaňsky za ňima kamiňami metali. Robotu ne mohli najti nijaku.

Až potom jakoska našli dajaku robotu, ale furt choſili odyjti do Ameriky. To jak sja jim podarilo zarobiti dajakyj grajcar, to našli jednoho, što sja pidnal, že jich preveze do Ameriky. I tam poskladali toty, keſo mali tych pesos i vzjal jich na loďku. Deska obletil trochu po morju i privijuz jich tam nazad na toto misce de jich vzjal, i povil, že to už je Amerika. Sam pišol z tyma piňazami, a oni zostali zas dale v Kubi. A de robili, ne znam.

Lem o jednym znam, o Jankovi Ujackym, što mi chtoska napisal, že na žyvobyla sobi zarabjal tak, že kubancim vo-rožyl. Jak ja byl z Adamom Kovalom v Alberti, to vin nani pisal, ale ku tomu sja ne pri-znal. Pisal už po ſpaňelsky.

Ale to sja ani ne barz tomu čeduju, bo tam sja každyj sta-ral zarobiti toty jich piňazi -

pesos, chto jak lem znal. Jak povidali, tam byla barz velika bida. Ľude tam lem v takych baksoch spali, žadna rozkiš tam nigde ne byla.

Pizniše, dajak dostali jakyska informaciji, ta prešli do Haiti. Všytky razom. Lem jeden zostal - Janko Blaňar. Tot zostal v Kubi. Vin mal ščesťa bo sja zyšol tam zoz sloveňskom dívkom. Ona byla zo Starej Tury. Jej teta, što už tam byla, ju vzjala do Kuby i tot Blaňar sja z ňom zyšol a sja poženili. Potim za pomoći jej rodiny dostal robotu v cukrovare. Tohdy to dobri bylo, bo skoro všytky cukrovary na Kubi mali americky kompaňji, to platili dost dobri. Vin mal dakych 700 michiv z cukrom na den zaštyti. Dumam, mal tařara na hodinu. A to na toty časy barz slušna placa byla, bo os-

Bežive si prebiehať prípojená používateľ. Nezavolajte ľahko.
ustanovené nechrániť pred frestnými následkami!
Vinnateleno perenčitajte príplatkové používateľ. Nezavolajte
sceľať postanovou ne održanie od narvajúca nasledkova.

64B

VOJENSKÁ KNIŽKA. ВОИНСКА КНИЖКА.

Meno a priimeňo (priezvisko): — Имя и прозвище:

Mušinka Lech

Rok narodenia: 1905

Odôvodný ročník:

Rok prijatia na službu: 1925 - 234 27

Radové meno a znaka odvodeného pojmenovania
Порядковое число и воинское призвание воинского списка 234.

Dom. dopr. okres. velt. - Опру́жна дополнююча військова управа

Prešov

Výzbrojná stanica — Мѣсто вооруженія оружіемъ

Žilina - pre 41.

Vlastnoručný podpis majiteľa voj. knižky.
Властноручный подпись владельца
воинской книжки.

Slovensko-rusinské.

— 38 —

Vojisková jednotka (číslo)	pôsob. pluk 68
Vojisková časť (formalizácia)	
Hodnosť – čin:	svobod. v záľ.
Pozícia:	z poln. rota
Rota (komanda)	Komer
obec (selo)	Bandújar
politický okres (okresní úřad)	Slovenská
čísla – kódové	
Pisací domov:	Mišanka Tondor
Príjmenie:	Brambra Katarína
po ženitve	
meno a predmeno (príjmenie) osobovo, meno a rodne meno matkino	18/7/1905
Názov a predmeno (príjmenie) manžela, ktorého je súčasťou súkromného života	Komer
číslo – kódové	Bandújar
Narodený / Priezvisko:	Slovenská
Povolanie – činnosť	rohár
Zamestnanec:	Klerik
číslo:	
číslo:	
číslo:	
Zvláštne znamenia / Osobné údaje:	X
Údaje o ženitve:	
Údaje o manželstve:	
Údaje o rozvedení:	
Údaje o životnom partnerovi:	

2

tatni robili može za tałara na den, a dachtoryj može i tałara na den ne dostal.

Vin ai mi pisal. Ja dopisuju sobi z joho ďivkami išči do dneska. Ale kuril veľo i mal lelem 57 roky, jak pomer v Kubi. Pomer v 1963 roku. Byl takyj mocnyj chlop, što menovali ho Big Kubanec. I totu jich reč barz dobri znal. Bo jakoska totu kubansku reč sa može skorše naučiti, tak što pravilno hovorit. Skorše jak anglicku.

A jeho žena tam išči byla. Mali domčok dost dobryj i zarriadženyj dost dobri, a mali dvi ďivky. Išči jak Janko Blaňar žyl, ďivky prišli do Ameriky ku svojej teľi. Ta jak pomer, ta mama chvíľa priti ku ďivkam, ale ne mohla zohnati piňazi, bo Amerika z Kastrom

ne byli v laski, i amerikane ne mohli poslati piňazi do Kuby.

Ta jednoho dňa tota jej molodša ďivka Milka, mi telefonovala, ci by jem moh poslati jej mami 200 tałariv do Kuby. Pišol jem zo Zuzkom do banky sja informovati i mi povídali:

- My pošleme, ale jak Kastro povist, že ne dostal, to my nič ne možeme zrobiti.

Ale ja i tak poslal toty piňazi i kazal jem napisati na tot ček, že to na drahу do Ameriky. Za dva dni už mala piňazi. Prišla za ďivkami do Majami. My sja raz tam zysli z ňom, bo zme tam v ňich byli zo Zuzkom dakyj tyžden.

Ta chudina, stara mama, potim plakala, bo musila dozerati vnučata, jak ďivka robila. Vnučata ju ne sluchali, a ona už starša byla, to byla barz zunovana. Staršíj žení ľažko dozerati maly diti. Bo ona žyla z molodšom ďivkom, kotre ne mala diti, a dozerala diti starzej ďivky. Zuzka jij tohdy povídala:

- Vidite, mate dva domy.

A ona povidala:

- Ja ne mam nijakoho domu. Ja banuju, že jem tu prišla. Tam v Kubi jem mala krasnyj domčok, a kubanci byli ku mi barz dobrý - tam spokijniše sja mi žylo.

No ale to skoro každyj tak. Zo začatku ťažko sja jej žylo, ale neskirše privykla. Ďiti pidrosli, i sama privykla. Pomerla, išči ne taká stara byla.

Okrem ňoho išči Štefan Špyrkiv ne pišol na Haiti, bo tot sja išči skorše vernul do kraju. Jomu v Kubi ruku odrizali, bo polamalo mu ju deska pri stavbi. Červenyj križ mu zaplatil drahú domu, ta prišol do Kurova. S falečnom rukom.

V Kurovi sja oženil. Z Marjantalu* vzjal dajaku vdovu, i mal korčmu v Kurovi. Taka bidna korčma byla. Mal ju hned tam de i teper je korčna, ale na druhym boku. Trochu vyše od kostela. Ale tom korčnom joho žena rjadila, bo mala i trochu školy. Byla slovačka, bo tam v Marjantali byli zo zapadňoho Slovenska, što sklo robili. Ona sama i vino robila ta prodavala, i tak jakosi žyli.

Vin mal tu v Kanade brata - Petro Špyrko sja zval. A druhoho brata - Janka Špyrka - mal v Pittsburghu v Amerike. To byli trjome, a četvertyj brat Mikolaj Špyrko išči teper doma je. V roku 1989 byl jem z ňim. Jich bylo štirme braťa i dvi sestry.

A toty pjatero prešli do Haiti. Za korotkyj čas tam pobýli i prešli dale do Kolumbiji. I tam v Kolumbiji všytky pohynuli. Povidali mi, že jeden z nich - Petro Špyrko, mal tam jakyjska bar, što pivo prodaval. A toty ostatní ne znam jaku robotu mali.

Dachtory sja tam ai poženili. Znam, že Petro Špyrko bol tam ženatyj s kolumbijkom i mal dvoje dítí, bo tam našych dívok aňi ne bylo. Toto znam, bo jak ja byl v Kurovi, ta joho sestra mi dala písмо od ňoho, što jej pisal. Ai joho dívka potom pisala tij sestri do Kurova, ale po špaňelsky. Ne znam ci tam v Kurovi dachto prečítal, što ona pisala. Pevno pisala, že može otec abo pomer abo take dašto, ale ja sja ne doznal o tym.

Okrem ňoho išči Janko Host (Pavukiv) sja v Kolumbiji oženil. Hvarili mi, že pizniše pomer na malariju, a jaký piňazi mal, to dochtere vzjali. Vin familiju nijaku ne mal, to ne zostalo po ňim nič.

---

* Marjantal - Kružlovská Huta

Odchod do Kanady

V dvacet osmym roku prišlo povidomliňa, že kvota otvorená lem do Kanady i lem pre farmerských robotníkov.

Tu do Kanady naši ľude barz neskoro začali chodiť, bo to skoro nichčo za tu krajinu nič ne znal. Tu ľude začali iti až v 1926 roku. Ale skoro zaperli kvotu, to ne mož bylo iti. Až potom v 1928 roku zas otvorili. Dagde jem čítal, že za roky 1929-30 tu prišlo dakových 30.000 ľudej z Českosloveňska.

Z Kurova tu v Kanadu bylo možé dakových dvanásťtisíc ľudej. A zostaľo nas lem trjome. Všytko sja vernulo do kraju, holovní, už po druhý vojny. Ale v Amerike, tam jest piv Kurova. Tam veľo od nas jest.

Ja ne dumam, že dachto išol dakoví do Kanady z tom dumkom, že tam ostane navše. Jak ja išol, to tiž jem ne znal. Ale jak jem tu byl, trochu viďil, ta jem ne dumal vernuti sja nazad gazdovati. Ľude doma ne znali nijaky informacijs za Kanadu. Zarobiti a vernuti sja domu. I, napríklad, Mikolaj Trudič, dumal sja vernuti. Bo doma bylo gazdivstvo. Každyj dumal tak, že jak sja dast dobrí zarobiti, ta vernu sja domiv i dašto kupljú - skoro každyj tak dumal.

A jak ja sja dostal do Kanady? Ne tak až lehko bylo. Ja zo začatku tak dumal, že ked kvota je zaperta do Ameriky ta sja dostanu cholem do Kanady i potom budu dajak proboval dostati sja do Ameriky. Viďilo sja mi, že v Amerike sja bude dati lipše zarobiti jak v Kanadi. V tot čas už byl v Kanadi Janko Dzamba, to ja mu pisal, žeby mi poslal afidavit - pozvanku, bez chtorej ne moh sja človek tu dostati. To trebalo, žeby dakyj farmer, što už farmoval v Kanadi napisal taku pozvanku, že potrebuje robotníkov na farmu i choče žeby tot, na meno kotroho byla pozvanka napisana, byl puščený do Kanady. A tot Janko Dzamba, vin byl zo začatku na farmi, ale potom išol robiti do lisa, napisal tym farmerim, što v ňich robil - Stenli Ječnomu, byl čech, kotryj farmoval v Saskačevaňi v Kanadi. Vin poslal afidavit Dzambovomu ujkovi, Jankovi Hostovi (Mudálovi). Mi poslal afidavit jeden ukrajinec, Romaňuk sja zval. Ja ho ani ne viďil.

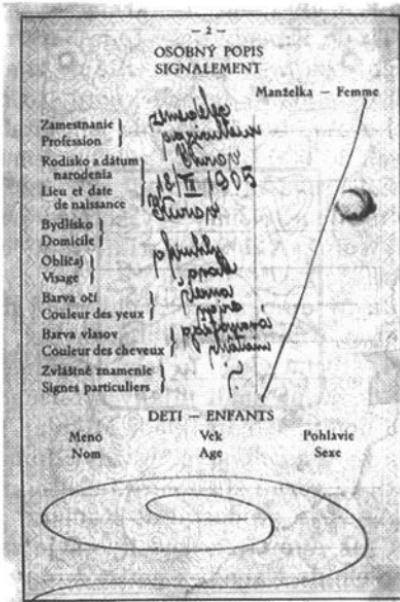
I s tym afidavitom jem dostal pasport i v maju 1928 išol jem do Kanady.

Pamjatam dobrí na den ked jem išol z Kurova. Ked zme išli peršyj raz, to společní z Jankom Hostom (Mudafom) zme išli do Prahy, a potim do Ņiniecka do Hanburku. Janko byl može dakych pjat roky starýj od mene. Mal už dvoje diti, ženatyj byl. Už ne žije. Za ženu mal Zuzku Špyrko Vasiľa, što jej brat Petero Špyrko byl na Haiti i mal tam tot bar. Ona byla veľo molodša od ňoho, ale tiž už ne žije.

Čerez okean zme išli na šifi, što sja menovala Montrejol. Naležala kompaňiji Kanadien Pacifik. Tu kažut sipiarska - C.P.R. Šifkarta vtody stojala 147 tařariv. Peršyj raz zme išli na tej šifi v maju, a to akurat toty ledovy krihy pлавajut. Vzalo nam 12 dniv preplavati okean. Bo tri dni a tri noči zme lem stojali na jednym misci, a vše trubili. Každych pjat minut, tak holosno jak na poplach, žeby druhá loď ne narazila do nas.

I tak po dvanasťoch dňoch prišli zme do Montrealu. To bylo 25-ho maja 1928. V Montrealu nas naložili na vlak i vezli na zapad, do zapadnych provinciach. Jeden den zme stali i v Toronfi, ale v tot čas policija byla kolou vlaku, žeby nicheto ne vychodil, všytky musili iti na zapad. Bo tu vo východnej časti Kanady už veľo ľudej bylo bez roboty, a v zapadnych provinciach bylo naopak, barz malo robitnikov. To už skoro sja začinala kriza, ale išči bylo v 1928-29 rokoch dost dobri.

Išči v Prahi od každoho z nas vziali 20 tařariv a dali až v Vinipegu v Maňitobi. To chto vyskočil v Toronfi, to 20 tařariv stratil.

*Паспорт Петра Мушинки, з яким
він приїхав у Канаду 1928 р.*

Jak by zochabil v treňi svoju valizku i vštypo, što zo sobom mal, ta dajak by moh vyskočiti, ale inakše ňi. V tot čas na zapad stojal listok na vlak centa za miľu, a zo zapadu na východ stojalo tri centy za miľu.

Zo začiatku zme išli do toho čecha, što nam poslal afidavit, no tot roboty ne mal. Ale chočil nas cholem dajak využiť, ta zme u ňoho das za dva dni kamína na poľu zberali. A ne dal nam ani 10 centy za totu robotu, lebo za jidlo zme u ňoho robili.

Jak my byli v toho čecha - Stenli Ječnoho, to vin už byl takyj staryj dido, vtedy mal dakych 70 roky. Ja sja vštypo vyvídoval za farmu, jak i što. A Janko lehnul sobi do travy i spal. Ked to viďil tot Ječný, ta mi povidal:

- Tamten člověk ne bude v Kanadě dlouho.

Bo ne interesovalo ho nič.

Potim zme vjedno z Jankom Hostom išli na zapad do misiečka Esterhazi, što tam maďarska kolonija byla, ale farmere už byli po jari to ne potrebovali služiv.

Tot Janko Host vše mi povidal, že vin by v Kanadi nigda ne byl, ale byl žydovi Lajbovi v Kurovi dovžen 200 korun, bo ťubil vypiti, ta lebo pre toto dlustvo pišol do Kanady.

Chodili zme pomedzi farmerov za šyjst dniv, ale ne mohli najti robotu. De zme sja prosili na nič prespati, ta lebo do stajni nas pustili, nicheto do chyžy nas ne vzjal, bo to už bylo teplo - už začatok juna byl.

Jak už ne bylo naďi, že dajaku robotu tam zoženeme, pustili zme sja nazad, že pideme do Maňitoby. Sjali zme na tren (vlak), že pideme nazad do Vinipegu. Ale ne znali zme jakyj tu sistem fungo-

---

val na železnici. Mohli zme iti nakladnym vlakom načorno, tak, že tam de išol pomaly, človek na ňoho naskočil i sja vjuz. My zme so bi tikety kupovali. A mali zme dvome vštykých piňazi lem osemnáct tařariv - ja pjatnacet a Janko tri. Janko kupil tikety, i pustili zme sja nazad do Vinipegu.

Ale zyšli zme sja na vlaku z molodym ukrajincem, bo ukrajinca najde človek tu de-nebuď, i hovorili zme, že de ideme. A tot nam povidat:

- Ja tež šukaju robotu. Ale vy ne chodiť do Viñipegu, bo tam takyj center, še vši emigranti tam prichodať, to tam duže mnoho naroda bude, a nichko robotu tam ne maje. Ja čuv, še v Maňitobi, v mistečku Brendo, buduť priberati robitnikiv na zeliznu dorohu. Ale to liše na tymčasovu robotu. I ja tudy jidu. Ta koly chočete, to pojďte i vy.

I tak sja stalo. To zme ostali v Brendo, Maňitoba, že tam mali brati C.P.R. na ekstragenk 120-200 chlopiv. Ale trebalo išči paru dniv počekati. To zme tam ostali. Prespalí zme u jednoho čajnameňa i rano zme postavali i dakoj išli prez mistečko dajaku robotu hľadati. A tam akurat začinali budovati jakyjska dom, dumam, škola to byla, i akurat ľali beton na fundamenty.

A ja znal dašto po anglicky, što ňaňo povidali doma. Zastavili zme sja, ja pišol ku formanovi (ku veducomu) i povidam mu:

- Mister bos, giv mi džob? (Pane veducyj, date mi robotu?)

Vin zaklikal jednoho zo svojich robitnikiv, byl to ukrajinec, i povidal nam, že dakoj možeme začati robiti. I my zme začali tam robiti. A ne mali zme any šmača na robotu, lem tak, jak zme tam prišli, tak zme začali robiti.

Jankovi dali tragač - voziti beton, što ľali zaklady. A mi dal i veľku lopatu - metati šuter do mašyny, što mišala ciment zo šutrom. A ja cilu zimu ne robil. Tak kažut, mňahkyj jem byl cilyj. Metal jem z ochotom do toho mišača. Ale naraz zacmilo sja mi v očach i vyvernul jem sja do šutru. No skoro jem sja prebudil. Tot veducyj mi vkazoval, žeby jem išol sjasti na chodník.

- Ta už jem sja narobil! Dakoj mi skaže, žebym išol het - dumam sobi.

A vin poznal, že my holodny, že zme ne mali fryštyk. Odyšol do reštravraciji, za chvíľku prišol nazad, priňus mi dobrý falatok paja (kolača) i horňa kavy. Jak jem to žil to jem osvižyl, doraz mi lipše bylo. Kazal mi vzjati tragač i voziti beton ot mašyny. To zme robili

---

tam jeden den za 25 centiv na hodinu. A potim tot ukrajinec, što zme z ňim prišli, prišol i povil nam, že na druhý den budut brati na robotu. Choc i tam byla lem dočasna robota, ale furt lipše, jak na tij stavbi, bo tam sja risovala robota das na tri misjaci, a na stavbi može lem na dva-tri dni. Ta zme ju zochabili. Zaplatil nam za tot den po tri tařary. Perša naša placa! Byli zme zmučeny, ale ščaslivy - mali zme peršyj zarobok v rukach!

Na druhý den brali do roboty na treku - Canadian Pacific Co. - 120 chlopiv, što opravovali treku: dvihali abo tam dašto čistili. A to menovali totu skupinu robitnikiv ekstrageng. To i my dvome dostali robotu. Tam tiž davali 25 centiv na hodinu, ale stihali tri centy z hodiny na jidlo. My dvihali kořaji vyše, a druhý tam pidsyovali takyj molotyj kamiň, jak šuter. Bo treky tu miscami tak skoro robeny, že všytko sja zapchalo do zemli. Nas bylo tam šestero, što zme dvihali toty koliji z džekami (hivarami). Ja tam robil lem dakych dva misjaci.

Jednoho dňa dostal jem pismo ot Adama Kovaľa (Gasoňovoho) z Kurova, što prišol do Kanady až za mnom. Joho zavezli až do Alberta i vin našol robotu v řemeckeho Čechu v Hussar, Alberta. To mi pisal, že tot čech bude potreboval na žniva išći jednoho robotnika. I ja zochabil robotu na zeliznici, kupil tiket, sjal na vlak i pišol do Hussar, Alberta.

A Janko Host zostal robiti na tij roboťi. Aňi ne znam jak dovho tam robil i tak pišol do Toronto. Časom dagde zarobil na žyvobyťa, ale ne barz mu ščastilo. A tak des v roku 1933 Kanadskyj urjad posylal bezrobitnych do kraju zadarmo. To Janko Host i Janko Dzamba (Veľkyj) sja prihlásili i pišli z Kanady nazad do Kurova.

Perše farmovaňa

V roku 1928 jem robil prez žniva v toho ňemeckoho Čecha. Fred Müller sja zval. Razom z Adamom Kovalčom. A išči trejť tam byl - Sem Holmgard, pochodil z Daňska.

Tot rik Müller kupil kombajn, to zme perše z mašynom kosili. Kombajn sja menoval SVATER. Mal nožky piat metry dovhýj, što rubal, a pšenica padala na take polotno, kotre sja krutilo - jedna polovička doprava a druhá polovička doliva i zochabjalo za sobom krasnyj rjadok (pokis). Potim jak pšenica vyschla, pripevnili zme na kombajn namisto nožky takyj valok z veľkyma zubami, što sja krutil i zberal toto zerno, tak što potom ho ľahalo do bubna (cilindra) i tam molotilo.

Ale 16. septembra v 1928 roku prišla šníhova fujavica i nakurilo das pjatnacet centimetry šníhu. To pšenicu, chtora išči ne byla skošena, štyku pozhynalo, ai toty pokosy prilehli do zemli. Ne dalo sja dobrí pozberati, choc všytko vyschlo, bo za 3-4 dni šníh sja stupil i byla krasna pohoda až do Roždestva. Müller veľo pšenici stratal. To po žnivoch kombajn dal kompaňji nazad. I tak ne byl praktičnyj, bo veľo naraz kosił, a buben i cila kostra byla mala, to nevysčiňalo dobrí. Veľo zerna dulo do solomy. To druhy farmere starým sposobom kosili - do snopkiv i lipšyj urožaj mali.

Prez lito bolo dobrí, ale po žnivach ľažše bolo, bo ne bylo roboty. Okrem toho, i našich ľudej tam bolo malo, skoro nijak ne byli. Časom prichodil ku nam dachto z farmy, što byla dakých 63 mili od Kalgari, to tam byli naši ľude. Od nas tam byl Petro Špryko, ai verejne, holovní, z Lukova, blízky krajané. Ale to lež časom jem sja z nimi zyšol, bo to malo chtoryj z našich na farmi byl. V tot čas na farmi najvece robili lem prez žniva. Išli tam na zapad, porobili najvece dva misjaci, a zas do mesta išli. Što zarobil prez lito, do jari pišlo všytko na jidlo.

Ale z jednym krajanom precaj lem jem sja tam poznal. I do teper zme v spojiňu. Vin už ma 89 rokov. Janko Gab sja zove.

Jak sja to stalo? Tak neskirše voseni mali tam farmere zabavu vo školi. A tam farmere sja ne uberajut na zabavu tak jak tu, ne oblikajut paradny šmaťa abo take dašto. Chto što mal, v tym i tam pri-

šol. Dachtoryj v starych bokančoch, dachtoryj v potorbanych džinsoch - ne mali taku odežu; tam lemi sami svoji byli.

A jeden tam tak fajno tancuje, až radist pozerati. Ja povidam tomu Adamovi Kovalčovi:

- Tot tak vyzerat jak naš, vin ne anglik bude.

A ne znamie aňi jak hovoriti, bo to peršej rik lem zme tam byli, to poriadno išči nijak ne zname. A do toho, tam išči veľo bylo francuziv. Našich tam skoro nijak ne bylo. Ta zme mu povili jakoskaj:

- Vot kantri ju gou from? (Z ktoroj krajiny jes tu prišol?)

Ne znam, jak zme to vyslovili, ale vin nam porozumil i povidat:

- From Čechoslovakija. (Z Československa.)

- A z jakeho mesta? - my sja ho žvidujeme.

- Ta od Bardijova.

- Od Bardijova? A skady? - my už po našom do ňoho. Vin tiž vytríščil oči. Reku:

- Z Tvaríčca. - To sušidne selo z Kurovom.

A to bylo v 1928 roku des tak v novembri. My robili v mestečku Hussar, a vin robil v Kluni. To tak na stredku medzi Kluni i Hussar byla tota škola, de tota zabava byla.

NEDILA SEPTEMBER 11-88

Rano jem vstal juž obliečinu v nediliu trocha pôznej, požboral jem aža vholol, zhovolol jem aža sniadanie. Tak včeraj hrášky nrobili 3 bushle vecul 5:30 čili zme ma užeraj do German Hall. Tak poričcoji do hruši na trávu a teck.

1. týž den jmu minul

PONEDILER SEPTEMBER 12-88

Zeno jem vstal o 5:45 doras zmečas benzinku sláňky, jaže sláňčel zo sláňkum a daľož začol užeriť tamgas minuval Desiat fľašky, ce juk skončil s tuncelusom miži jem obleč a poobed nažbetal, i erali hrášky nrobili 3 bushle. 2. týž den prežil.

Автограф Петра Мушинки. Уривок з його щоденника.

A od toho času vin sja už veľo raz prešťahoval, a vše zme jeden o druhym znali.

U toho Müllera zme ostali razom z Adamom ai prez zimu. Ale ne za placu, ale lem za byvaňa i jidlo. Byvaňa bylo take, že zme spali na druhym poverchu v domi, de ne bylo nijake ohrivaňa. A zimy tam byli porjadny. Pamňatam, raz sja mi take stalo, že zme chočili napisati pismo domu. To tinto z fľašečkom zme požičili ot farmera, ale musili zme fľašečku trimati v ruki raz jeden, raz druhý, bo na stoli doraz zamerzla.

V tych rokoch povňači pirka ne byli. Ale zato pisal jem domu často. Až i mama nebižka mi pisali, že musit na ňa veľka bida byti, že tak často jim domu pišu. Mi i dospravdy veselo ne bylo.

Toronto, Kanada, marca 9-ho 1958.

Lubuj bratu i Tvoja famelija!

Pozdravujeme Vas krasno všytkych dovjedna na veľo raz. Jak sja všytky mate? Ci ste zdravy? My pri dobrym zdravju i Vam take zdravja vinčujeme ot Hospoda. Pismo zme ot Vas dostali, za kotre Vam krasno ďakujeme.

[...] Pišeš, Janku, žeby Ťa poraditi, što maš robiti, ci sja zapisati do družstva. To ono ľažko narod zadovoliti — každoho. Ale zmina musit priti skorše abo pizniše. V Československu mate harnu industriju, što možete narobiti traktoroch a všytky najmoderňišy poľnohospodarsky mašyny. Ale v takym gazuďovaňu jak teraz, nít možnosti ich užívati na tych falatočkach. Narodu pribyvat na seloch i po mistach. Treba vece chliba. Narod chce troch a ľipše žysi jak dakoli. Z modernymi mašynami može vypestovati vece chliba, jak starym sposobom (jak sja spravni gazduje!). Štat chce jaknajvece chliba dostati, bo treba pre narod po mistoch [...] To ja myslím, že jedno vychodisko: robiti na chasen sobi i štatu [...] Čital jem pismo z Lukova. Pisala sestra Vasilovi Roháčovi, že dost ľažko jim gazdovati, ale tym što robjat na družstvi, ta jim ľipše. I vam ľipše bude, lem treba, žeby družstvo rozumny ľude provadili, a ne chocjakyj dureň, što nigda na roli sja nezapotil i ne zna de ma korova cicku.

Zostante z Bohom.

Vam oddanyj Petro i famelija.

Na farmi u Petra Makarčuka

Pred jarjom v 1929 roku Adam zostal v Müllera a ja pišol robiti na farmu do joho sušida, što jej rjadil ukrajinec Petro Makarčuk. To ne byla joho farma, ale vin ju mal v arendi i sja o ňu staral jak gazda. Tot, što mu naležala tota farma sja menoval L. P. Schooling. Ja v ňoho robil tri roky 1929-31. Platil mi pjadesiat tafary na misjac i to lem prez lito jak zme robili na poľu. A prez zimny misjaci mu sluhu ne trebalo, ale za jidlo moh byti na farmi. Tak mi platił za dva roky (1929-30).

Okrem mene tam robil i dajakyj slovak - Janko Stankovič sja zval i byl des zo zapadňo Sloveňska. Ale i vin neskirše zochabil take farmovaňa i pišol do nedalekych majnoch robiti. Paru rokov tam porobil i vernul sja nazad do toho farmera.

Pizniše vzjal piv sekciiju, što tam dajakyj anglik byl ale sja zabral het, ta tot slovak vzjal na sebe. Veľky piňazi zrobil. Ja byl na joho farmi nedavno zo synom Fredom. Ale vin byl na poľu, to lem joho ženu zme videli. Ale tiž ne veselyj život mal. Oženil sja z ukrajinkom, ale fameliju-ne ma. Ked zme tam išči skorše zo Zuzkom byli, to takyj zrobenyj byl; bo to na farmi jakosi inakše, skore človek sja zrobít. Vin išči i teper je na farmi. Zo začatku rentoval, ale teper už ma svoju farmu.

Tam sja lehše robilo jak v kraju. Mali zme mašyny do oraňa, što jak raz obýšol sekciu dookola ta zoral 40 akriv. Taky toty koltivejtry veliky, što ore, što aňi traktor jich ne uťahne lem pasak.

A jak zme molotili to molotilkou pohaňal takyj velikyj traktor, što na kolesach aňi guny ne mal lem prjamo na rjafoch chodil. Motor mal takyj, što byl lem jeden pist-valec. To jak zme ho probovali naštartovati, to nani zabralo das tri-štiri hodiny poky zme ho rozkrutili. Ale jak začal robiti, to sja krutil i tyžden bez prestavky - den i nič - bo vyhodniše bylo ho zochabiti iti i prez nič, jak ho zas startovati.

V roku 1931 byla veľka suchota, všytko vyschlo. Što ne vyschlo i bylo cholem kus zelene, to grasshoppers - kobylky všytko zožerli, až do koreňa. Farmere nič z farmy ne skorystali, aňi našiňa sja jim

---

ne vernulo. A na poľu i tak trebalo robiti, to v tot rik mi platil lem pjatnacet tařariv na misjac.

Toronto, 17.02.1990

Dorohyj Mikolaj i cila Vaša famelija!

[...] De ja robil v toho bohatoho farmera v rokoch 1929-30-31 mewoval sja L. P. Schooling. Naš sušid byl škot (scachman) mal 12 synov a najmlodša dívka byla učiteľka. Synove dva najmlodši byli ženaty, a desjat svobodny. Jich meno bylo Frejzer. A všytky robili dovedna. Mali pasviska vyarendovanou ot štatu 13.000 akriv. Mali okolo 500 koňov a tiž telo statku. Každy dva braťa mali svoji povinnosti. Dva byli kovojsi na koňoch - dozerali koňi i statky. Druhy dozerali sviňi, trefli kury, atd. Všytkoho mali vo vethym množství. Vzimi statky musili mati daku strichu, žeby sja skryli pred veľkom zimom, ale koňi vytrimali i na velikych zimoch. Žyli tak, jak dika zvirina. Farmere chtory mali vece koňi abo statku, to mali svoji registrovaný cichy. My mali lem na koňoch - na predním stehni „L“ - vypaleno. A v tych rokoch byli koňi po tych velikych pasviskoch, što ne naležali do nikoho. Tam sja vylahli i vyrosli. A kovojsi jak videli takoho koňa nahnali ho do koralu abo ai zo strangom vlapili, povazali, dali svoju cichu a už kiň byl jich. [...]

Vaš Stryko Petro.

I tak bylo pres cile lito a voseni jem pišol ku uhľovij majni do Coolhurst, Alberta. Tam v majni robili gerlachovjane - Ristvej, Michalov, braťa Michal i Janko Ševcovy, Onda Prokopiv, Ševčík, ale aj Ratvaj z Križľovy, Dutko z Cigelky i druhý. Ai jeden tam byl, što Filip ho zvali. Ale byl jakosi poraňený v majni, dostal jakysi piňazi ta pišol do kraju. Ked dobrí pamjatam, ta das osiem ci devyat našich ľudi tam robilo. Z Kurova tam ne robil nicheto. Ale to v tých majnoch ne robilo sja vše. Tam peršym prišol z Gerlachova ci z Maľcova (už ne pamjatam presni) starý majner - Ristvej sja zval, što robil majnerom išči v Amerike. Ta za ňím tam išli všytky.

A pizniše tota majna eksplodovala. Ale na ščesťa vnoči, to malo ľudej zabilo. I zabilo dvoch našich. Dumam, že vece už nikoho ne zabilo, lem tych dvoch. Ne znam našto oni tam išli vnoči, bo vnoči tota majna ne robila.

Barz dobrí jem jich znal. Jeden byl Janko Prokop z Gerlachchova, a druhý evangelič Majko Kadifak, zemplinčan zo sela Vybu-

---

chanec. Tot Kadijak mal fameliju: ženu i dvoje dřiti i ne velikyj barak. Oni brali majneriv tak jak do podnajmu, što v nich byvali das štirme abo pjatme majnere. Ona jich dozerala, varila jim i prala, a oni jej platili, ne znam keľo, ale ne bylo to barz veľo.

Tot Janko Prokop, jak ja tam byl, to išči paribčil, ale potom sja oženil i mal dvoje dřiti. Ja ho znal od maleřika, bo zme sja schodili išći v Kurovi - vjedno zme korovy pasli v Lipivci. Dobri jem ho znal. Onda ho zvali v kraju. Takyj lehkyj, slabýj chlopec byl, ale v majni robil.

Jak eksplodovala tota majna už ju vece ne otvorili.

Potim byl z našych ľudej zabityj išči dajakyj Volčko z Lukova, ale to ne v tij majni, ale v dajakej inšej.

Dneska ne znam ci dachto z nich išči žyje. Može už nicheto. Choc skoro všytky tu ostali v Kanadi žyti. Lem za jednoho išči ne znam, a chčil by jem sja doznati, za Janka Šveca z Gerlachova. Oni byli dvome bráta i mali korčniu v Gerlachovi. Znam, že jeden z nich, Majk, pomer a Janko išči žyl. Joho žena i v Toronťi v nas byla raz.

Vin sja oženil zo Zuzkom Dorčákovom z Tvarižca v liti 1931 roku, i sja prešťahovali na farmu do mistečka Baron (to daky 450 km na juh od Edmontonu). To ja do nich raz zašol, bo znali zme sja tak jak blízky krajané. Ale všytky byli zme barz chudobny. Lemže inakše zme byli bohaty - zo zdravjom. Tak ňa pohostili i žeby jem v nich prenočoval. Ale mali lem jedno ližko. A na pidlohu ne mali što posteliti. To Zuzka povídala:

- Petre, budeš spati z nami!

I dakoj rozhodla, žeby ja išol do stredku, že mi bude tepliše. Ale Janko ne zhodil sja s tym, že vin pide do stredku. I tak zme spali vjedno na tym jednym ližku. Všytkym nam bylo teplo.

Ja tiž proboval dostati robotu v tij majni, choc pamjatam, što ňaňo mi furt povídali, žebymi ne išol robiti do majny, bo to barz nebezpečno. Ja tam ku tym krajanom zachodil, može i raz za piv roka, ale robotu jem nigda ne dostal. I oni tam robili lem potrochu, každyj lem čekal na žniva, koli farmere budut potrebovati robitníkiv.

Lem raz jeni tam dostal robotu. To bylo, dumam, v 1930 roku. Bylo to tiž tak po žnivoch. Prišol jem ku ňim, i zas chčil najti robotu v majni, ale nijaka ne byla. Tak jem našol robotu, što zme obkladali s kameňami takyj nasyp, što farmere budovali - prehradu na umele ozero, takyj rezervoar, žeby mali vodu na polivaňa prez

Лист № 27-1991

Дороге мама!

Дорогой милый Валентинович письмо это для вас 3-го а
дьют 3-го числа 8-1 час утром Билл Грэхам. Маргарет - то
такого времени званий ханжеских не имеет и прошу
не переживать. то сколько раз в Вашем письме приводят.
В первом письме писали Марго за Вашим беседами что Марко
они хотят работать в спиритуальном направлении а значит
также то что существуют в обиходе недостаток а это при-
знает Билл спиритуал и спиритуал как это звучит в обиходе забывает
то сколько все это неизвестно науке а бывает ли скон-
чально годами хранят боязнь. Помимо Билл Грэхам не сию знати
до Генриховских 2-декадных отысканий красноте письма.

Также есть знати письмо и факсом от Янга и Николи 1-2 числа
сего письмами же будущее матери беседы факсом или (факс)
Также есть знати беседы были 18-го числа (май) 1991
Билл Грэхаму из Нью-Йорка или письмо Николи и Николи
беседует ли бывшее мое погружение в биокомпьютере
известно где же глубина. а также было напечатано о том что я имею
сегодняшний день 4 роки. а этим слово дипломатии размыты
Также (факс) из Нью-Йорка 27-го числа Марго Билл Грэхам
были письмами то что знати то что я изобретатель гадаю что опре-
деляет то письмо письмом баси. Случай который был у меня до бывшего
мое письмо письмом на работе то письму от Грэхама.

Другое письмо з 7-го 1991 письмо же это оставляем в Риме десять
дней. Но то же мое письмо оставляет знати знати то
забывание виновника факсом то. Римским же факсом письмо
знати не оставляю то письмо знати то не забываю року. Оно знати
имеет место где знати. Кстати мы же так же знати то что то
запись виновника письма. малого места в письменик будь знати
знати. што то что то не знати знати? Чему письмо буду
их письма? как виновник письма знати? знати виновника знати
знати письма? Виновник письма, знати то письмо письма
з Николи. Римским письмом же письмо знати письма
з письмом знати. Другими вперед
то же письмо письмо знати знати знати.

Автограф Петра Мушкини. Урывок з листа до Магди Му-
шиини з 27. 1. 1991 р.

---

lito. Tam farmere pestovali holovní cukrovu repu. Ja tam robil lem dakých paru tyžňi. A potom pišol jem do jednoho maďara das na dva misjaci a pred jarjom už jem zas išol nazad na farmu, što jem byl v toho bohatoho farmera.

V roku 1931 byla v cilijské provincii de ja farmovala velika suchota. Všytko tak vyschlo, što farmere musili prositi pidporu ot štatu. Tam de ja robil, u toho bohatoho farmera L. P. Schoolinga, to zme namolotili lem teľo, keľo zme zašíjali. Ale to lem v južnej časti provincij Alberta i Saskatchewan také bylo. Dale na sever, to choc sucho, ale vše sja dakus zrodilo.

To už skoro sja začinala kriza. Išči v 1928-29 rokoch bylo dost dobri. V 1930 roku jak-tak. V roku 1931 strašno už bylo. Ciny ne bylo na nič. A ku tomu išči veľka neuroda byla, to ai farmere bidovali.

Toty, što tu byli chlopci, ta oni vjedno varili sobi, ta tak jakoska žyli. Tohdy mož bylo kupiti sviňu 200 funtov vahy za piateňtařov. Tota kriza v tricatych rokach byla tu v Kanade kus inakša jak v kraju. V tot čas, jak farmer vzjal chlopa z mesta, što byl bez roboty, ta goverman-urzad platil farmerovi piateňtařov a i chlopoví piateňtařov na misjac. Bo choc tu bylo veľo bezrobocitných, ale nicheto tu ne holodoval. Choc ľude ne mali vobec piňazi, ale jidla bylo dost. Holovní na farmoch. A farmere, ked dachto prišol i poprosil, to furt sja dali najisti, bo znali, što to je bidovati, bo i sami terpili tov depresiu.

Tu byl dokinca jeden kurivčan - tot Petro Rojko, što ho v Prazi zavernuli namisto do Kuby do Kanady. Ta jeho, prez toty depresiu roky barz znali vsjadiť - od kinca do kinca Kanady, bo vin veľo jazdil po tých nakladných vozoch. Jak ja išol zo Zuzkom v 1936 roku z kraju, jeho žena dala nam adresu, že vin vo Vinipegu. Jak my išli na farmu, ta zme paru hodin stojali vo Vinipegu, i zašli zme do pulrum, tam de hrajut tot kulečník. Tam dachtori byli od nas zo Sloveňska. Sja žvidujeme:

- Ci tu ne prichodí dakyj Petro Rojko?

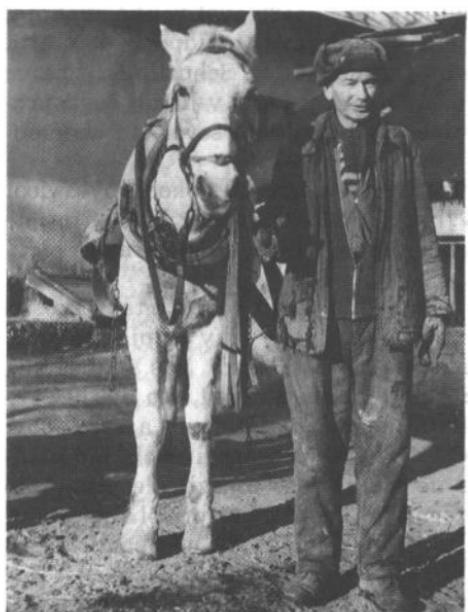
A toty, što tam byli kažut:

- Lem počekajte, hned tu bude. O tej a tej hodiní vin tu bude.

Štytky ho tam znali. My čekame, a akurat o tej hodiní vin už ide. Lem tak sja mu kovt, tot gerok, za ňim rozvival, jak dovhý kroky robil.

Bo jak išli po frejtoch, na vagonoch ta chlopi, što dokupy išli, ne mali nič piňazi. A vin, de stali, jak už holodny byli, ta išol jisti hľadati. Vzjal mišok koprivjanyj, a išol po farmoch. Priňus dakoli povnyj mišok chliba. Znali ho tak jak Janošika: bohatym bral, a chudobnym daval. Ale vin ne nakral, ale vyprosil. Bo tu farmerky davali jisti; što jim tam teľo jidy bylo!

Петро Ройко у 1952 р. повернувся до Курова. Працював хліборобом та будівельним робітником у Бардієві. Фото М. Мушинки, 1963 р.

A chlopi molody byli, zdravy! Ženy v kraju mali, a tu paribčili. Všeljake sja stavalo z ľinma. Nejeden z toho všetkoho i rozum stratil.

Na farmoch to bylo inakše. Tam nictko ne byl holodnyj. Lemže piňazi ne bylo. Nijak. Jak ja robil, to za pyatnacet tařariv na misjac. A to trebalo kupiti oberhovzy, bokanči daky i take inše. A žeby to človek robil ciilyj rik, to može dobrí by bylo, ale ja tri zimy lem tak pomahal, što za jídlo. Dvacetosemročnyj bačler. Ai potim jem banoval, ked jem začal farmovati, bo lipše by bylo, keby jem ne farmoval. Bo ne bylo ciny na nič. Veľka bida byla.

V časi depresiji dachtory farmere mali už i traktory, ale traktor stojal v garažu, a oni s koňami robili, bo ne bylo piňazi na benzín, choc tuňij tohdy byl benzín. Ne bylo nič piňazi!

Konečni „na svojim“

V roku 1932 jem sobi tak podumal, že dobrí by bylo probovati samonu farmovati i jem sja začal obzerať po dajakej farmi. Lem nedavno tam v zapadnich provincijoch - Maňitoba, Saskačevan i Alberta - byli oslavys 100 rokiv jak peršy ukrajinsky ľude začali prichoditi do Kanady do pustaroch, to ľude sobi prihadovali toty časy, jak to bylo dakoli. V tych časoch ked prichodili peršy farmeri, dostavali zadarmo domoviny (Homestead), što mali 160 akriv rozlohy. Dva i piv akry - jeden hektar. To bude, dumam, okolo 63 hektary - menujut to štvrt sekciu. A za toto trebalo zaplatiti lem desjat taštariv, i to lem za vymirjaňa i perepisy. Ľude ukrajinsky i teper menujut 160 akriv - jedna farma. Jak mal piv sekciu - 320 akriv, to menujut dvi farmy, a cila sekcia to štiri farmy. Ale to ne mih lem tak chto chkil i keď chkil vzjati sobi zemli. Jak dali farmerovi zemľu, to mušil dajaku čast z tej zemli cholel tri roky obrobjati i z pustaru zrobiti normalny zemli. Ked toto ne dotrimal, to mu totu farmu vzjali. A tota častka, kotru musil obrobjati, to byla ne až taka mala, i ked byl lem sam abo jedna rodina, to ne moh sobi vzjati veľo zemli, bo by ne biroval ju obrobiti.

Kus inakše to bylo na zlych zemľach. Pred 60 rokami v zapadnich provincijach bylo veľo pustej zemli, takej, što malo doždžu padat i nič ne dast sja porjadno pestovati, ale dast sja využyti na pasvisko. Holovni pre takych renčeroch, što majut i po tisjač štok statku. Oni mali paru kovbojsiv, što na koňoch dozerali toty statky, bo koňi dakoli mali cinu. To vyrentuje ot štatu cilyj tavnšip (township) - to jest 36 mili štverečny - i na tym chovat tot statok.

Ale jak ja prišol do toho kraju, to už veľo voľnej zemli, na kotrej by sja dalo farmovati, ne bylo. To mi nič inše ne ostavalo, lem vyrentovati, tak by povisti, vzjati do prenajmu zemľu od bohatohoho farmera.

Sidem mili na sever od mistečka Hussar byla farma do arendy. Vlastiteľ byl mister Kent, chtoryj byval v Kalgari (Calgary), Alberta a na tij farmi byl dovšyj čas farmer meno jakoho bylo Džordž Vestover (George Westouver). Mal ženu i dvoje dčeri, ale ne mal

---

dobrej urody len zato, že malo doždžu padalo. Ta sja prestáhoval do Turner Vili (Turner Waley) – 120 mil na juhozápad, a ja vzjal totu farmu do arendy. Tu menujut – na prerijnych provinciach. Žadny dereva tam ne byli. Nič.

Ja tam, v tych prerijnych provinciach, razom byl desjat roky - tri roky jem farmoval jak robotník, a potom šýst roky jem byl na tij farmi, što jem vzjal do arendy. Až potom presťahoval jem sja na sever.

Tota farma, što jem ju vyarendoval byla 320-akrova. Tu povidali, že to piv sekcií, abo to menovali, dva kvodry. Tri roky ja byl sam samitný na farmi.

Budinky na ľúj byli barz chudobny, leni z doščok pozbívany. To mi nič ne ostalo, leni korotkyj čas byti v sušida Vasiľa Slemka (ukrajinska famelija). A tak 12. februvara 1932 prišol jem, tak by povisti, na „svoju“ farmu.

Vyzeralo tak, že už sja bližyt jar, to začal jem dašto zhaňati, bez čoho sja ne moh na farmi obyjeti. Kupil jem, staryj kuchyňskyj pec za jeden tałar od žyda, poščíl i jednu bľašanu misku, žeby bylo z čoho jisti. Nožyk i vidličku dala mi Müllerka, žena Freda Müllera, što jem v Čechach robil na žniva v roku 1928. Stružťak jem sobi zrobil tak, že jem zošiel štiri koprivjané mišky i napchal solomy i byl madrac.

Perše lito aňi stola jem ne mal, len taku baksu vekšu. Misto stoľca mal jem leni baksu - sídati. Lampu jem tiž ne mal, ale časom trebalo svítlo, to jem roztopil šmaľcu, naťal do malej bľachovici, do stredku vopchal šnurok, zastylo i svítlo bylo jak od sviečky. Misočku bľašanu jem kupil za 80 centiv, što jem v ľúj varil porič (vivsjaný vločky) i vidro na vodu. Pamjatam, že i hodinku jem kupil - budíčok - za jeden tałar i dvacetpäť centiv, što sja krutilo v ľúj vyše dvacet rokov. I do Toronto zme ju prinesli. Tiž nožyci jem kupil, što išči i teraz jich užívam jak mi treba. To zarjadžiňa v chyži už jem mal.

Tak začal jem zhaňati daky koňi. Jeden poznatyj farmer, amerikán Roj Hjulin, zochabjal farmovaňa i vertal sja nazad do Ameriky, to mal na farmi vyprodaj - licitacijsku (option sale), to jem kupil koňa za dvacetpäť tałariv i daky stary ksíry na koňi. Druhoho koňa jem kupil už staršoho ale mudroho, od farmera menom Frejzer za dvacet tałariv. A tak jem kupil dva koňi (kobyly) od farmera menom Peter Henson za štiricet tałariv; ale koňi mu ne trebalo, to

---

mi povidal: „Daj mi teras dvacet tařariv a druhu dvacetku mi daš neskirše!“

To už jem mal štiri koňi, ale furt to ne bylo dost. Tot farmer, sto jem na joho farmoch robil, L. P. Schooling, mi byl dovžen 150 tařary, bo choc mal veľo zemľi, ale jak byla plana uroda, i v časi tej depresií to ja byl tak jak i doma: aňi piňazi jem ne dostavali, choc mi tam malo platil, ale aňi toto malo ne mal. A potom jak jem začal farmovati, ta jem mu napisal i prosil toty piňazi, što mi byl dovžen. Vin mi odpisal, že ne može mi dati, bo, že aňi vin ne maje. Ja mal lem všetkych dakých dvasto tařariv. Ta ja pišol do policijí, že tot i tot mi ne chce dati piňazi. Policeman mi kaže:

- Jak by-s tam byl, ta my by ti pomohli, ale jak ty zochabil joho farmu, a to už rik bude, to my ne hodni už nič robiti. Jak bys chtil dašto v tym zrobiti, to musiš iti do advokata.

A ja sobi tak, jak keby dal poraditi i napisal tomu farmerovi, že jak mi ne dast piňazi, ta ja pidu do advokata. Vin ne viril, to ja pišol do advokata a tot napisal pismo do toho L. P. Schoolinga. Vin byl barz bohatyj. Joho znala cila okolica, bo vin kandidoval do parlamentu za posla farmerskoho. Ta potom mi dakoj napisal pismo, že vin mi pomože, že, što choču - mi dast. Ta dal mi sto bušliv pšenici na našiu, bo ja povidal, že ja chcu začati pre sebe farmovati, i dal mi pluh ľtri dobrý koňi užívati prez lito zadarmo. Ai dal mi dajaky piňazi. Ale toto všytko ne zadarmo ňa obyšlo. Advokat vzjal desiat procent z tych 150 tařariv za robotu. To bylo v 1932 roku.

Sivarku jem kupil tiž ot poznatoho farmera (menoval sja William (Vasiľ) Treisy) za dvacet tařariv ale dakoj mi povidal: „Daš mi piňazi dakoli po žnivoch.“ Bo to byla stara oseni stop (dva i piv metry) široka sivarka.

No i tak, z tym jem začal jarjovati. Tu obyčajno zme začinali robiti na poľu pri kinci apríla. Zašial jem sto akrov pšenici, to bylo das 40 hektary.

V roku 1932 bylo dost doždžu, to byla dobra uroda, ale na mojich farmach ne byl uhor, to ja zašial do sterňi. Zrodilo sja mi pjatnačet bušliv z akra. (Bušeľ je jak korec - šyjstdešat funtov.) Ale na uhori sja zrodilo tricet bušliv, a de lipša zemľa, to i štiricet pjať bušliv z akra. To tak ja namolotil daky 1500 bušliv pšenici.

Ale pred žnivami musil jem kúpiť bajnder - to taka mašyna, što kosit i dakoj vjaže snopky. Nožik mal dva i piv metry široký. Tiž

---

jem ho kupil ot poznatoho farmera za dvacet tařariv. Tota mašyna byla už starša. Menovala sja Raymond Hoyd. A tot bajnder takyj byl dobrýj, što za jedenacet rokiv jem z ňim kosił každy žniva. Jak zme mali vyprodaj-licitaciju (option sale) 13. marca 1944 to jem ho postavil na dvir, že ho dachto kuptit, ale nicheto už ho ne chkil ani zadarmo. Žal mi ho bylo. Zostal na dvori. Vyrobenyj byl vo fabriki kotra sja zvala Mc. Armik Diring.

Торонто, Канада, мая 5-го 1968.

Дорогий Николай!

[...] Ти нас запрошуєш, Миколай, щоб ми прийшли Вас відвідати. То гарно було би, але жінки одна другу страшить, що там треба слабувати цілий час [...] А по-друге, наша Петруся, яка кінчає школу в зачаткуюні і має три місяці вакації, би радше побачити Западну Канаду, де ми проживали довші роки, а Марча і Фецько там родилися і жили в дітіючих роках. То цього літа поїдемо на Захід, аж до Пацифіцького океану. Вилетимо еропланом в суботу 8 юнія в 10 год. рано, а будемо у Ванкувері в 12 год. на обід. Показує тільки дві години, але візьмемо чотири. З Торонто до Ванкуверу 3500 км, то зміна часу дві години. У Ванкувері будемо дакі чотири дні. Так візьмемо баса (авто) до Едмонтону - дев'ять соток км. В Едмонтоні будемо даких п'ять днів (там маємо багато знайомих). Так поїдемо басом до Калгарі і Бенф. У Бенф суть мінеральні купелі. Там побудемо даких п'ять днів. І там маємо досить знайомих і добрих приятелів. В Калгарі візьмемо ероплан і полетимо додому.

Петруся кінчає одинадцятий клас. Й у музиці на піано добре поступує. Минулого тижня на музичному фестивалі грала зі своєю камараткою на одному піяні. Дісталі першу ціну. Добра є дитина. Не має тяжкості в школі. Правда, дорога до кожної науки є тяжка, але коли людина видить перед собою ціль, то має радість і студент, і учитель, і родителі.

[...] Гей, в послідніх пару місяцях є велика публікація за Чеськословенсько на цілому світі. В газетах, радіо, телевізорах. Із затасним дихом чекаємо, що то з того вийде.

[..] Учора ми бачили на телевізії демонстрацію в Парижу, де поліція ѹ обушками розганяла демонстрантів. Клопоту є досить по цілому світі. Новостей тут мало. Робітники виходять на страйк, допоминаються вищої платні, бо усе дорож-

---

чає. У тій компанії, де я роблю, теж виглядало, що підемо на страйк, але минулого тижня погодилися: дали нам п'ятнадцять центів підвишки на годину, то за три роки мусимо бути тихо.

[...] Передаємо поклін Твоїм приятелям і знайомим, з котрима проживаєш свою доволенку у Парижі. Коли вернешся додому, то поздоров маму, няня і цілу родину. Ми знаходимося всі при добрим здоровлю.

Гаразд!

Петро і фамелія.

Oktober. 10 - 1991

Dorohy našy! Mikołaj Magduša i famelija!

[...] Ja aňi ne odpisoval Vám doraz bo ste ne byli doma. A i ja za čas ne byl doma. Fred išol na biznes trip do Vancouver i do Stiatel U.S.A. to i ja chkil navštíviti davných súsiďov i priateľov v Alberti, to Fred letil do Vancouver a ja druhym litakom do Edmontonu. Ale byl jem v Edmontoní len 4 dni. Gafovy ňa čekali na letisku. Barz radi byli, že zme sja zyšli. Ta Fred prišol do Calgary, de ho čekali Slemkovy a za 40 minut i ja už byl z ňima. Vyrentovali zme auto i zaprovadili nas Slemkovy do ich domu v Calgary. John je učiteľ v dochodku; učil 42 roky. 15 rokov byl Principi a teras už das šest rokov ma totu slabist Eltimmer (Eltajmer), što ne pamäňat. Jak by odyšol ot domu len paru sto metrov, to už ne zna de jeho dom. To jeho žena Marusja ma veľky starosti i strachu, bo dakoli mu pride, što je barz zlosnýj, ne zna, što robít. Je 76-ročnýj a fizično zdravýj. Byli zme z ňima 3 dni. Tiž zme byli v Hussar, de Marča i Fred sja narodili. To 100 km na východ ot Calgary. Tam išči Slemkovy farmujut vo veľkym. Michajlo i Marusja Armstrong. Majut po 4 sekcií 2560 akry (2.5 akry 1 hektar). A to všytko obrobjat sami, nikoho ne majut. Tiž zme byli v mestečku Stratmor de farmujut díti tych Slemkoch z Calgary. Syn je tiž učiteľ ale i farmuje. Vece jeho žena pestuje uveci i kozy. Ona pochodzi z Australijsi. To interesno bylo vidieť, šta ona z vovny vyrabjat. A jich zjať sja zaoberat zo statkom i farmuje, ale može poviste, že to ne možlivo. Ma dvatišic statku. Krasota, čisto korovy z každej fajty, podíleny v koraloch: Čorný - meno Eberdin Engus; Brovnovy - Shorthorn; Lysy - Hvitfejs. To najliša fajta na meso. A tiž otec, mama i dvome synove toty statky obchodať.

Vaš Stryko Petro.

Tam na tij farmi v roku 1932 stala sja mi taka nezvyčna prihoda. Tot farmer, što tam farmoval preo mnom, menoval sja Džordž Vestover (George Westover), anglik z Angliji, mal ženu Annu a dvoje dívčata: Mery i Tuci. Oni sja prešťahovali na druhu farmu do Turner Valley, daky 120 kilometry od Hussar. Ale molotarku (Tresching Maschin) zochabili na tij farmi, de už ja byl.

I až pred žnivami, pri kinci julija, prišol Džordž i zo svojim bratom po totu molotarku. Na voži. I priveli zo sobom pjat koňi. Vin takyj maleňkyj byl, ale povidal, že vin vše takyj, dobryj do koňiv, že dobryj furman. Jak prišli, to dali koňi do stajni i prenočovali zo mnom.

Rano jem porychtoval sňidanok (obyčajno porič), po sňidanku priviazali viz za mašynom i jednoho koňa za vozom. Štiri koňi zaprjahli tahati totu molotarku: dva doperedu, a dva za ňima. Džordž vyšol na verch, na totu mlackarňu, to bylo vysoko dakových tri metry, i brat mu podal vičky. Ja stojal falatok pred peredníma koňami. Džordž potrjas z vičkami i povil: „Get ap!“ (Vijo!). Jak molotarka zčerčala, to koňi lem ucha ponapinali, a začali vtikati. Džordž vidil, že jich ne zatrimat, pustil vičky i skočil z mašyny.

Toty koňi letili popri mene i ja chopil jednoho koňa z predních za kantar, potim i druhoho jem dostal za kantar, i letil jem zadkom pred ňima, bo zadní koňi išči letili. I tak sja stalo, že zadní koňi poprestupovali orčiky peredním, i ked ja skrutil ostro perední koňi, jeden z nich mal nohy za orčíkami i ostatní ho pidorvali - toho, što byl v dyšľu. Takyj čornyj, krasnyj kiň. A koleso tak zarylo do ľoho i vštyko stalo. Zahamovalo.

A tam na dvori zme mali studňu, što byla dakových tri metry hlyboka i jeden meter široka. A bylo vece jak polovica vody v ňej. Ona ne byla otvorená, ale prikryta takyma staryma doškami. Toty koňi, jak ja jich skrutil, ta jeden z nich stojal na tych doškoch zadníma nohami. I mal tak napjaty bočníky, bo tot kiň perední ležal na jeho bočníkoch, že došky sja prelamali i vin zadníma nohami pišol do tej studňi. Širy sja zhornuli prez holovu i vin upal do tej studňi, už lem tam plaval, vody mal až po šyu.

Tak, što tu robiti? Tam byl akurat i Slemko Vasiľ, mij sušid. Už ne žije. Ta perše zme vzjali kameň i popidstavjovali pid kolesa tej mlackarňi, bo to bylo tak trochu z horbka. A tot kiň, što byl zvaleňyj, vstal - ne byl aňi tak porašenýj, trošku, ale ne barz.

No ale jak toho koňa vyťahnuti zo studňi? Tak tot Vasil Slemko mal take stare avto, ta išli po čigu do garažu, do Hussar. A ja mal taky tri koliky veľky, što jak zme zabili byka abo što, ta zme višali meso. I postavil jem jich nad totu studňu. Jak prinesli čigu, to zme ju tiž tam pripevnili.

Toto vštyko vzalo trochu času, bo šidem miľ do mista bylo. Ja chčil tomu koňovi zasiliti lancuh popid perední nohy, žeby ho tak fahati vonku, ale nicheto ne chčil tam iti zasiliti mu. Tot, što joho kiň byl, ne pišol by tam aňi za vštyky piňazi. Aňi tot Slemko. Bo tot kiň bil nohami i holovom na vštyky strany. Ta potim jakoska tam povili, žeby ja išol. I ja tam zyšol do tej studňi. Tam byli taky pribivany falatky forsty, stal jem na ňich, ale to nicheto ne znal ci to vytrime, bo to vštyko stare bylo, mohlo sja zlamati.

Ja proboval zasiliti lancuh popid perední nohy, ale ne dalo sja. Ta tak tot anglik, što joho kiň byl, povidat:

- Lem zasiľ mu tot lancuh na šuju!

To ja i tak zrobil. I my začali toho koňa za šuju ľahati. A to ja lem tak sobi teper dumam, že može lipše bylo by pidľahnuti trochu, a tak trebalo dati mu popid pereddni nohy lancuh, bo vin lehko išol z vody. Ale my to ne zrobili. Lem ľahame i ľahame. Tot kiň už dost výšol, ale išči byli mu zadní nohy h voďi. Lem raz puknulo mu v karku. Zrobil sja das tricet centimetry dovšej, što zme roztorhli mu šuju. I tak zme ho vyťahli už mertvoho. Meno tomu koňovi bylo Dig.

Džordž potim hovoril:

- Aňi ho barz ne škoda, bo vin už veľo mašyny polamal, što z ňima vŕikal.

Bo to taky byl trochu jak dikyj tot kiň. Na druhý den jem mu uvadil lancuh za šuju i z paru koňami, odľahnul tam na moje pasvisko. Za paru dňiv lem kosti z ňoho zostali. Kojoty prišli, i doraz meso ohryzli. Tam bylo veľo kojotoch.

To tak pamjatat sja mi dobrí tota komedia taka.

Ale vertam sja ku tij pšenici. V 1932 roku cina peršoklasnej pšenici byla dvacetpjat centiv za bušeľ. To za taku cinu ne hoden byl aňi vystopovati. Jak rachovali, to jeden bušeľ stojalo vystopovati pribлизno sorok centiv.

Peršyj rik mi tak vyšlo, že jak by jem prodal všytok urožaj dakoj po žnivach i doraz zaplatil za moločiňa (bo ja ne mal mašyny do

moločiňa i musil jem ju prenajati), to by jem nič z toho ne mal. Žadny piňazi by jem ne zarobil.

Ta ja vzjal i napisal svomu ňaňovi (to išči ňaňo žyli), ci by mi ne mohli poslati dvasto tařariv. Tot čas mih kupiti v banku tařary za koruny keľo chkil. Ňaňo dakoj poslali mi toty dvasto americkych tařariv, a ja tu jich zminil i dostal dvastodvacet kanadskych. Veľo mi pomohli, bo jem zaplatil tomu, što mi vymolotil, a išči mi zostało paru tařariv na porič.

Potim neskirše išči mi brat Janko poslal dvasto americkych tařariv. I napisali v notariuša takyj papir, že to mij vyplatok z gazdivstva Kovalovoho, što v Kurovi byl. Barz mi to pomohlo, choc ja i nikoli ne dumal dajakyj grajcar zo brati z toho kuriuskohu gazdivstva. Ale ja jim potim, jak jem sja na „nohy postavil“, vernal toty piňazi i z interesom.

No i tak jem pročekal ošin i zimu, a v jari 1933 roku prodal jen pšenici po 45 centiv za bušeľ. I proboval jem farmovati dale.

V roku 1934 zas byla slaba uroda. V 1935 roku dakus byla lipša, ale tiž ne bylo sja s čím pochvaliti.

Ale v tot rik, v 1935, po žnivoch i po moločiňu, jem sja rozhodnul, že pidu naščiviti ridnyj kraj. Ňaňo byli chory cilyj rik, to jem jich choſil išči viďiti. Zašol jem do Lodnej spoločnosti Canadian Pacific i podal jem žadost na pas. Mal už jem všytko hotove i tu na raz dostal jem pismo ot mamy, že Ňaňo pomerli. Ne dočekali sja ňa. Barz ňa-to zasmutilo. Ale už jem mal všytko pripravene iti domu, to jem sja pozberal i pišol.

**PERSONAL DESCRIPTION
SIGNALEMENT**

Wife—Femme

Profession	TEACHER
Profession	TEACHER
Place and date of Birth	KUROV CZECHO-SLOVAKIA
Lieu et date de naissance	
Date of Birth	18TH JULY 1905
Domicile	CANADA
Height	5FT. 8 INCS.
Taille	
Colour of eyes	BROWN
Colour of hair	BLACK
Visible distinguishing marks or peculiarities	
Marques distinctives visibles ou autres particularités	
CHILDREN	
Name	Age
Nom	Âge
ENFANTS	
	Sex
	Sexe

*Перший канадський паспорт
Петра Мушинки з 1935 р.*

Na farmi jem mal šidem koňi, jednu korovu i osem pacat. Ale Michal Ševčík z Gerlachova byval zo mnom cilyj rik, to sja pidňal, že bude dozerat tu skotinu, niž ja sja ne vernu.

Vin byl v tym majnerskym mistečku Colhurst prez roboty i mi pisal v zimi, ci by dostał robotu na farmi dagde kolo Hussar. A ja mu napisal, že ja vzjal do arendy išči četvertinu sekciji, to jest jednu farmu (160 akry), to jak by chkil, naj kupit lem dva koňi i sobi zašije osemdesiat akry pšenici do sterniska, a druhu polovičku - osemdesiat akry budeme robiti uhor pre mene.

I vin prišol ku mi pred jarjom. To zme farmovali toto litto vjedno. Ale byla slaba uroda, to veľo zme ne zarobili.

Ale pizniše tak sja stalo, že byla jedna farma do arendy, lem dachy tri mili od nas. To Sevčík ju vzjal. Kupil išči dva stary koňi, i pomaly sja pidrobil. Pizniše vzjal sobi ženu z kraju. Mali dvoje diti, ale žena Katuša pri peršym porođi barz byla chora, tak što až na pamňať jej poškodilo. To vece Michal musil dozerati toty diti. Barz sja natrapil. Žena mu pomerla, a neskirše desí v roku 1980 i Michal pomer. My už sja zabrali z Hussar, a joho syn Marwen išči v Hussar farmuje. A čuli zme, že je dobryj farmer.

Perša naščiva Kurova (1935-36)

Michal Ševčík z Gerlachova został na tij mojij farmi, a ja sja pustil do ridnoho kraju. Sjal jem na zeliznicu v Calgary 3. novembra 1935. Za tri dni byl jem v Montreali. Pošidali zme na šifu i 11. novembra byli zme v Hamburku, a 18. novembra byl už jem doma. Byla to sereda jak jem prišol do Bardijova. To akurat byl jarmak. Zyšol jem sja na jarmaku z Osifom Trudičom, i tot mi povil, že nij brat Janko tiž išol do Bardijova, to, že dagde tu bude. To išol jem kolo tych žydivskych šatroch na Huštaku a Janko pri jednym šatri akurat kupoval lampočku, žeby mama mohli sobi svititi na pripecku jak stali skoro rano tertí gruli do chliba abo v zimi prjasti. To veliku lampa ne svitili, bo my išč spali, ale svitlo ot lampočky ošvitilo lem kolo pripecka.

Privitali zme sja z Jankom i pišli na fryštyk do kavjarňi. Tam jem sja zyšol z Kornelom Gojdičom - kurivskym popom. Tiž tam byl na fryštyk. I veľo paňiv tam bylo. Nigda ne zabudu. Janko zavisil huňu, što ju išči ňaňo nosili, na klinok ku tym paňskym gerokom. Ja pozoram, každý bere gerok, a pokladat na inše misce. Lem ňaňova huňa tam zostala. Panove sja bojali, žeby z gazdivskej huňi dašto neprijemne do jich šmatoch ne preližlo abo ne preskočilo.

Prišli zme domu. Ňaňo už byli pochovany das šest tyžňi. Pomerli v 1935 roku - v oktobru. Mama byli išči moloda žena - pjadesiatšidem roky, ale vyzerali mi už stary. Sestry Marja i Haňa už byli vydaty. Brat Štefan byl pri vojsku v Bardijovi. Sestry Katrena i Paraska byli molody vesely dívčata. Katrena mala osemnacet rokov, a Paraska šesnacet rokov. Brat Janko zo Zuzkom už mali dvoje maleňky diti. Petro - štiri roky, a Hanča dva roky. A Zuzka čekala treťe. I skoro Mikolaj prišol na tot svít. To zme vjedno sja radovali.

Prišli Roždestveny svjata. Oslavili zme jich tradicijno. Byl jem barz rad byti doma po sídmoch rokoch na Roždestvo.

V roku 1935-36 v zimi ne bylo šíluhu, to po svjatoch už dumka davalá znati, že skoro treba vertati sja do Kanady. A tohdy mama mi povidali:

Найліпші приятельки. Зліва: Катерина та Паракса Мушинки - сестри Петра, Зузана Єндрей - майбутня дружина Петра Мушинки (Курив, 1935)

- Ta jak tam budeš sam gazdoval? Ta ožen sja!

Ja ne dumal sja ženiti i povidal jem, že aňi piňazi ne mam. Jak sja tak ženiti? Priňus jem zo sobom z Kanady lem takyj maleňkyj kufrik, bo aňi šmaňa jem ne mal, lem v rjandi zavity taky nitky, keby sja mi v doroži dašto rozderlo. Pamjatam, ked mama to uviďi- li ta sja žvidovali:

- To jaka tota rjanda?

A ja kažu:

- To ja cidl prez ňu moloko.

Bo jem mal jednu korovu i do toho cidiľa toto jem zavil.

A mama furt lem kažut:

- Jak budeš sam gazdoval? Gazdivstvo gazdyňu potrebuje, ne lem gazdu.

No ta ja povidam:

- Tam veľo tak gazdujut - prez gazdyňi.

Bo to tam veľo sami chlopi farmovali, što aňi ženy ne mali, tam menovali ich bačlere. Ale mama lem svoje:

- Ty sja ničoho ne bij, my ti pomožeme. Lem ožeň sja!

Dobri povisti „Ožeň sja!“ Ale s kym?

Ja ne znal nikoho v Kurovi. Skadiť jem mih znati? A v tot čas ne bylo ďívčat v Kurovi. Vo vojni sja malo ďítnej rodilo. A to jakraz chtody vojnovy ričníky na vydavaňa vyrostali. Malo jich bylo takých 16-19-ričnych. Vštyko molodše, povojnove. A mi už tricatka minula.

- Ta voz toto Rojkove ďívča, - povidajut mama. Ja privolil, mama pišli sja previdati ale v Rojkovej fameliji piňazi ne mali nijaky, a naša mama chtili, žeby dali dajaky piňazi tij ďivki, s chtorom ja sja mal ženiti.

Ta potim povili:

- Ta voz toto Jendrejove, oni sut taky robitny, i daky piňazi jij dadut.

Диплом про отримання канадського громадянства

Ale Zuzka (a ja v tot čas o ničim ne znal) mala v Kurovi chlopca - Kenikiv byl. Tam už tak vyzeralo, že naisto mali sja pobrati. A ja, stare paribčisko, pišol na kudeľhu chyžu do Lišivky, de ďívčata s kudiľu byli. I sestra Katrena tam byla, bo byli kamaratky zo Zuzkom. Ja nabral šmilosti i sja jej zvidal, tam, ked byli s kudiľu, že ci by chčila iti do Kanady? Ona, ne veľo dumajuči, obicala, že pide. Dakoj na druhý ci treťi den pišli zme na faru.

V tot čas v Kurovi byl popom brat toho biskupa Gojdiča, Kornel Gojdič. Ne znam jakyj byl pip, ale znam, že ťubil vypiti. Povidal, že vin nam nehoden dati šľub, že treba povoliňa z okresnoho uradu z Bardijova. Ta jem išol do Bardijova z popom. Tam mi povili, že ne možu sja ženiti, bo jem ne byl na vojenskych meňevroch, že mušu podpisati jakuska dispensisju do Prahy. A ja povidam, že ked ne možu, ta, že ja sja ženiti ne mušu, že sjadu na vlak i pidu do Kanady, bo ja už byl kanadskym občanom. A oni mi na toto hvarjat:

- No my vas ne pustime, bo vy musite iti na vojenske cvičiňa.

A ja povidam:

- Jak to? Ja by chčil viďti ci ňa ne pustite, ked ja mam pas i všytky dokumenty.

Tak ja vyšol z toho urjadu, i že idu het. A oni lem čekali, že ja chtozna jakyj bohatyj prišol, že jim dam das pjadesjatku. Ale ja mal štykých piňazi das tricet tařariv. Gojdič zostal išči tam daskeľa minut, potom vyšol, i kaže:

- Petre, už dobrí, už možete sja oženiti.

I tak 2. februvara 1936 roku zme mali totu svadbu. Taku tradičnu, zo starostami, svaškami i takym všytkym. 20. februara sja moju bratovi Jankovi narodil syn Mikolaj. To moja Zuzka byla mu za chresnu mamu.

A v tot čas barz veľo davali paľunku babom, tym, što porodili. Hned po porodi dali, jak išči v ližku byla. Hovorili, že potom dzeko lipše spit. Ono to byla pravda, bo toto nemovľa pjane bylo ta spalo. A Jankova žena Zuzka može i hňivača na ňa byla, bo ja prisol z Kanady i kažu:

- Ne dajte nijakyj alkohol jij, aňi jak je v ťaži, aňi jak porodit.

I brat Janko ne dal. I ona ne dostala nijakyj alkohol jak Mikolaj sja narodil.

A potom už jak dzecko vyrostalo, ta veľo raz dali cukru do rjanďky, namočili do paľunku i dali cicati, žeby spalo. Ľude dakoli virili, že nít lipšej mediciny jak alkohol, že to je na všytko medicina.

I sestra Marja tiž, mala vredy na žaludku, ta pisala mi tu do Kanady, že lem paľunka jej spomahat. „To mušu trimati paľunku v koniku v posteli, što zapiju vnoči,“ - tak mi pisala.

A ja jej pisal, že to ty robiš najhírše pre tot svij žaludok.

Jak zme sja pobrali, to zme žyli zo Zuzkom pri mami skoro za misjac. Barz jem ľubil pozorovati toty Jankovy diti. To byli taky jak popočky. V Kanade na fermi jem toto ne viďil. Jankiv syn Petro mal už štiri roky, a Hanča mala dva roky. A ona lem sja kolo mojej mamy motala, pre ňu to baba byla. Bo mama musila robiti, ci dagde iti, ne mala času sja z dítmi pobaviti. I ja totu Hanču vidžu tak jak dneska, jak pribihla za babom, mojom mamom, i čebeče:

- Babo, moja sikačka na krivo sikat bo ja gači posikaja.

Ale baba jej lem povila:

- Ta sobi poprav gači, to ti bude prosto sikati.

A to už take bylo, že bralo kudiľ, že ide s kudiľu. I do každej roboty sja bralo. Dvaročne. I do šmichu privelo veľo raz. Tak zme na toty diti zo Zuzkom smotrili i ťíšili sja, že i my raz taky budeme mati.

Xama e Kurovi, v akii Petro Mušinská prôživ dítiači roky

Druhyj raz do Kanady.

Dňa 28. februvara 1936 roku zme zochabili Kuriv. Brat Janko nas zavjuz do Bardijova. Išli z nami mama i ňaňo Jendrej. Prišli zme na štacion, poslali zme kufer, što byl v ňim cilyj Zuzkin majetok: šmaty i dva svaty obrazky. V druhym zavazadli byli periny. To poslali zme do Kalgari (Calgary), Alberta, Kanada i pošidali na zeliznicu. I smotrili zme na ňich prez oblok, niž zeliznica ne rušyla. Vštykt tam piakali. My tiž.

Perše zme sja zavezli do Prahy, bo Zuzka, jak zme zochabili Kuriv, išči ne mala pas do Kanady, ale musila mati rodnyj list, Špubunuj list i občanskij preukaz. Perše zme išli na Britskij konzulat, de Zuzka dostala pašport. To bylo lehko, bo ja už byl štatnym občanom Kanady, to za piv hodiny Zuzka dostala pas.

I dakoj zašli zme do agentoch, što nas provadili na ſifu. Jendrejovy dali Zuzki 300 tařariv, tohdy to bylo dakych 6000 korun, to 147 tařariv dali zme za lodnyj listok. 3. marca byli zme v Chebu na hranici, de nam prezerali pasy.

Perše zme išli do Belgiji, a na maleňkij ločki zme prešli do Angliji do Liverpulu, a tak na totu veliku ſifu. Dejčis of Jork (Datchis of York) sja zvala. Lem ſest dniv nam zabralo prýjti do Kanady. A to byla už stará ſifa. Neodovho, jem čítal v novinkoch, že Datchis of York byla už porubana do šrotu na stare želizo.

4. marca už zme byli v Antwerp a 14. marca priplavali do Halifax, Quebec, Kanada. Zas na zeliznicu na tren - vlak. Das na dva dni zme sja zastavili v Toronti pri krajanoch, i potom zas na zeliznicu. Za tri dni

Зузана Мушинка - дружина Петра (1936)

---

i dvi noči byli zme v Calgari, Alberta.

To bylo des 20. marca. Pobyli zme v Calgary tri dni. Kupili zme dašto do chyžy - stil, stišci, ližko. Mal jem tam daskeľa znanych krajaniv, a jeden z nich mal maloho troka, male nakladne avto, to jem ho pojidal, žeby nas zavjuz do Hussar na farmu, bo to bylo daky 70 miľ, to daky 130 kilometry.

Tak des 23.-24. marca, rano tot znamyj prišol s trokom tam de zme byvali, pišli zme na štacion, vzjali kufer i periny; tak do obchodu, de zme kupili toty furničer (furniture) - mebli, naložili do troka i ideme smerom do Hussar. Ale prešli zme lem daky desjat miľ i začalo sja chmariti, viter zo severu začal duti i prihnal šnih i fujavicu. Raz a hirše i hirše. Byli zme lem jeden kilometer od mistečka Hussar, a draha byla tak zaduta šníhom, što z trokom da-le ne mih iti.

Što teper robiti? Tak zmetali zme všytko z troka na drahu do šníhu, krajan navernul troka i pišol nazad domu. A my prešli lem daky dvasto metry do znamohho farmera, meno Frenk Kambl (Frank Camble), tiž byl samotnyj (bačler). Pohostil nas čajom, trochu zme sja zahrili, i tak zme išli do toho mistečka, das kilometer po šníhu.

Prišli zme do mojich barz dobrých znanych ukrajincov, Anna i Karol Slobodaňov. Zuzka barz byla zmerznuta, to zostala tam v Slobodaňovych nočovati. Ja sja trocha zahril i išol ku obchodu. Tam jem sja zyšol z mojim sušidom - z farmerom, Stuard Vilijams (Stuard Williams) sja zval. A vin už mal iti domu, to jem ho po-prosil, ci by ňa zavjuz ku mi - domu.

Vin sja zhodil i zavjuz ňa na moju farmu. To už tak pred večerom bylo. Michal Ševčík už ňa čekal.

Druhyj den rano zaprjah jem paru koňi do saňoch i išol jem po žinku i naš majetok, što byl na drahi prikurený zo šníhom. I tak zme prišli do toho adoptovanohho domu, do chudobnogho baraku. Vzjalo nam to blizko jeden misjac času niž zme tam prišli. To byli i našy medovy dni (honey moon).

Ne znam, što sobi Zuzka podumala, ked jem ju privjuz do tej bu-di zbejte z doščok, de z každej škary viter dul, a voda vo vidri do rana zamerzla. Čekal jem, že zaplače, že zachoče sja do Kurova vernuti, bo v Kurovi veselše žysi bylo, jak tu v Kanade. Ale ona ne zaplakala. Aňi neskirše jem ju ne čul plakati. Nigda. I ked znam, že banovala, bo smutno jej bylo za domom, za řidnym krajom. Ja

---

byl cilyma dñami v poñu, v roboti, a ona sama doma. Ne mala, se ginka, do koho slova prehovoriti. Pre mene nastal novyj život. Už ne bylo toho smutku, jak dakoli, niž jem byl samotnyj. Byli zme dvoje, a mali zme sja radi.

No i tak trebalo sja pomaly rychtovati do jari. Koñi priklikati do stajni, trochu jich pokormiti, bo cilu zimu byli na poñu, i žili o tym, što sobi na poñu našli. Trebalo pšenicu na našina mlinkovati. Ale pomaly vštka dast sja zrobiti, jak človek ma zdrovorja i ochotu do roboty. A nam aňi jednoho, aňi druhoho ne brakovalo.

Pojarjovali zme i čekanie, jakyj urožaj bude. Ale malo doždžu bylo prez lito, to slaba uroda byla. Zrodilo sja lem daky šest bušliv na akru. Tak, povisti, jeden bušeł zarodil šest bušliv, bo do jednoho akru trebalo zašíjati jeden bušeł našina. Jak taka slaba uroda to byla taka dohoda, že vlastiteľovi zemli ne musil nič davati, choc byl kontrakt, že jedna tretina z urody je vlastiteľa zemli.

Choc byla plana uroda, ale zme sja tišyli: čekali zme fameliju. 18. decembra 1936 roku, prosil jem sušida Vasiľa Slemka, žeby vzujuz Zuzku do dochtera na prehľadku, bo v Hussar dochtera ne bylo, a najbližšyj byl až v mistečku Bosano, to daky pjadesiat kilometry od Hussar.

Vasiľ vzimi roboty takej ne mal, to prišol; mal stare avto Ford. Prišli zme do Bosano, dr. Skat prezril Zuzku, i povidal, že vštka v poriadku - „Okej“. Jak zme odchodili, to mi kaže:

- Privez ju tu do špytaľa o dva tyžní.

I prišli zme domu. Po doroži Vasiľ Slemko povidat:

- Tam kolo mene v školi, dnes večur svjatohu Mikolaja oslavujut, Sandy Klaus (Sandy Claus) koncert, to podte do nas. A Zuzka išci ne vidila jak vyzerat svjatyj Mikolaj tu v Kanadi.

Ta zavujuz nas do jich domu. Emilia Slemkaňa porychtovala dobrú večerju, i po večerji pišli zme do tej školy. Ale to byla škola lem das dvasto metry ot havzu. Za korotkyj čas Zuzka mi povidat, že ne ēuje sja dobrí. To zme pišli nazad do Slemka. Slemkaňa ju vzjala do spaňi, žeby sobi lehla na poščíf, a o paru hodin narodilo sja zdrave maleńke dívčatko. Nazvali zme ju Marijka. Mali zme veľku radist.

Ženy-farmerky z okolici byli na tym koncerti, to dachtory staršy - Mrs. Crough, Mrs. Harmar, i inšy prišli do Slemka i pomohli, vštka dali do poriadku - tak jak treba.

Ja dakoj telefonoval dr. Scatovi, žeby prišol jaknajskorše. A vin mi povidal:

- Jak dzecko už sja narodilo, to mene tam ne treba. Zaklič Mrs. Bordeth to ona bude viďila ci všytko v porjadku.

Mrs. Bordeth byla ošetrovateľka v dochodku, što žyla v Hussar. Druhyj den pišli zme po paňi Bordeth. Vvšytko bolo v porjadku.

Zuzka pobyla v Mrs. Slemko šest dniv. Našy svjata Roždestvenny zme oslavovali už doma. Bylo to radosti i poťichy! Zabyli zme, že byla slaba uroda na poľu, že ne mali zme doma grajcaru. Radovali zme sja našij Marči, choc zme žily v barz chudobnym baraku. Pozbívanyj byl z doščok, što nigda farbu ne viďili. I tak zima prešla.

Zuzka mala vece roboty kolo Marči, ale mala do koho bešidovati, choc ja ne byl v chyži. Časom jem ju čul i špivanku nad kolyskom zašpivati, i pripovidku povisti. Z času na čas prišli do nas sušide. Najblišyj byl ukrajinec Fred Sekondak - piv kilometra. Vasiľ Slemko byl das dva kilometry. Clerenc Harmar (kanadijec) - dva i piv kilometra. Herbert Crough - dva kilometry. To byli najblišy našy sušide.

Peršy tri roky bylo Zuzki smutno. Pravda, mala, tak by povisti, kamaratky naokolo: jedna sušida ukrajinka byla - Paraska Prehodradska, no a druha byla Sekundákova. To byli najbližšy sušide. Oni byli takych piv mili od nas, to das jeden kilometer, tak za horbkom, ne viďili zme jich dom, ale jak topili doma, to dym zme viďili. A druhyj najbližšyj sušid byl, joho už i vidno bylo, irčan, byl takych dva kilometry na druhu stranu. Tam byli daleko sušide jeden od druholho.

Prišla jar, zas trebalo sja brati na pole. Pre ženy na poľu ne bylo roboty. Zeleninu tam ne moh pestovati aňi gruli, bo moroz dakoli a i v juňaju prišol a v oseni zas i pri koncu avgusta moroz vpal. A jak bylo malo doždzu, to kobylky (grasshoppers) všytko zožerli až do koreňa. V mišči, de domy blizko sebe, to dachtory mali zahoridky. Aňi nijake šino zme ne pestovali, bo ne vyroslo. Lem zerno, kotre v jari zme síjali.

Rik 1937 ne byl lipšyj na urodu, jak tot pered ňim, ale na žyvo byťa sja zrodilo. Aňi nijaky splatky zme ne mali splačati. To jakoska zme i dašto zašporovali.

Prišol rik 1938 i hned na začatku roka zme byli bohatšy. 28. apríla 1938 narodil sja nam zdravyj chlopčík Fedor. Po ďidovi zme

---

ho nazvali. Zuzka zas mala vece roboty. Ale dala sobi rady. Diti rosli i zme sja jim radovali.

Kupili zme male avto, što mohli zme vliši dagde zajti. Ale uroda na pořu ne byla veľo lipša jak minulyj rik. To farmere sja škrabali poza ucha. Jeden sušid Herbert Crough zochabil farmu, a sja prešťahoval dost daleko na sever, daky 800 km na severozapad. Tak i my sja rozhodli zochabiti našu farmu v Hussar, Alberta.

Za lipšym - farma vo Vegreville.

Ty ukrajinsky ľude Karol i Anna Slobodianovy, što jem jich spominal na začatku, kupili farmu pri Vegreville. Karol robil na zeliznij drahi mal dobru robotu. To mi spomnul ci by jem ne chkil iti na joho farmu pri Vegreville - 320 kilometry na sever od Hussar. Ja tam pišol zazriti voseni 1938 roku, to mi vyzerala dobra farma: šestostiricet akry velika byla, ale zorano bylo len dvasto akry, a ostatok - pasvisko i lis. To mi sja poľubila i jem mu povil, že pidu.

Prez zimu jem porozberal svoji mašyny i zvozil na saňoch do jednoho farmera blízko treky. Tot farmer mal troka, to jem sja z ňim zhodil, že jak budu hotovyj sja preťahovať to mi zaveze všytko až ku treki.

Jak štih sja stopil, pri koncu marca 1939, objednal jem dvi baksary ot Canadian Pacific Rail Co., dva zelizničny vagony, žeby na istyj den byli na misci skadiť može do nich ladovati.

На фермі в Альберті. Петро Мушинка з доњкою Марісю та сином Федором (Гускар, 1941)

Zavjuz jem Zuzku z dítmi do Slobodianovych, a sušid Fred Se-kondák prišol z trokom ku obysťu i zaladovali zme na troka, što zme mali v chyži. Michal Sovčík sjal na koňa i hnal dvi korovy ku treki. Džon Harmariv, sušidiv chlopec, vzjal avto, ja zaprjah dva koňi do voza, a pjat koňi privpezal ohlavcami za vozom i zaprovali zme všytko ku treki do mistečka Ist Kuli (East Cooli).

Baks-kary už byli hotovy na pravym misci. Začali zme ladovati. Do peršej baks-kary poznosili mašyny i dva vozy ai osem koňi. Do druhej baks-kary dali avto i narjača z chyžy, dvi korovy, baksu z 15 kurami ai vece dribny veci. Das do druhej poobiči bylo všytko zaladovane. Mali zme obid všytky štirme v hotelu.

Poobiči Michal i Džon (John) pošidali z Fredom do troka, pišli domu, a ja sjal na nakladnu želiznicu i rušyl na sever smerom do Vegreville. Ale vlak v každym mistečku staval i po 2-3 hodiny, to

Дити Петра Марія та Федір на фермі (Гуссар, 1941)

vzjalo vece jak tri dni času, prekačatisja tych 320 kilometrov. Jak zastavil vlak, to zastavil tak, že vozy byli vedľa takých koraloch, de je zvláštňi zahorodženo pre statky.

Vypustil jem koňi i korovy do koralu, poskladal jem viz - drabňak, zaprjah dva koňi, a išol jem na farmu kupiti dake kormivo pre koňi i korovy. Kupil jem vivesjany zeleny snopky. Druhyj den

Сім'я Петра Мушинки (Гуссар, 1939)

---

naladoval jem na viz keľo sja zmistilo, zaprajah štiri koňi, štiri pri-vadil za vozom i provadil na farmu - dvacetpiat kilometrov ot mis-ta Vegreville na juh.

Pridu na farmu, a tam lem maleňka chatina pobudovana z topo-lcovych dručkiv a hrubo oliplena bolotom. Jak jem tam byl v oseni, to bylo pribudovano ku tij chaťi dvaraz teľo budinkoch z doščok. Ale tam farmoval dajakyj Nikolaj Fondejtus, ukrajinec, što mal veľku rodinu - šestero dčeri, ale ne mih platiť za farmu (vin ju ku-pil na splatky), to kompaňja ho vyhnala z farmy. A, što bylo pri-budovano ku tij chaťi i ne malo pevnoho fundamentu, to bylo tak jak na saňoh, to vin mal pravo odťahnuti.

I tak sja stalo. Ale ja jednak jem zvozil všytko na totu farmu i zatelefonoval jemi do Hussar, že už jem doma, žeby Zuzka prišla z dčitmi na zeliznici. Zo Zuzkom prišla i Anna Slobodianova, bo jej pomahala na zeliznici. Prišol jem za ňima z avtom do Vegreville i privjuz jem jich zas tak jak do kurnika. Zuzka jak vidila tot kurnik, lem sja prežehnala, ale ne povila mi nič. Ne choťila ľa zasmu-titi.

Voseni jem sja poznal z jednym ukrajincom, što budoval domy, i jem sja ho žvidal, keľo by stojalo pobudovati dvapokojovu chyžu. Povil, že štiristopadesyat taštariv. Ja napisal Slobodianovi, že ci možu dati pobudovati taku chyžu na joho farmi, ci zaplatit ju. Vin mi otpisal žebym ju pobudoval.

To zme byvali v malej chyžki, ale byla nova. Prez jedno lito žyli zme v tym kurniku. Vin skutočni byl i pizniše kurnik, bo zme ho zrobili z tej chaty. Kuram sja barz ľubil. Z vďačnosti sja nesli barz dobrí. Mali zme jajec vece jak nam trebalo.

I tak zme sja prešťahovali na sever, dvasto miľ, na juh od Ed-montonu. Tam byl krašsýj kraj - dereva i všytko, ale zemľa ne byla tak dobra jak v Hussar. No jednak sja nam darilo o veľo lipše, bo bylo dost pasviska, i pomaly-pomaly mali zme až tricet štuk stat-ku. Mali zme daky šimnacet koňi, a jak zerno vo vojnī ne mih pro-dati, to mali zme až sto sviň. Bo vo vojnovyj čas tak bylo, što ne mih zerna nič prodati a sviňi mih prodati lehko. Ta ne ostalo nam nič inše, lem prez zimu kormiti sviňi, žeby dostati dajaky piňazi.

Ale veľo času ne zostavalo. Trebalo sja rychtovati do jari: kupo-vati pšenicu i oves na našiňa, skladati mašyny, bo všytko bylo po-rozberane i take inakše. Ale za jeden den človek veľo zrobil, bo jak trebalo, to robil jem i osemnacet hodin.

Ploty trebalo tiž popravjati. Farma bla ohorodžena dookola. Koliky (posty) dost mocny, daky desyat centimetry – tri-štiri metry ot sebe i naťahnuty dva koľači droty. Toho plota dookola bylo poverch šest kilometry. Tiž byl plit, što pasvisko bylo oddílene ot ornej zemli. Koňi byli na pasvisku den i nič, jak sja z ňima ne robilo.

Pamjatam, že jednej noči našli misce, što droty byli pretorhnuty i vštyky osem koňi sprechodili. Hľadal jem jich, žvidoval sja farmeriv, ci jich ne videli; ne našol jem jich. Vzjal jem i avto, što obletil šesť-siedem kilometrov dookola. Všytko marno. Ne našol jen jich. Koňi byli cichovany „S.L.“ i registrovany pid mojim menom.

To jem holosil do policiji. Druhyj den prišol políčman na dobrém avťi, že mi pomože hľadati. Litali zme po drahoch až dakovych dvacet-tricet kilometrov.

Miscami po drahoch išči bolo boloto, to v jednym misci zastrjhala gara v boloto, što musili zme iti do blízkoho farmera, žeby prišol z koňami nas vyťahnuti. Políčman zaplatil dva taťary, bo ja ne mal nijaky piňazi pri sobi. Ale koňi zme ne našli.

Vštyky farmere mali statky i koňi na pasviskach, ale taky stráčený koňi obyčajno sut na drahi a idut tym smerom skadiľ prišli. Prešli zme vštyky drah, ne našli zme jich. Políčman pišol domu, a ja pered večerom zas vzjal avto, preletil das tri kilometry. Vidil jem koňi na pasvisku, de farmerskych budinkiv ne bylo blízko vidno. Povernul jem tam, a to moji koňi byli. Vštyky osem. Ne byli vorota zaperty ot drah, ta oni tam zašli i pišli na pasvisko dakyj kilometer ot drah. Mal jem veliku radist, bo už jem stráčal nadaju, že jich najdu. Prihnal jem jich na drahу, a iduči avtoim za ňima prihnal jem jich domu.

Pri kinci apríla začali zme robiti na poľu. Mal jem dva pluhy dva skybovy, to jem pojidal ukrajinskoho molodoho chlopa lem na dva tyžni. To zme orali dvoma pluhami. Po štiri koňi do pluha. Zašijali zme daky 120 akry. Ale uroda byla plana, bo tiž uhore ne byl, lem sternisko. To zme namolotili lem 1200 bušliv.

A v Hussar, de zme fermu zochabili, tot rik byla bohata uroda. Bo ja zochabil das 100 akriev uhore, to na tym uhori sja zrodilo 3000 bušliv najmeňše. Ale može i dobrí, že zme stamaľ pišli, bo napewno by zme zostali tam farmovati dale. To i džiti by teraz byli farmere. A za farmerskym životom ne jest barz za čím banovati.

1939-tyj rik prešol. V Evropi sja ku vojní schyľovalo. My kupili daky pacata, ai vece kuroch. Das sto jich bylo. Lem dva dni jak vy-

---

šli z jajec, za dvacetdva tařari, všytky kuročky. Lem četvero ponerli. Zuzka sja jim radovala, čula sja jak najbohatša gazdyňa v kraju, bo v Hussar zme vece pułky chovali.

Tam zme byli šest roky, i tak zme odložyli každyj rik daky 1000 tařary, što zme kupili tot dom, što i doteper v ňim v Toronči žyu. Tak vychodiť, što vzjalo 19 roky, niž zme mohli kupiti tot dom.

Ale ne tak lehko všytko išlo, jak sja na peršyj pohľad vidit. Na žniva kosili zme všytky takyma vjazačami, bajnder zval sja; to taka mašyna što sama vjaže snopy. Toto snopy trebalo skladati, tak jak dakoli baby konopli skladali, po desyat, po osem, chtora jak. Menovali štykovati.

No a potim už sja molotilo. Ale tam žniva sja začinali až v septembri. A časom v oktobru už zima prišla. My jeden rik mali 120 akriv krasnej pšenici pid šníhom. Až v aprílu zme ju molotili. Bo prišla zima. Desjatoho oktobra, napadal šníh a ne zyšol až v aprílu. Tam barz korotke lito bylo, tak korotke, što ne bylo času dakoli aňi molotiti, bo ne každyj farmer mal mašynu molotarku. Jeden farmer žyl ne daleko od našej farmy, mal molotarku to jem ho pojidal žeby mi zmolotil moju pšenicu. Vin molotil veľo - vece ľuďom. Svoje ne molotil, a nam molotil, bo chvíľ trochu piňazi zarobiti. Znal, že dostane od nas piňazi.

Jak nam molotil, ta dost dobrí bylo, a potim prišol došč ta joho zerno všytko zhnilo, aňi horiti už ne chvíľo. A to dvome tak dopali. Bo oni dvome farmere mali totu mašynu - jeden řemec, a jeden ukrajinskyj; Severin sja zval. Ta obidvome stratili všytok urožaj.

Veľo urody ai žvirina nam poniščila. Ja raz tak rachoval, že može das 200 bušliv nam leni díky zajaci zniščili.

Ale tam nigda zerno ne zrosne vysoke, bo tam furt sucho. Ale teper, na tých 160 akriv, što dakoli davali, ne hodení vyžiť nijak. Dakoli sja trapili z koňami, a teper mašyny musjat mati. Mašyny na farmu teper stojat najmeňše 80 tišic tařariv, jak choče kupiti všytko: kombajn, traktor, trok. To skoro všytky farmere pozachabiali toty maleńky farmy. Tain prišla jakaska ňemecka kompaňia ta kupila všytko i farmuje vo veľkym. Bo vo veľkym z jednym trakterom može obrobiti i 1000 akriv. Na 160 akriv takyj traktor ne zaplatit sja aňi za 10 rokiv.

Choc dakoli bidno zme žyli, ale, tak skazati, dakoli ľude lubili vece jeden druhoho. Ne mali ničoho, ta tak sja mali radi. Nichko zanika ne mal na dverjach.

Jak, povidžme, mal dachto poznatoho dakych 10-20 kilometry, no ta zaprijah koňi, a išol tam na naščivu. A ked joho ne bylo doma, to ničoho sja ne stalo. Ne išol nazad domu. Zašol do chyžy, násol dašto zísti i počekal na svoho kamarata.

Dachtry, jak išli z domu, to porychtovali na stil jisti, že može dachto pride. Toto farmariňa ne take vesele pre molodych bylo jak gazdovaňa v kraju, de sja molodež stričala na drahi, na pasvisku, na kudeľnej chyži. Ale tu na farmoch o inakšom ne znali, dumali, že to tak treba i tak ma byti.

Pamjatam, jak už zme v Toronči byvali, znali zme, že de Osif Host (Žydojacka) byvat. I pišli zme na joho farmu do Gomervil, de vin farmoval. Prišli zme na farmu, nikoho doma ſit. Ale my ne pišli nazad, choc zamknuto bylo. Ja dvihnuł oblak i zašol jem do dnuka. Otvoril jem dveri, sjali zme za stil ta čekame. Oni prišli (byli v mistečku), a my v chyži. Barz sja zradovali. Jim aňi na dumku ne prišlo, že štoska nespravno sja zrobilo, že zme zašli do chyžy bez jich povoliňa. Musilo sja tak robiti.

Choc my na stil nigda ne rychtovali jidlo, bo zme mali farmu tak na kraju, što dost daleko bylo od dorohy i ne byla nijaka nadžia že by dachto zašol, ale dveri byli vše otvorený.

Tam byla ukrajinska koloňia, to mistečko bylo tak jak ukrajinske selo. Tam už nam bylo veseliše. Ja sja čul jak v Kurovi. V tej „koloňii“ zme sja všytky poznali. Už zme sja i schodili najvece na sjata.

Jak zme sja zabaviali? Staršy sja schodili na daky hostiny a molody tam ne mali sja de zabavjati, to taky už vekšy paribci, lem nahnali statky do koralu, rajtovali na koňoch, na teſatoch, ta take vyhadovali.

Časom robili zabavy, tanci robili, ale ne tak veľo. Bo to barz daleko jedna farma od druhej byla.

V roku 1940 vlastiteľ zemli Karol Slobodian, pojidal jednoho kanadíjca žeby zoral na tij farmi de ja byl sto akriv, što išči ne byli nigda zorany. Bylo i hodni lisa, de mal orati (tu zvali brokovati). Rosli tam topoli 10-12 cm hruby. Tot kontraktor pojidal indijaniv, žeby zrubali toty topoli. Indijane rozložili šatro v liši skoro v jari, tam byvali i skoro lis zrubali. Topoli okresali i pruľa spalili. A tot kontraktor dakoj oral z traktorom. Mal jedenskybovyj pluh, velikyj, što barz hlyboko zoral; i toty pňaky z topoľoch poprevertal.

Tota paňenska zemľa preschla prez lito. Voseni začal jem boroniti. Kupil jem veliku boronu trojuholnikovu, što zuby v ňej byli 30 cm dovy. Zaprajah jem šest koňi i boronil. De bylo koriňa z toporoch, to ho zvyťhalo. A pojidal jem dvoch indijaniv, što zmitovali koriňa na kupky. Ono za paru dnív vyschlo, i potom horilo jak soloma. A de ne bylo koriňa to z diskom jem porubal skyby.

V jari pojidal jem Maksima Dovhaňuka z traktorom, što podiskoval totu novu zemľu (disk jem mal 3 metry široký).

Prišla jar 1941 roku. Pošial jem do tej novej zemli pšenici i byla dobra uroda. Ale zas ne moh prodati, bo vo vojni ne mohli šykovati do druhych štatoch, holovní, do Rosiji. Tu elivetry - syparňi byli prepovneny zo zernom. To začali zme pestovati sviňi, što zme kormili jich lem zo zernom. Mali zme sídem porosjačky i kornaza. V 1942 roku mali zme sto sviňi. Sviňi i statky moh lipše prodati. Ne byli až taky najlipšy ciny, ale cholem zerno ne propalo.

Tu ked chovali sviňi, to mali lem tak zo solomom obkladene. Dachtory mali krasny chlivy, taky jak budinky - z oblakami. Ale ja nič takoho ne robil, bo to ne naša farma byla, i ja ne chvíl svoji piňazi investovati do čudžoho. To lem mali zme obhoredženyj takyj velikyj korál z drotom - dakýj jeden aker, što sviňi tam voľní sobi chodili. A zo solomu zrobil jem taku strišku, žeby ne napadalo na ľich, jak šnih padal.

Paniatam, že v kraju dakoli za sviňi nič ne dbali, a tu jak ja dal sviňam jeden mišok uhľa, ta tak za minutu trislo - aňi jednoho kuska ne zostalo. Bo sviňi hynut za uhľom. Ja veľo raz išol do lisa, napalil uhľa z prúta, dal do micha i priňus, ta tak jak cuker jili. Treba jim bylo. Jak jem ne mal uhľa z dereva, ta daval jem jim také uhľa z majny. Vysupal jem do žoloba - do jedno požerli. Jak jem ne mal aňi kamenohho uhľa, ta jem jim davať obyčajnu derňu. Požerli všytko: z hlinom, z travom, zo štykym.

V roku 1942 zas byla dost dobra uroda. A v roku 1943 už zme ne sijali na tých farmi, bo zme dumali zochabiti farmovaňa. Byli zme na tých farmi cile lito, bo chkili zme skormiti zerno, što ne mož bylo prodati.

Po nas farmu vzjal do arendy Petro Macharuk - ukrajinskyj slobodnyj chlopec, što žil z rodičami. Prez lito ja už poprodal, što farmiere chkili kupiti: dobrý molody koň po 60 tałary; lipšy mašyny tiž jem prodal; lipšy statky poslal do jatkoch do Edmontonu,

---

a pláňšy koňi, dvi dojny korovy i dvi ťochy z maleňkyma pacatmi - zostali.

V jari 1943 vzjal jem do arendy malenku 10-akrovu farmu v mišči Vegreville. Byli na ňij maly budinky. Vlastiteľom tej farmy byl starosta mesta - Fizeland mal meno.

Jak sja začala škola v septembri, to zme sja preťahovali do mista, bo Marča už mala sedem rokov i trebalo jej iti do školy. Dom byl dakoj v mišči i škola byla blizko. Zas jem mal roboty preťahovať nazad do mista, što zme ne prodali prez litu: pjat koňi, štiri statky ai daky mašyny. Tam zme byli lem prez zimu 1943-44 až do 13. marca 1944.

Tu sja nam prihodila taka prihoda, što doteper sobi na ňu často spominam. Vo Vegreville, v Alberťi, zme tiž pestovali veľo sviňoch.

A mali zme siedem porosničkoch, siedem ťoch, jak kazali ukrajinci. Jedna sviňa mala 16 pacat, a mala lem 15 cicok. Značit, že jedno bolo navece i važilo lem das funt i piv. Ta ne bolo aňi take žive jak osťatní, ta naisto by zdochlo.

Ale Zuzka ho vzjala do chyž, i naučila ho piti moloko na cuclik. Ono sja obačilo, vyroslo, taj začalo samo moloko piti. Lem na zachod sja ne naučilo choditi ta v chyži zme ho ne chčili trimati. Dali zme ho do kurnika. Toto paca z kurami bylo, moloka malo keľo chčilo, to vyroslo krasne, take jak ryba. Interesno bylo toto, že ono ne znalo, že je paca, ku sviňom sja nijak ne holosilo, po dvori chodilo lem z kurami. Nigda ne išlo ku pacatom. I potim vyroslo za 6 misjaci na 200 funtiv. Ďiti sja z ňim bavili, bylo jak by členom na-

*Петро Мушинка із дружиною
Зузаною (Торонто, 1946)*

šej rodiny, vyroslo tam z nami, ta my by ne jili z ňoho meso. Ta zme ho poslali do jatok.

Marča už mala dakých osem roky i poplakala sobi za ňim. Ja furt povídám, že chto kupil toto pacá, ta mal take meso jak zlato.

Tam vo Vegrevill byli našy prijatele, Markovičovy - ukrajinci. Jak paňi Markovičova vidila toto bidne pacá, ta povídala, že ona by ho chčila. No a Zuzka jej povidať, že dobrí, - ale ono vas vnoči zbudí, bo zachoče moloka, to jak dítina.

- O, ta ja take ne choču, - povila tota ukrajinka.

A potím, jak už bylo krasné velike, oni prišli do nas štoska oslavovati. Prinesli z mesta bočku piva, byli zme vesely, špivali, zabaviali sja, pacá popri nas. A ona povidať:

- Ale mate krasne pacá!

A ono bylo biele, čiste, jak poščílna plachta. Zuzka jej kaže:

- Taj to toto, što zme vam chčili dati.

Tota ukrajinka ne chčila viriti. Ta to roboty bylo ho vyhodovati, ale jak vidit človek, že vyroslo, bo inakše by zdochlo naisto tam, to tak lipše mu na duši, že tota robota ne byla daremna.

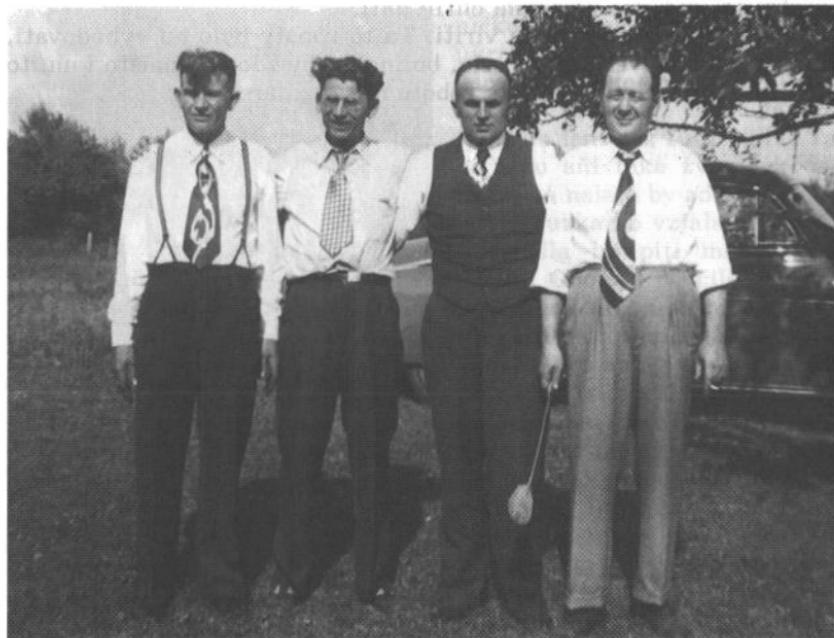
Odchod do Toronto.

Itak 13. marca 1944 mali zme prodaj-licitaciu (option sale). Licitator Filip Weyd všytko poprodal. Dašto prodal skoro zadarimo. Ale jak už jem spominal, što zme mali lipše, to zme prodali vliči išči na farmi.

A čom zme zochabili farmovaňa? Perše, pre školu.

Tot čas tu školy byli po farmach: jedna od druhej na sedem-osem kilometry. Na tij farmi de my byli, jak zme tam prišli, škola byla, ale o dva roky ju zaperli, bo už lem pjat díti do ľej prichodili. Takyj byl zakon: jak prichodili išči šest díti, to platili učiteľovi, škola

В колі своїх найближчих приятелів. Зліва: Янко Гост, Микола Трудич, Петро Мушинка і Янко Дзамба.

---

byla otvorená. meno tej školy bolo Maj flover skul (May flover school) - Škola majovočo cvitu. A druhá najbližša škola byla sedem kilometrov od nas, menovala sa Vinter heel skul (Winter heel school) - Škola na zimovym berehu. Pri každij školi byla stajňa, što díti rajtovali na koňoch do školy. Každý farmer už mal okremohu koňa pre díti do školy. Na dachtorym koňovi i dvoje-troje díti sú nešli. Naisto už i kiu byl mudryj, jak každý den išol do školy. Ale pre malý dítí - peršyj, druhý ročník, to ne bylo tak lehko zo školom. Rodiče vozili malý dítí do školy verchom na koňoch, a v zime, što 50-60 stupňov zima, to i na saňoch trebalo vezti.

A druhá pričina: kolo domu už bylo veľo roboty, bo už zme mali vece statku - kolo 30 koňi, paru desiatky sviň. Jak koli, bo sviň za šest misiac vyrosli na 90 kila, to už zme jich prodavalia na jatky, bo taka vaha byla najlipše cinena. Ale dakoli zme mali i sto sviň. I inšoho statku bylo ne malo.

A najvekša robota byla naťahati vody zo studňi. Tahali zme lem z rukami na čigi. To pre mene ne byla ľažka robota, ale jak trebalo cilyj den robiti na poľu, jak ja ne byl doma, to Zuzka musila toto napraviti. Jak prišli z pasviska statky, koňi, postavili sja ku korytu i prosjat vody. To Zuzki sja prišlo poriadni zapotiti, niž to všytko napojila. A ku tomu dojiti p'iat-šyjst koriv i díti dozernati, jisti zhovití, to trochu bylo zaveľo pre ňu. Tak zme zochabili farmerskyj život.

Po licitácii 14. i 15. marca 1944 roku byli zme v našich priateľoch Belohorcovych. Spakovali všytko, što zme mali do vekšeho kufra, zavezli na štacion, kupili tiket do Toronto a kufer posiali tiž tam. Vzali díti za ruky - Marča mala osem

3. őrökösök Zuzkoval (Toronto 1986)

---

rokov a Fred šest, i sjali na zeliznicu. Za tri dni i dvi noči byli zme v Toronti v Trudičovych - u mojej sestry i švagra.

Ona, dumam, prišla do Kanady až v roku 1938.

Za paru dniv zme otpočinuli, a tak jem išol hľadati robotu. Ja dumal, že tak bude jak jem pamjatal vopred: ne bude roboty, može zas bude treba iti na farmu. Zašol jem do uradu de davali robotu (Employment office). Urjadník poprosil od ňa osobnyj preukaz (Registration card), što vo vojnī každý musil mati. V preukazi bylo napisano:

Peter Musinka, farmer, Vegreville, Alberta.

Urvadník mi povidat:

- My žalujeme - Vy ar sory (Wy are sorry), farmere sut zamorožený na farmi, to robotu vam ne možeme dati. Musite iti na farmu.

V tot čas takyj zakon vyšol, že ne slebodno bylo farmu zochabiti.

Ja mu povidal:

- Ja zochabil farmu, bo žena ňit dost mocna robiti na farmi.

A vin zas povidat:

- Žaluju, ale my ne hodni zminiti štatnyj zakon.

A ja mal adresu od jednoho svjaščenika, što byl tu v mestečku Grizby, daky 90 km ot Toronto. Vin prišol z Ameriky, menoval sa Nikolaj Kohut. Joho rodiče pochodili z Vyšnöho Tvarižca. To jem prosil, ci by mi moh dati daky informacijí za farmy v Grinzbri. Tam vece pestujut ovoči i hrozno. Vin mi poslal adresu ot agenta, što prodaval farmy.

Ale za tot čas niž jem dostal odpoviď, zas jem pišol na tot urad prosiť robotu. Zas to same, vkaže mi knižku, što napisano štatnyj zakon, že farmerovi ne majut dati robotu vo fabriki. A ja mu povidal:

- Ja prišol z farmy, - a zas povidal jem - žena ňit dost mocna robiti na farmi. Jak mi ne date robotu, to ja mam piňazi i budu ležal v parku prez lito.

I jem sja obernul, že pidu z ofisu. A vin povidat:

- Počekajte! - i pišol do druhej cimry po druhoho urjadníka i mu rozpovil, što ja povidal. Tot smotril na mij preukaz i povidat:

- That is i sie echko mark of farmer and sign laborer (Prečerknij toto „farmer“ a napiš „robotnik“).

Barz lehko zminili štatnyj zakon. Ta už potim jem byl robotnik. To bylo tak zato, že v tot čas trebalo jim veľo robotnikov, bo moloďach vziali do vojska.

Žvidoval sja ňa, že de chcu robiti. Povidal jem, že vo fabriki, što sja zve Anakonda bras (Anaconda Bras). I pišol jem do Anakonda, to bylo lem dva bloky od toho ofisu, žvidovati sja ci treba jim robotnika. A v tej fabriki veducij mi povidat:

- Prid do roboty dakoj zaran!

I robil jem v Anakonda 27 rokiv. V tij fabriki robili 1200 chlo-piv. Vyrabjali zme barvokovy - miďu, brass, bronz, stribro. Ne ro-

bili zme hotovy vyrobky, lem materijal pre druhy fabriky: štangy, droty, bľachy, uhočníky, kanaly. Ne byla to lehka robota, bo byla veľka horučosť.

To miďany klaty - 50-100 klový, rozohrili na červeno a skačali do mašyny menom Extruder i tisli prez taky formy, jaky vyrobky chkili mati - tak jak kobasy. A my musili lapati kliščami i fahati po zeliznym stoli. To robili zme šidem chlopiv na jednij mašyni. Šmaťa bylo bile ot soli jak zme sja potili, ai musili zme brati tabletky zo soli, bo jak všytka siť sja vypotila z ľila, to človek i zamlil.

Ja robil pri takij mašyni, što z takoho pilca miđanoho, pjat-nacet centimetrov hruboho a dakých šestdesiat centimetrov dovhoho - vyťahne až 1200 fiťiv dovhe. Tam robili i všeli-jaky koleska - jaky kompanija choňila. Všytka sja fahalo zimne. Najdovše ľahli jedno 150

Із родиною сестри Анни. Зліва: донька Анни Зузана Козел, сестра Анна Трудич, зять сестри Анни Рудольф Козел і Петро Мушинка (Торонто, 1992)

fiťiv, a potim zrobili koleso take, što fahlo ďalešie i ďalešie, i navijalo tak jak na buben. A jak bylo už tverde, to dali do ohňa, vymočili v mydli a zas fahalo. Daskelo raz do ohňa musili davati. A jak toto prehorilo, to z každoho sja zlupila taka skora, a toto všytko zberali

Перед своїм будинком в Торонто. Петро Мушинка та Магдалина Мушинка з Пряшева (Торонто, 1989)

---

a išlo nazad do peca. Išči i toto, što zemľu zamitali, všytko išlo nazad pretopiti. Vo vojní to bylo dost dorohe, dakých taťara funt stojal.

Na tij mašyni robil jem pjat rokiv. Zo mnom najvece našy chlopi robili: Palko Gibeľ z Bardijova, Andrij Dziňanka z Končodluhoho. Janko Jurič z Lukova, Janko Badida z Carnavy, Jozef Grec od Košyc (neznám selo). Byli i robitnici z druhych krajiv: Janko Gelp, Vicek Sitarskyj i Janko Bell - poľaci, Mitro Kalinčuk i Jurko Ruđaň - ukrajinci, Romija Bresard - francuz i ja. Nas robilo tam sídem. Toto išlo na hinzli do kanonoch. Jak vojna išči byla, to zme robili dvi zminy po desiat hodin.

Pamjatam, raz vzjali černocha na totu mašynu. Robil dva dni to zochabil robotu i pišol z tej fabriky. Povidal, že to ne pre čornych taka robota, že to hirše, jak v pekli.

Platili nam 72 centy na hodinu. Tot čas vyzeralo, že to dobra placa. A v roku 1971, jak ja robil ostatnij rik v tij fabriki, to platili 2.80 taťara na hodinu.

V roku 1953 robil jem na mašyni, što robila mosažny rurky. Všelijakej velikosti. To jem byl poranenyj. Pjatcentimetrova rurka zatelia mi z boku do lytky. Jem byl deviat dniv vo špytaľu, a pjat tyžni jem ne robil. Noha sja dobrí zahojila.

Jak už jem spominal, tam bylo 1200 robitnikiv, ale lem tri avta prichodili do roboty. Nichto v tot čas, jak ja prišol tam robiti, avta ne mal. Ta de, jak moh mati avto, jak piňazi ne bylo! Jak my prišli do Toronto, to z tych krajaniv nichto ne mal teľo piňazi, žeby kupil sobi dom. My prišli do Trudiča, ta zme požičili Trudičovym 1900 taťariv, žeby kupili sobi dom na Pirson aveňu.

Jak zme prišli z Alberta, to zme byvali v Trudiča tri i piv roka. V roku 1948 kupili zme i my dom, a pri domi falat zemľa, daký četverť hektara. Ale to byla opuščena zemľa, nichto to ne dozeral. Za paru rokiv zrobili zme z toho šmitiska krasnu zahorodu. To i sušide byli radi, že vyzerat lipše, bo takym činom i jich domy majut lipšu cinu. Dneska mame dvacet sídem sušidiv, što jich fundušy sja dotykajut našej zahorody. Každu pjať tej zahorody jem ne raz poobertal. Ale prišol čas, što mi už tej zahorody ne treba, ale i terper sja v ňej rad ryju.

Jak zme prišli tu, to zme mohli kúpiti takyj dom jak tot, što terper mame, za dakých 3000 taťariv tuňše. A my čekali, že chto zna jak bude. Bo bylo veľo takych ľudej tu v Toronti, što ne mal 100

---

tařariv zaplatiti daň, i dom prepal. Veľo domy potratili, holovní, za tej depresi. Centa ne moh dostati nigde, Ľudi byli z famelijami, a jak človek mal dvoje dťti ta dostał štiri tařary na tyžden. Na jidlo. To bylo dost smutne žyťa.

Okrem toho, za vojny zme sja musili išči registrovati. To vtody, jak Tiso byl z ňemcom, to my byli neprijatele. Každyj misjac otlačky pačiv musili zme davati. Až potim, jak amerikane viđili, že Hitler chce zničiti všytko - i Ameriku, tak už potim zme ne byli neprijatele. Zminili i oni stavliňa ku nám.

Ale toty urjadnici, ked zme chodili davati toty otlačky, skutočni dumali, že zme neprijatele. Jeden krajan tu byl - Šopik sja zval,

Із своїми. Зліва: Олесь Мушинка, дружина Янка Дзамби, Петро Мушинка і Янко Дзамба - уродженець із Курова, який проживає в Канаді. (Торонто, 1992)

---

mali maleňke dŕňatko, a musil dosť daleko iti do toho urjadu, mi rozpoval, že raz žena byla chora, z dzeckom ne hodna byla iti. A vin piňazi ne mal, bo to oni barz bidovali. Vin prišol sam, a kaže, že take i take sja stalo, žena nehodna priji. A tot urjadník naňho nadal:

- Pideš za mrežy, jak žena tu ne pride za piv hodiny: pideš do hreštu!

Janko, bidnyj, prišol domu, žena sja pozberala i z dzeckom na rukach pišli tam. Tot urjadník potim nič už mu ne povil, bo videl, že Janko pravdu hovoril. Ta až jich privjuz nazad domu na avči.

Kanaďane sja chovali ku čudžincom, jak ku nepriateľom. Holovní, ku japoncom, bo Japonsko bylo z Hitlerom. V British Columbiji všetkých japonev vyhnali z domov.

V toj čas bylo tu v Toronti daskeľa našych ľudej, što sja schodili v riznych organizacijoch. Od nas najvece išlo tam, hovorili, na Lendsdavn - do Slovenskoho potpornohho spolku. Tam najvece ľudi bylo od nas. Oni vydávali sloveňsky novinky - Ľudové zvesti.

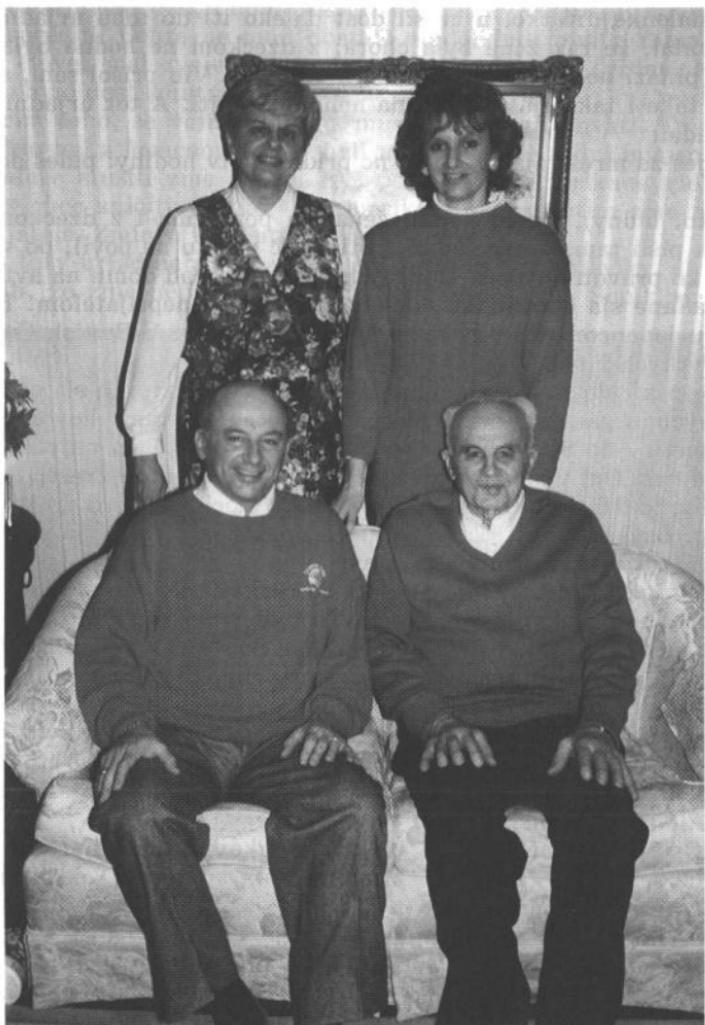
Dachtory išli do ukrajinskych organizacijoch, holovní do tej, što na ulici Bathurst 300. Tam byla ukrajinska hala. Tam sja schodili, holovní, toty, što ne išli do cerkvach.

A toty našy ľude, što ľubili zajti do cerkvi, išli do katolickoj orgaňizaciji, što na ulici Klermont. To byli rimokatolici. Až potim, trochu neskirše, jak už pobudovali na Soo street grekokatolicku cerkov, ta vekšnu už išli tam. Ale toty rimokatolici, što byli tam na Klermont, to zostali i dale tam.

V tot čas jak ja prišol z farmy, mohlo byti v Toronti takých može 200 ľudej od nas z kraju. Ne bylo jich veľo. Byli i taky, što nigde do spoločnosti ne išli: Osif Reviľák, Majko Volčko, ai vecej takých bylo. Ale našy ľude znali za nich.

Tot Osif Reviľák (Lišenko), vin byl z Lukova: nigde ne chodil. To takyj človek. Ne interesoval sja nikym tak, aňi ničim, okrem roboty. Nič ho ne zaujimalo. Jak my prišli zo zapadu, vin jazdil po cilií Kanadí, jak roboty ne bylo. Ta nicto z krajaniv ho ne videl dačkých dva roky. A potim prišol do Vaska Rohaľa, ta vyzeral tak, jak by lem z druhych dverej prišol. Takyj byl, što sja lem vše smial.

Povidali, že Osif jaky piňazi mal, všetky popid mosty pochoval. Bo ľude bez roboty išli na čorno po vlakoch, ta ne chvíli pri sobi piňazi mati. Každyj dagde pid most zapchal, abo do rubca zašyl. Zo začiatku policmane prezerali: jak mal piňazi, a išol na čorno, stra-

В колі найближчих - своїх дітей. Зліва: Марія Козак, Патріція Плотнєр, Федір Мушинка і Петро Мушинка (Торонто, 1992)

šyli, ale ne zaperli. No a vin už znal toto vštyko, ta vše bez piňazi chodil, žeby zašporoval na hiršy časy.

A išči byl takyj - Nirka z Križľovy, što tiž tak sja ne holosil nigde ku krajanom. Išol tyma vlakami nakladnyma, tam v Alberťi, skočil raz z vlaku pred zastavkom, bo dumal, že tam polismane budut. I jak skočil, to upal na led, i sja posliznul na šyny. Odrubalo mu nohu. A vin, bidnyj, chotíl vzjati totu nohu z rukami, ta odrubalo mu obidvi ruky. I tak zahynul, što o ňim krajane ne znali nič. Až neskirše Gerlachovjane, što byli v tych majnoch, viďili v novinkoch, i sja doznavali, že to byl tot Nirka z Križľovy.

Tota ukrajinska organizacija na ulici Bathurst 300, jak i Slovenskyj podpornyj spolok, mali svoji „inšurenc“ kompaňiji (poiščovní). Každa mala svoju. Može sja povisti, že toto poiščiňa (inšurenc), trimat ľudej v tých organizacijach pohromadži i doteper, bo by inakše stratili piňazi, keby zochabili členstvo v tých organizacijach. Ale i tak je jich vše meňše i meňše. Zmenšalo sja tých krajanov, tak vštyko pišlo, jak to hvarjat – na šylo.

A išči jedna hrupa tu jest, što jich nazývajut Romanova hrupa. Ale tam našy ľude malo išli. Roman byl takyj milioner sloveskoho povodu. Vin dal postaviti za Torontom v mistečku Markham, veliku grekokatolicku katedralu. Ale našy ľude vece ostali v tej cerkvi na Soo street.

Tot milioner Michal Roman barz choľil jednu mnišku, za pochodenjom z našoho kraju, proholositi za svjatu. Barz veliky piňazi na toto vydal. Furt hovoril, že to bude perša slovenska svjata. Menovala sja Mirjam Tereza Demjanovič. Jej predkove byli z Orlova, Pitrovky i z Medžilabirciv, a rodiče žyli v Bardijovi i pobrali sja v Rjašovi. Tam nicheto nigda ne povil, že je slovak. Rusnaci byli vštyky. Až potim, jak jej rodiče prišli tu do Ameriky, už davno v 1890 roku, to tu ne bylo spolkiv, što by našych ľudej organizovali. A slovaci už spolky mali. No ta dŕti vyrosli v tých spolkoch i hovorili, že sut slovaky. A potim pizňiše Mikolaj narobil jim klopotu. Vin des tam vynašol i napisal, že tota Teraza Demjanovičova z ruskoho koreňa pochodit. Ja tu čital, što pisali v novinkach slovensky jezujiti, že to Mikola Mušinka ne zo svoho rozumu toto napisal, že to chtoska joho poprosil, žeby rozoštval slovakoch na emigraciji. Jim sja to ne hubilo, že ona ne byla čisto slovenska i prestali o ňej pisati. A meno Demjanovič, bylo i v našej fameliji.

Приїхав брат Іван (в центрі) з краю. Зліва від нього: Петро з дружиною, справа - сестра Анна з чоловіком Миколою Трудичем (Торонто, 1976.).

Zuzkin brat Janko Jendrej vzjal ženu, što sja pisala Demjanovičova.

Z našych ľudej vo vedžiū Slovenskoho podpornoho spolku byl lem Michal Kyjovskyj, ale vin sja aňi ne holosil, že je rusnak. A druhý ne barz byli. Byl tam išči jeden - Petro Pištej, vin byl od Orlova, to vin veľo pracoval pre organizáciu. Ale to našy ľude byli tam tak jak ponižovany, bo to slovenska organizácia byla. Dachtoři sja i nahňivali za take ponižovaňa i pišli z tej organizácií het. Napríklad, Štefan Lukačko. Vin byl zo Šambrona i mal zo svojimi synanmi dobru hudobnu kapelu. A jak byla dajaka zabava, što tot spolok organizoval, to ne chofili ho zaprositi hrati, chociť inšej skupiny ne mali. Radše pozvali dakoho inšeho, najvece kapelu z ukrajinskych organizációj. To vin čul sja tak ponižovanyj, i, holovní,

---

za svojich chlopciv, što v tej bandži hrali, i prestal tam choditi. Ja ho barz dobrí znal, bo jak mij Fred sja ženil, oni mu hrali na vešifu. I mušu povisti, že dobrí hrali. Ja znam za vecej takých, što odyšli. Tot Štefan Lukacko barz dobrý majster byl. Všytko znal robiti: hušli vyrabjal z javora, persteň zo stribra - takyj barz šykovný byl. Ja tu mal veľo javorovych dryv na opač, ta vše prišol vybrati „kučerjavoho klata“ na hušli.

Vin zrobil daskeľa hušľoch. Robil tam v Anakondi de i ja. Prez obid, jak druhy odpočívali, vin vyrabjal persteň. Bo tam zme mali tiž zo stribra trubky, ta vin z tych trubok robil pre svoju zabavu taky krasny persteň, što radist bylo posmotriti, vin ne mih prez roboty aňi minutu byti, vše dašto robil.

В гостях у художника Павла Лопата, уродженца с. Калинів на Пряшівщині. Зліва: Петро Мушинка, Магдалена Мушинка, Петро Лопата, Павло Лопата, Микола Мушинка (Торонто, 1989)

Tu v Toronťi najlipše našy rusnaci sja schodili zo slovakami. A ked sja jich prosili, že što sut, ta povili prevažno, že sut slovaci bo zo Sloveńska pochodili. Dachtory tak i sja tverdili, choc sami slovaci jim povidali, že ty ne slovak, bo bešíduješ po ukrajinsky. Ale oni i tak tverdili, že sut slovaci. I mij švager Trudič vše hovoril, že vin slovak. Dakoli znie sja na tym i hadali. I joho dívka Zuzka kaže, že vin furt kazal, že my slovaci. A ja jej kažu:

- Ta v Kurovi tato nikoli ne spomnul, že je slovak. Až jak tu prišol.

Bo v Kurovi nicto nigda ne spomnul, že je slovak. Jeden, Janko Feňiv, pomylkovo zrobil, i sja zapisal, že je slovak. Ta sja z ľoho vštyky ľude pošmivali i prozyvali ho „Janko-svovak“. Ale jak tu prišli, ta vštyky povidali, že sut slovaci. A dokonca dachtory povidali: my - čechoslovaci.

18. maja 1952 mali zme prastok v rodiňi; narodila sja nam zdrava dívčinka (Petrusja) Patricia. Barz zme sja jej radovali. Ďiti rosli zdravy i piľovali školu.

Raz, to už mala Petrusja jeden rik, zme byli na vešľu. Janko Rohaľ z Lukova sja ženil. Šidil pri mi Jožko Miklišin z Hažlina i mi povidal:

- Ti mišliš, že ešci vichovaš toto dzifče?

Ja mu povidal:

- To jak ja ho ne vychovam, to dachto druhý ho vychovat.

Dr. Skaaľ to čul, to lem naňho pozril i holovom pokrutil. Može sobi podumal: „Ale jes durnyj, take bešidovati“. Ja mal v tot čas 48 roky. Všelijaky ľude medži nami. Dachtoryj telepe zo zavisti, dachto-

Донъка Мария из чоловіком Віктором Козаком (Торонто, 1986)

---

ryj ne dumat, što povist. Ale každyj mame daku chybu.

Jednoho dňa na velikden, to ďiti byli išči maleňky, kupil jem jim zajačky. Barz radi sja z ňima bavili i z ňima rosli. Byli bily, krasny, jeden mal i čorný špfachy. Po pevnym časi Zuzka povidat, žeby zabiti jednoho. No ta ja zabil, ale ďitom jem povil, že zajac sja zadusil. Nichto toto meso ne chčil jisti, ani ja, ani Zuzka, ani ďiti. Ne znam čom. A meso bylo take čiste; bo ja kupil oves i taky bobalky - spešl pre zajaci, že robeno z vivsa i muhy i iných naprav. Zajaci byli krasny, dobrí vychovany, masny. Zuzka narobila dobrej mačanku. A nicto ne chčil jisti.

Pomaly čas išol i Marča už mala 21 roky. Školu skončila ai už robila. Ale 14. októbra 1957 sja vydala za ukrajinskoho paribka Viktora Kozaka. Furt tak na žarty hovorju:

- Mav ja ďívku, ale prijšov kozak ta mi jiji vkrav.

A nezadovho po Marči - 10. októbra 1960 Fedor sja oženil. Vzjal sobi za družku života Patriciu Wilkinson. Pochodit z irskej rodiny, ale jej baba už tu v Kanade rodžena. Fred tiž pišol byvati do svojej chyzy.

*Cin Petera Fedir iz ďružinou
Patriciou (Toronto, 1992)*

Toronto 21.1.1990

Dorohyj Mikolaj i cila vaša famelija.

[...] Včera jem bešidoval z ujkom mojoho zjafa Viktora. Vin pochredit z Bilarosiji, a naščivil svoju ridnu zemľu dva abo tri razy. Povidal, že dakoli tam zemľu považovali tak jak zlato. Lude plakali, jak zaberali zemľu do kolchozu. A teper jich ďiti i vnuky nijak by ne chofili na zemlach robiti tak jak jich didove i otcove. A vyzerat, že

Петро Мушинка на дачі сина Федора (1985)

i v druhych krajinach, de je komunističnyj sistem - tak samo. Choc lude lipše žyjut, ale zahaľno ne majut tak ochoty do roboty.

Stryko Petro

Zostala z nami lež 8-ročna Petrusja. Barz sja jej clo za sestrom i bratom. Viďili zme, že byla ai smutna. Povila nam, že choče sja učiti hrati na pijaňi, i zme jej kupili pijano. Chodila sja učiti ku dobríj učiteľki - paňi Mamford. I skončila desjatu klasu muzičnej školy. Hrala i na publičnych podnikoch, ale roky skoro prechodili. Petrusja skončila 13. klasu, i povidala, že choče byti ošetrovateľka v nemocnici (narsa). Tak išči chodila tri roky do Narsing school. Ošetrovateľsku školu skinčila i dostala robotu vo špytaľu. Poznala sja z paribkom ňemeckych rodičiv - Klaus Ploetner i sja vydala 20. októbra 1978. Klaus skončil školu tu v Toronti, ale tu ne moh najti robotu jak elektronziňir to našol robotu v mišči Sarnia, dakových 320 km ot Toronto, de i teper byvajut. Ďiti sja rozleťili z hnízda, i my zostali dvoje. Ja išči vše mal robotu.

Ja vyrobil vo fabriki 27 rokov i za cilyj čas zme tri raz byli na strajku. Peršyj raz v roku 1956. Platili nam 72 centy na hodinu. To už zme mali juniju (odbory). Junija prosila 15 centiv na hodinu pidvyšku. Zhadžali sja za dakyj čas. Prišli bliže ku zhodi, ale zastrjahli obidvi strany. Kompaňija obicala 10 centiv na hodinu pidvyšku a juňja chkila 12 centiv. Začali sja naderati. Kompaňija povídala: „Vece v bočki ne mame, to možeme dati lež 10 centiv.“ Ale robitníky pjastuky nad holovu i že: „My chceme 12 centiv, bo jak ňi, to ideme na strajk!“ Kompaňija zas, že vece ne može dati. Tak vyholosovali robitníky tajnym holosovaňom na strajk. Prešol tyžden, ale na zhodu sja ne zakazovalo. Bosove vzjali sobi dovoleny, ai ja zochabil strajk po tyžňu, a našol vonkovu robotu, ale za 82 centy na hodinu zme ne chkili robiti. Ja robil za 35 centy na hodinu. Strajk trinal pjat misjaci. Až tak kompaňija obicala 12 centiv pidvyšku. A robitníky zas dva pačci nad holovu, že zme vyhrali. Lemže toty dva centy nigda ne dohnali toto, što

Стаття про сына Федора Мушинку із газеты „Globe and Mail“

ITT Industries of Canada Ltd.

Fred Musinka

The election of Fred Musinka to the ITT Industries of Canada Ltd. Board of Directors is announced by Thomas H. Savage, Senior Officer Canada — ITT Corporation.

Mr. Musinka is a Vice President of ITT Cannon and General Manager of the ITT Cannon Canada Division located in Whitby, Ontario. ITT Cannon Canada manufactures connectors for hostile environments including specialized connectors for geophysical and offshore oil and gas exploration as well as high technology applications.

Mr. Musinka joined the ITT Cannon Canada Division of ITT Industries of Canada Ltd. in 1955 and has served in various engineering and management positions since then.

Внуки і внучки з бабою і дідом під час їх святкування 50-ліття шлюбу. Зліва: Іванка Козак, Гай Мушинка, бабка Зузка, Джейфрі Плотнер, Даєлес Козак, дід Петро, Юлія Плотнер і Петро Мушинка молодший.

zme stratili. Druhyj strajk trimal štiri misjaci, a treťij - šidem dňiv.

Až v roku 1971 jem zochabil fabriku: na penziju jem pišol peršo-ho apríla.

Ale i tak mali zme dost roboty. Holovní prez lito na zahorodi.

A v roku 1972, v septembri, našcivili zme obidvoje rodnyj kraj. Po 36 rokoch peršyj raz, spolu zo Zuzkom, zme našcivili ridne selo

Manželia Mušinkoví oslavili 50. jubileum

TORONTO — Bolo to začiatkom mája 1924, keď sa Peter Mušinka rozlúčil so svojimi rodičmi, dvoma bratmi a štyrmi sestrami, odcestoval za šťastím do neznámej Kanady. Pršiel do Winnipegu, odtiaľ do Saskatchewanu, kde sa ujal. Pracoval na rozličných miestach a roku 1928 si na ponuku za \$250 prenajal farmu s malým domčekom. Ako sa hovorí — medzi dobrími ľudmi nezahynieš, tak aj Peter Mušinka si pomaly začal nadobúdať, to za hotové, to na splátku, zariadenie pre hospodárku.

Cas plynul a za sedem rokov Peter pocívoval samotu, začal myslieť na družku. Ale kdeže najdeš tú, ktorá je srdcu najmilšia? Na jeseň zveril hospodárku krajanovi a vybral sa tam, kde rastú kvety najkrajšie — do Kurova, okres Bardejov. Tam si našiel Zuzku Jendrejovú. Onedlho, 3. februára 1936, Peter a Zuzka si slúbili vernosť a robili prípravy na cestu do Kanady. Po krátkej zastávke v Halifaxe, Toronte a v Calgary prišli na ich farmu v Alberte.

Nejdem hovoriť o tom, aký dojem to všetko malo na mladú nevestu, len to, že tam v polu tváre pracovali do roku 1944, kedy aj so svojimi dvoma dieťatami Markou a Frederikom prišli do Toronto, tu sa im narodila druhá dcérka Patricia. Krajan Mušinka dostal prácu v podniku Anaconda Brass Co., kde pracoval 27 rokov až do zaslúženého dôchodku.

Cas rýchlo beží, deti si spomenuli, že sa bliží čas zlatého jubilea. Dali hlavy dokopy, aby túto príležitosť dôstojne oslavili v hoteli Sheraton Centre v nedeľu 2. februára. Okrem už rozkvitnutej rodinky pozvali aj blízkych priateľov

a krajanov. Dcérka Mary zahájila oslavu krátkym privetom a motilitbou, po prípitku nasledovala výborná večera, po ktorej syn Fred predstavil hostí až zo Spojených štátov a Calgary. Zvláštnosťou bolo to, že boli ukázané zábery zo života jubilantov, aj momenty po prichode rotolestí do rodiny.

Našim jubilantom poslali pozdravné gratulácie — kanadský ministerský predseda Brian Mulroney, vodca opozicie za Liberálnu stranu John Turner, za Novú demokratickú stranu Edward Broadbent, guvernérka Jean Souve, ontarijský premier David Peterson, poslanec Neil Young a z Prahy dr. Čestmír Koplas.

M. Kijovský

Стаття Михаїла Кійовського про святкування 50-ліття шлюбу Петра та Зузани Мушинків, опублікована в газеті „Ludové zvesti“ (1986)

Дід Мороз Петро Мушинка (Торонто 1992)

Kuriv. Ľude nam byli už čudži, ale domy sja ne zminili. Lem situácia sja zminila. Ľude gazdovali sukromňi, to musili давati veľký kontingenty za pivdarma. Ľude byli vo veľkij biči, hirše jak otroky.

Našich rodičoch, Zuzkinoho ťaňa a moju mamu, už zme ne našli. Lem bratov i sestry. Išči všetky žyli. Byli zme z nima tri tyžní. Jak zme odchodili z ridnoho sela Kurova, moja najstarša sestra Marja byla vo špytaľu v Bardijovi. Mala operaciu na žaludok. Operácia prešla dobrí, ale dovhô ne žyla. 72-ročna pomerla. I tak roky išli jeden za druhym barz skoro.

V roku 1985 naša Marča vydavala dívku Lorku (Lorraine) Kozak za Franka Hodey. Joho rodiče tu rodzený a joho stary rodiče - dido i baba prišli do Kanady z Rumuňska, po povodu sut Ņemci. Ale už pomerli. To my mame zjata z ňemeckej fameliji a naša dívka tak samo. Ale je barz dobrej povahy. Molodec! Zdadut sja dobrí z Lorkom. Svadobna družyna byla neveľká: 127 osob, to každý sja dobrí zabavil. Pohostinnosť byla v restauranti, to bylo 16. februvara 1985.

Jak to toty roky zletili. Lem nedavno ja sja ženil, a tu už našy vnuky sja vinčajut.

2. februara 1986 roku, oslavili zme zo Zuzkom 50 rokov našoho spoločného života. Ďti nam zrobili veľku hostinu v harnym hoteli - Šeraton hotel (Sheraton Hotel), što ho vlastnít kompania v ktorij robí Fred - Internejšnal telefon end telegram kompania (International Telefon and Telegram Co.) Tu menujut *Zlata svadba*. Tak vyzeralo jak by bylo lem včera, a to už prešlo piv sto rokov. Povidam Zuzki, že musíme byti dost stary. Perevažno ja. Už v tot čas, jak zme sja ženili, už jem byl stare čorne rapave paribčisko, a teraz, to už aňi do dzerkala ne smotriu. Ne chce sja viriti, že to už osemesiatka prešla. Bylo barz krasni zorganizované. Fred, Marča, Pat i Marčina dívka Lorka, znajut jak skombinovati taku hostinu.

Fred pozberal všetky našy fotky, što zme mali od Brna zo Špilberku - jak jem byl pri vojsku, postupno de zme žyli až doteraz. I zrobil z našoho života 116 obrazkiv kotry prez aparát ukazoval na plachľi, a pri každym obrazku prepovil, de zme žyli, jaku robotu zme mali. Každomu sja pačilo. Bylo nas lem 62 osib v krasnym hoteli. Naša famelija i našy prijateli: Jendrejovy z Ameriky prišli pjatero, našy davny sušide zo Zapadnej Kanady jak zme byli na farmi - John i Marusja Slemko. To vidno, že barz dobrý prijateli,

---

jak letili litakom tritisiecpjatsto kilometrov, žeby byli na tij našej oslavi.

Ale dovhô zme sja ne radovali společnomu životu. O dva misjaci - 2. apríla Zuzka mala operáciu na srdce. Operáciu prežyla, ale da-koj tej noči v spaňu prestalo byti jej srdce. Prežyla na tej planete len 69 rokov i 233 dnív. Naj odpočívat v pokoju. Jej pozostatky pochovány na cintiru menom *Rest of hevn semetry* (REST OF HE-WEN CEMETERY). Barz zme zostali v smutku všetkia famelija i rodina.

Toronto, 23.4.1986

Mily našy!

Aži ne znam jak začati pisati toto pismo. Ja i moji diti i vnuky prežívame veľiký žal. Ne čekali zme, že nas tak zochabit naša ľubzna mama i baba. Zasnula vičnym snom 2-ho apríla okolo 5 hodiny večerom. Zuzku trapila angina (tu vyslovujut Endžajna) už das 7 rokov, prevažno vzimi jak išla na dvir, dychala zimnym vozduhom, to na hrudach začalo jej byti ťažko a ruky mli: ne dochodovalo dost krvi do serca. Ale vše pri sobi mala taky tabletky jak rajs (menujut sja toty tabletky nitroglycerin). To vzala pid jazyk jednu tabletku i za paru minut u hrudach stalo lehko i ruky zmocnili i tak roky prechodili. Vše brala tabletky ot tej slabosti. Zo začiatku 4 na den, tak 8 na den, a ku ostatku 12 na den. Ne čula sja chora i byla vesela, ale srdce ne pracovalo rjadni. Neskaržila sja nikomu. Mali zme dobroho dočtora, specialistu na srdce, to sja trimala jak vin otporučal. Často chodila na prehladku.

MUSINKA, Susan — At St. Michael's Hospital, on Wednesday April 2, 1986. Susan, beloved wife of Peter. Loving mother and mother-in-law of Patricia and Klaus Ploetner, Mary and Victor Kozak, Fred and Patricia Musinka. Proud grand-mother of Julie and Jeffrey, Lorraine and Douglas, Peter and Guy. Resting at the Giffen-Mack Chapel, 2570 Danforth Ave. at Main St. subway. Visitation 7-9 p.m. Thursday and 2-4 and 7-9 p.m. Friday. Service in the chapel Saturday 11 a.m. Interment Resthaven Memorial Gardens.

Оголошення про смерть Зузани Мушинки з газети „Globe and Mail“ (1986)

7. marca zme byli pri tomu dočtornovi. Pripojil ju do toho stroja, što piše na pasku jak srdce pracuje (menujut CARDIOGRAM). Ja čekal v čekar-

---

ni. Pride Dr. Reva, povidat nam: „Mrs. Musinka musit iti do nemocnici doraz.“ Serce skakalo hori-dolov. Zuzka povidala: „Ja pidu domu, vezmu daky šmaty, što treba v hospitalu.“ Doctor povidal: „Muž ti prinese!“ Živiloval sja: „Jak ste tu prišli?“ Ja povidal, - tramvajom, - bo to bylo blízko. Dočtor povidal: „Pod do mojho avta, ja ťa odvezu do hospitalu (ošetrovatelky povidali, že malo sja traffat, žeby takyj dochtor zavjuž svoho pacienta do nemocnici i dal dochtorom report o jej stavu).

Vzali ju do miestnosti, de stroj špytaľsky i zas ju pripojili do stroja jak televizor. Dvi ošetrovatelky pozorovali jak serce bije den i nič, dali raport dochtorim i dali jij likarstvo, jake dochtor predpisal. Prišol Dr. Reva do špytaľa o tri dni. Zuzkine serce už bilo spokojno. Povidal dochtor: „Možeš iti domu, ale za tyžden prideš do mojej uradovní.“

O tyžden, to bylo 17. marca, mali zme byti v dochtera o 5 hodini poobidi. Zuzka rano porajbala šmaty. Poobidovali zme, a pred pjatom išči dašto prekusili. Prišol Viktor i Marča z autom, išli zme do toho dochtora. Zas bral tot CARDIOGRAM. Prišol dochtor do čekárni, i povidal: „Serce ne barz dobrí biele. Musiš iti doraz do špytaľa.“ Všetkym sja nam oči zarosili. Išli zme dakoj do špytaľa. Dali ju zas

Могила дружини Зузани на Торонтському цвинтарі

---

do tej samej miestnosti, niž mali pre ňu misce na dovše. Dr. Riva nam povidal: „Vece medeciny jej ne pomožut. Jedino operacija jej može pomoči. Operacija na serce.“ Nebižka Zuzka operaciji sja ne bojala. Chkita iti na totu dost važnu operaciju, i my četvero suhlásili, že inakšoho vychodiska ní. V Toronti lem štiri špytali majut toty najmoderňi stroji, što treba ku takij operacií. Tak Dr. Reva telefonoval do každoho z tych štirjoch špytalov, ale nigde ne mali misca v tym oddiliu de sja pripravujut na taku operaciú. Všytky ližka byli zapovneny z pacientami.

Až 30. marca telefonovali dochtorovi Revovi zo St. Michal Špytaťa (Svjatohho Michala), že majut misce. Hned saňtka prevezla Zuzku do spomnutoho špytala. Za toty dva tyžni to každyj den zme chodili ku níj: diti, vnuky i ja. Dochtor rozkazal ošetrovateľkam, že Zuzka nema schoditi z ližka. To ležala. Nič jej ne bolilo, lem časom prišlo jej tažko na hrudi. Ale povila ošetrovateľkam, dali jej totu tabletu pid jazyk, za paru minut čula sja, že i na zahorodu by mohla iti saditi kvitky. Ale prichodilo vše hirše. Už aňi toty NITROGLICERIN pilsy ne pomahali. To jak ju prevezli do Sant Michal Špytala 30. marca, dakoj 31. marca vzjali ju na važnu prehľadku, što strojami vynašli chtory žily do serca pozarastany, što krov rjadno ne prechodit. To zistili, že, što štiri holovny žily do serca, to lem jedna voľno krov prez ňu prechodit. Dvi častočno pozarastany, a jedna, jak dochtor povidal, že zachpata na 99.9%. To dakoj 1. apríla robili totu operaciú.

Vzjali ju kolo druhej hodiny poobidi. Všytky četvero čekali zme vo špytalu. Vezli ju z operacií 5.30 hod. Spala. Ošetrovateľky povidali nam, že začne sja prebudžati až kolo 12.00 hodiny vnoči. Prišol ku nam tot dochtor, što robil operaciú, povidal, že operacia prešla dobrí. Poodrizovali toty časti žyloch, de byli pozarastany, a vzjali žily z jej stehna, a ponadšvali na toty misca, de krov ne prechodila. Vyzerat nam, že to strašna operacia, ale v samym mišči Toronti taky operacií robjat poverch tritišic každyj rik. I takyj pacient o dva tyžni už ide domu zo špytala. Ale Zuzkine serce ne vytrimalo.

2. apríla prišla Petrusja do špytala. Mama už sja prebudila i bešidovali das piu hodiny. Ale išči byla spjača. Žvidovala sja Petrusi: „A to koli ja budu mati operaciú?“ Petrusja jej povidala: „To vy už mali operaciú. Všytko prešlo dobrí!“ A nebižka povidala: „No ta keď ňa nič ne bolit, lem trocha chrebet ot ležaňa.“ I sja žvidovala, što budeme jisti na večerju. Petrusja jij povidala, že mame dost,

---

što jisti, što zostało od včera. A Petrusja ma štiročnoho chlopčíka, to išči baba povidala jíj: „To Jeffrey ne bude chkil jisti toto, što vy. Tam v rami jest dřibna rizanka, to mu zahríj s kurjačom polivkom, žeby sja najil.“ Ale Petrusja viděla, že už byla spjača. Povidala mame: „Ja idu domu, a po večerji prideme všytky Vas viděti.“ A ona povidala: „Ja išči mam na sobi sprípinany toty trubky i droty, to jak ňaňo bude vidíl ta začne plakati, to i mene do plácu privede. To naj pride zaran, jak z ňa toto poodberajut.“ I už sja zadrimala. Pet-

Біля могили бабки Зузки. Зліва: зять Клаус Плотнер, внутика Юлія Плотнер, донька Патріція Плотнер, внук Джейфрі Плотнер, донька Марія Козак, Петро Мушинка, зять Віктор Козак (Торонто, 1992)

---

rusja prišla domu. Za daky dvi hodiny telefonovali Fredovi zo špytaťa, že z mamom plano. Serce prestalo pracovati. Vin zatelefonoval Marči i letil do špytaťa. Jak prišol, išči dochtore probovali ožviti serce, ale prez vyslídku. Jak dostali telefon, to mi povili, že idut do špytaťa, že dochtor chce z ňima hovoriti. Ale ja už znal, že to štoska plano.

To v spaňu jej mile serce vypovilo: „Už ďalše ne vladžu tiskati tvoju ľubu krov, mušu prestati“. Po 69 rokoch i 233 dňoch. Lem pred 54 dňami zme v radosti oslavovali 50 rokov našoho spoločného života. Ale mila moja mloda, jak nas tam na tij oslaví menovali (Brajt and Grum - mloda i mlodyj), odčuvala, že toto jej serce ňit tak vesele jak zme sja pokazovali.

Barz ľažko mi bude zvyknuti na tot život v samoľi. Choc ňit jem sam, bo zme vychovali mily dobrý diti, i vnuky nas milujut. Jak príšli ku nam Fredovy chlopči - paribci, to babu vyboškali, bo jich milovala. To všytky barz smutime. Nechce sja viriti, že to taka dobra mama i baba zasnula vičnym snom. Nebižka Zuzka vše spominala, jak zme besidovali, keľo krajané i krajanky pišli z toho švita, što zme jich tu poznali. Povidala, že ona by ne chkila žyti do veľkej staroby, žeby dachto sja z ňom trapil i ona sja trapila. Že jak čas pride, to chkila by tak pomerti jak Marča Bujdova - Osifa Hosta žena. Jednej suboty pekla kolači cilyj den. Mali priti na kerstiny jej sestry do Toronto. Divka mala kerstitti novohho chlopčika. Večur nakulmovala sobi volosy, o jedenastij išči zapili teju z Osifom ai pišli spati. O šestej rano, lem raz schrapila i vece ne dychala. To i moja družina v spaňu pomerla. Ne mala veliky bolesti i jak už byla vo špytaťu toty ostatní dva tyžni, to jak už jem spominal. Išol jem ku ňej každyj den. To mi povidala jednoho dňa: „Prines karty, to budeme sja zabavjati, hrati karty!“ Bo dako-li prez zimu dovhý večery byli, to skoro každyj večur zme hrali karty. Časom i na žarty besidovala, što zme sja i pošmiali. My v rokoch sja postarili, ale naš společnyj život byl molodyj v ľubovi.

V truparňi byla truna zaperta. A Zuzkin velikyj portret byl na stojaku pri truňi 20x30 cm. Takyj jak tot, što vam posylam. Lem tri misiaci jak byla fotografovana. Jak už po otpravi v kaplici pohreb-nik zaťahnul zaclonu a otvoril trunu, famelija, što zme byli, mohli ju vidieť naostatku. Prišli na pohrib Jendrejovy ďívky. Marča i Fred chčut mamu pamňatati jak byla žyva, to ne išli ku truňi v tot čas jak byla otvorena. A ja s Petrusjom vyboškali zme jej vystynutý usta. Radše by jem išol z ňom. Povidajut, že chlop ne ma plakati. Ale ja veľo sobi poplaču choc pri jakij smutnej spominki. Pohrib ma-

---

la nebižka krasnyj. Prišli sja z ňom rozlučiti našy prijateli i znamy. A vece našych dľtoch prijatelia i znamy. Pri vchoďi do miestnosti, de Zuzka ležala, v truparňi, dva dni byla knižka na stoli, to každyj chto prišol sja rozlučiti s pokijnom pidpisal svoje meno. To prišlo 328 ľudí. Vincoch a košykoch kvitiov nadarovali na čest jej pamätnky 72. A to dachtory americky kompaňji, što Freda znajut, bo robil z ňima obchod, to vinci krasotu kvitiov darovali, što stojat jeden 100 talariv. Tot pohrebnyj ustav jeden z najvekšych v Toronši. A pohrebnič povidal, že ne pamjatat, žeby jednej osobi teľo kvitkoch nadarovali prijateli. To nas poveselilo v našym smutku. Odhadovali, že za toty kvitky býlo zaplačeno okolo 4.000 talariv. To na cmintir vziali daky 10 košy, a ostatní porozdavalí po cerkvoch, starobincoch i chudobincoch.

Babu nesli našy vnuky a zjaľove mamu - z truparňi do avta, a z avta ku hrobu Viktor Kozak, Klaus Ploetner, Peter i Gay Mušinka i Frank Hodey - zjať našej Marči i Dauglas Kozak. Nas - fameliju, vezli na pohrebnym avfi. Za nami išli na cminter našy prijateli - 58 avtoch. Provadili dva policmane na motorovych bajsigloch; zastaviali avta z bočnych ulicoch žeby pohrebnyj prevod ne byl prerušenyj, bo išli zme i prez červene svitlo. Trebalo iti prez 8 trafikovy svitla.

Po pohrebu ľude byli zaprosený do Fredovoho domu na pohoščiňa. Pokojna pochovana na cmintiri menom INTERMEN RESTHAVEN MEMORIAL GARDENS. Po našomu by vychodilo toty slova: „Nebo otocioinku pamätnnej zahorody.“ To je po drahi, jak ideme do našoho Freda, len daky štiri kilometry od našoho domu. Jak zme išli do Freda, to nebižka vše spominala, že ona ľubit tot cminter, že treba kupiti placy na hroby. I raz zme sja rozhodli, že pideme kupiti. Gaj robil na cminteri v mišči Ošawi prez litny prazdniny, to zme sja ho dašto žvidovali, jaky ciny. A Gaj povil ſaňovi, že chočeme kupiti plac (po anglicky menujut PLAT) i Fred pišol nam povisti, že vin už kupil skore štiri placi - už daky tri roky, ale nam ne chkil povisti. To zme byli radi i zme mu dali piňazi keľo zaplatil. Teraz placi na cmintiroch dorohy bo už poblízku v mišči zapovneny. Ľude pokupili choc išči žijut. Ale každyj dumat, že ne zname koli nas zakličut. Na jeden hrob stojit okolo 1.000 talariv. Prez piňazi aňi hmerti ne hodení. Naši ľubí mami i babi kupili zme krasnu trunu bo zaslužila. Truna - 1.390 talariv. Dvome policmane, što provadili nas na cminter 166 talariv. Ohlaska v Torontskym deniku dva dni - 69 ta-

---

tariv. Orgaňistka, što hrala v kaplici na organ prez otpravu 30 tařariv. Betonova baksá, što trunu zme dali do baksy (menujut WELT), jako kripta - 500 tařariv. Za obsluhu pohrebničkovi - 1.195 tařariv. Za jej starostlivu robotu za 50 rokiv. Nič zo sobom nevzala. To na čest jej pamjatky pochovali zme ju, jak najkraše zme mohli, bo zaslužila i tak sobi žadala jak žyla. To už jem Vám dost toho opísal. Naj otpočívat v pokoju moja mila žena a diľom mama i baba. A tobi, Mikolaj - kresna mama. Naša ľubov zostane jej pamätki na vše. [...] Naš dom už nikoli ne bude takýjak byl koli Zuzka žila. Lem čekala na dobru jarňu pohodu, koli bude kvitky saditi na zahorodi. V chyži posadila molody kvitky v horňatoch, što treba bude saditi na zahorodu. Dozerala cílu zimu 52 horňat to i ja jich išči polivam až zo sľozami.

Stryko Petro.

Загорода - улюблене місце Петра Мишинки. Разом із синов'ям Миколою Мишинком з Пряшева (Торонто, 1989)

Mi barz smutno privykatí samomu. Zuzka mi ne zyjde z mysli aňi minutu. Barz dobrí nam sja ſylo vjedno. Otkoli jem na pensiji to prez lito vekšu čast zme prežyli na zahorodi. Obidvoje zme ſubili porpati v zemli motykom. Zuzka ſubila pestovati kvitky i ružy, a teraz ja sam chodžu po tij zahorodi, to často sobi i poplaču. Choc jem ne został sam, mam dobrý diti. Marča sja o ňa starat tak, jak dobra mama i syn Fred často pride, abo zatelefonuje, ci mi treba dašto pomoći. A Petrusja byvat v druhim nišči - 320 kilometriev ot Toronto, to sobi pobeſidujeme prez telefon raz v tyžňu. Ai pride s famelijom 3-4 raz v roku. Ale jednak barz mi žaľ za Zuzkom. Lem pred jarjom nebižka Zuzka mi povídala: „Jak by sja s tobom dašto stalo, to ja ne dam rady (Tóroneto 1987) robiti na tij zahorodi sama. A ja jij otpovil: „Zochabiš naj zaroste všytko malinami, a ty sobi lem hrjadku kvitkiv posadiš, žeby-s mi na hrob prinesla.“ A tu sja zminilo opačno. To ja išči proboval obrobiti totu zahorodu, ale ňit je v takym porjadku, jak byla, ked zme byli dvoje.

Nedavno jem telefonoval Marči, že Fredova Petrusja ňa zaprosila, žeby jem prišol do ľich na večerju. I ona mi povídala:

- Jak tam pideš, to sja oblieč, žeby jes ne išol jak Hijo (Osif Hijo z Andrejovej - žyl tu sam: žena i syn mu pomerli, to Osif barz opuščený chodil).

Marča čula často od mamy, što povídala: „Jak by ja pomerla, to budeš chodil tak jak Hijo.“ Jednak mi povídala:

- Obleč toty siňi nohavky. Ne ber toty, što už z mody vyšli.

Ja povidal:

- To jaký nohavky z mody vyjdut?

A ona povídala:

- Chtory majut široky putka na remiň, to už sut ne v modi.

Ja sja začal smijati i hvarju:

- 85-ročny paribci prevažni už vyšli z mody, a ona chce žebym chodil jak šport.

Sja smijala.

*Петро Мушинка із
своїм першим правну-
ком Райном Годеем*
(Торонто 1987)

З родиною в селі Курів (Курів, 1990)

Toronto, 5.1.1987

Doroha sestro Parasko!

[...] Dobri by bylo vzjati ťa, Parasko, tu na navščivu ku nam. Jak ti dast Osif prepustku na 2 misjaci, to mi napiš, tak ti pošleme pozvanku i letenku. Dakoli našy dídove išli na žniva ku Debrecinu do Maďarska zarobiti dakyj korec zerna. To i tu, na mojij zahorodi, začnut sja žniva v začatku julija. Ta jak by jes dostala, Parasko, povoliňa ot Osifa, to by jes tu prilelila pri koncu juňja, to budeme zberati maliny, a budeme sja díiliti tak, jak obyčajno za treťj snip. Ha! Ha! Osif abo Jančo ťa otprovaďat do Prahy na litaku a za jedenacet hodin budeme ťa čekati na letishu v Toronťi. Moji díti by radi byli, žeby teta prišla na naščivu. [...]

Brat Petro.

V roku 1988 Fred i jeho žena Patricia chkili viďti naš rodnyj kraj Českosloveňsko a, holovňi, rodne selo Kurív, de mama i otec

---

*Федір, Марія і Петро в ку-
рівській церкві (1990)*

sja narodili. To zaprovadili i mene do Kurova. Ot roku 1972 jak zme tam byli zo Zuzkom do roku 1988 to byla velika zmina v seli. Molody sja porozchodili po mistoch, a staršy robili v spoločnyni gazdovaňu - v družství. Ľude lekše žili. Ale mi tak vyzeralo, že cile selo majetkovu hodnotu ne malo taku jak v roku 1972, jak zme tam byli. Ale i po cilij krajiňi robo-

Сестра Катарина Шпирко поздоровляє брата Петра із 85-літтям. (Курів, 1990)

ta ne chodila často od ruk narodu. Tak sja ukazalo, že tot sistem ne byl pravičnyj. Prišol do kinca. Jak dale bude, to, dumam, že i providníky ne znajut.

*Під час святкування 85-ліття від дnia народження Петра
Мушинки із синовцем Миколою (Курів, 1990)*

I prišol rik 1990. Ďiti Mary, Fred i Patricija sja zhvarili, žeby zme oslavili moji 85. narodeniny v Kurovi, de ja sja narodil. Barzem byl rad jich rozhodnuť. Napisal jem pismo bratovomu synovi Mikolajovi Mušinkovi do Prjašova, koli prideme, a Mikołaj, Marja Popovcova - učiteľka, Jančo Bujda i Katarina Pituchova - zorganizovali prekrasnyj program i veľku hostinu pripravili, v Družstevníj hali v Kurovi, chtora sja otbyla v nedelu 8. julija 1990. Zyšli sja tam bratranci i sesternici mojich dŕtoch. Bylo nas na tij hostini okolo devyatdesiat osoby.

Nespodíval jem sja takoho programu, što pripravila Marijka Popovcova, zvláštňi pre mene. Byla to ne mala robota pre Mikolaja mojoho synovca, zorganizovati, zaprosiňa rozoslati i s tom hostinom rjaditi. Znam, že Jančo i Katrena pomahali. Ne znam de by jem toty slova našol, žeby Vám podákovati ai všytkej rodiňi.

V meňi mojich dňoch ai ja ďakuju Vám za Vašu ľubov nam preukazanu. Tenk ju very very mač, gud blez ju (THANK YOU VERY VERY MUCH, GOD BLES YOU). Mame videofilmu. To pamätnka i spominka zostane nam na vše.

Nedavno prišli dvome sušide zo žinkami i pustil jem jim totu videofilmu na televizori, to sja jim pačilo viďti taku hostinu. Jedna para byli anglici, to ne rozumili našu besídu. To byli John i Doherthy Markel, a druhý ukrajinci Olga i Jozef Stepko tu rodžený, ale dobri besídujut po ukrajinsky. To Olga jim rozpovidala vysvetľovala učinok toho programu.

[...] *Jak vy sja všytky mate v tym novym roku? My tu, jak čujete, chceme vojnu. Zabivati ľudi. Tym našym providníkam sja pomišali rozumy. To ai kanadske vojsko i letectvo už v Iraku na fronti, že bude Kanadu stojalo lem 90 milionov tafariv na misjac. I kolo Bilo-ho domu v Amerike včera dav ľudi hričal: „Zabijte Busha, vin zabi-vat díti i ženy!“ To ne znati do čoho tota vojna dovede. Tak vyze-rat, že otkoli svit, to narod jeden druhoho zabivat. Jak pišut v Bibliji - išči lem dva braťa byli na sviti - Kain i Avel - Adamovy synove, to Kain Avela zabil. Ne znati prešto. Ďivok išči na sviti ne bylo, že-by pre dívku sja bili. To sja už aňi ne dozname prešto.*

[...] *Pred paru tyžňami Dubček tu byl. Ne znam, ci daky novosti priňus. Velo za ňho ne pisali. Vece pisali za Havela jak tu byl. Sja skamaratil z polismanami. Jak vidite na obrazku, rajtuje policman-skyj bajsigel. A na druhij straň pišut, što povidal v hali (ja tam byl). Dušan Toth - evangelickyj kazateľ v Toronfi povidal Havelovi, žeby pomahal aby Slovensko bylo samostatne, to ľude naňho BUČA-LI.*

Obyčajno idu sja každyj den perejti. Perejdu 22 bloky, to daky tri kilometry. I každyj den rano probuju cvičiťi. To žeby jem ne vyšol z formy. V zahorodi furt dašto robľu, bo to potim skorej čas perejde. Ale ja lem tu blizko domu budu dašto sadil, tak žeby jem mal de sja zabavjati. Tam vzaďi dachtory sušide budut sobi dašto saditi, bo mi tej zahorody už ne treba, lem tak, jak spominam, sja zabavjati prez lito. Radše budu porpal v zemli, jak iti do kina abo do korčmy. A díti nichtore sja ne interesuje zo zahorodom.

Fedoriv syn Gaj (Guy) sja vinčal i mal vesila 18. travnja (maja) 1991. Vzjal sobi dívčinu z juhoslavskéj rodiny, jej meno Karolina Gunila i besiduje po-serbsky. Jej rodiče pochodať blizko od Zahreba, vyzerat dobre dívča.

A druhýj Frediv syn Petro tiž ma fameliju, ale vešila ne robil. Vin tak po modernomu žije. Žije zoz dívkom - kanadijkom indijanskoho pochodžína, i starajut sja o dvoje dítnej.

Dvacet četvertočo septembra 1992 prišol do Kanady z Prjašova Alexander Mušinka na šest misjaci. To byval zo mnom. Ale čas barz skoro preletil. 30. marca 1993 už poletit domu. Dneska je sídmoho marca. Olesovi sja řubit Kanada, ale tu by ne chkil zostať za žadny piňazi. Hovorit, že doma furt najlipše.

I tak pomaly prišol jem do kinca mojoho životopisu.

Petro Mušinka

[/]

Один із 750 000

750 ТИСЯЧ УКРАЇН-
ЦІВ або канадців українського походження живе у країні яворового листа. Цю цифру я взяв із недавно виданої англомовної "Енциклопедії України". Скільки з них має родовід на Пряшівщині - енциклопедія не наводить. В кожному разі є їх кілька десятків тисяч.

Одному із них я і присвячу свою статтю. Життя Петра Мушинки

типове для переважної більшості наших переселенців у Канаді.

Народився він у Куркові Бардіївського округу 18-го липня 1905 року в бідній селянській родині. Війна. Нянка на фронті, мама дома з шістьома малими дітьми, з яких найстарший Марії 13 років, а наймолодшому Стефанові - два. А тут

Петро Мушинка (зліва) перед редакцією словацької газети, справа адміністратор газети **Михал Кійовський** із с. Лівівська Гута

угорські солдати "реквірували" на війну двох волів. Залишилась одна корова із слабою ялівкою.

О, КАНАДО, КАНАДОНЬКО

Пробував Петро стати ковалем - не вийшло, пробував виїхати за нянськом в пенсільванійські шахти - не пустили, а замість того в армію забрали. Вісімнадцять місяців відслужив Петро в столиці Моравії - Брні. Повернувшись додому, а дома голод, біда не менша, ніж під час війни. А Америка "закрила". Не пускають.

В 1928 р. і у Курів надійшла чутка, що в Канаді можна добре заробити на фермах. Позичив 200 доларів, купив "шифкарту" і разом із старшим односельчанином Мудалем поїхав у Канаду. З Монреалю, де він 25 травня 1928 р. вперше ступив на канадську землю, його направили у Вініпег. Там кожному повернули двадцять їх же доларів, затриманих ще у бремському порті, і - ідіть куди хочете - шукайте собі роботу самі!

За чотири роки Петро заощадив 255 доларів і з цим "капіталом" почав сам фермувати.

Від залізничної кампанії він найняв землю, від сусідів-фермерів купив коней, старе сільськогосподарське знаряддя. "Фarma" - будка з дощок без печі, стола, стільців, світла - все треба було роздобувати. Та Петро, з дитинства привичасений до тяжкої праці, давав собі

ради: маліє до бляшанки сала - вstromить до середини шнурок і світить. Зранку доночі орав, сіяв, боронив. Перший рік намолотив 1500 бушлів (500 центнерів) пшениці. Та що з того? Ціна на пшеницю в той рік була неймовірно низька - 25 центів за бушель. Допомогли батьки здому, післи яйму 200 доларів. Навесні він вже одержав по 45 центів за бушель. Наступні три роки врожай був поганий - майже нічого не загуздував. А працювати треба було неймовірно важко: зранку доночі і все сам. Часто цілими днями він людини не бачив, бо ферма найближчого сусіда - два кілометри від нього. А накормити і напоїти треба десять коней, стільки же корів, кілька-надцять свиней. Найгірше було взимку. Встановивши вранці з ліжка, замість води у відрі лід, затопиш у піч, нагрієш води, щоб "пумпу" на колодязі розморозити, а потім ношиш воду коням, коровам; свині квічать, корови ричать, в тебе з уст пара іде, а руки зябнуть, мороз "за нігти" заходить. І так день за днем. Немає в тебе ні вільної суботи, ні неділі. А в околиці ні своєї церкви, ні будинку культури.

Правда, часом в неділю Петро зайде до англійської школи, де фермери сходилися на різні збори.

Для англійців найбільше свято „Санта Клос“ (Святий Микола).

„Богатші стары фармери робили Миколаївську забаву в школі, хтора була на фармі, лем єду мілоу от мене, - згадує Петро у своєму листі до мене від 6 січня 1977 р. - То і я пішол на туто забаву. Але нескорше Миколай зачал роздавати дарунки і балички. Читати мена: James Treasy, Clerens Ormstrong, Clevers Hunter і т. д. Так нечекано читат: "Петро Мушинка". Я собі думам: "То хтоска і с тых англичанах за мене думат". Барз ём ся потиши! Каждый отверят свій дарунок, та отверяю і я. А знаєте, што в тым баличку было? Дас пригорщи луپок з оріхів... То знаєте, хоц бы десять циганів співали „Народился Христос пан, радуймесь“, то я бы ім не міг помагати, бо мій язык здерев'яnil. Сылзы мі очі заляли, позберял ём ся і пішол собі „дому“ - на свою фарму. То такы жарты робили англичане з нами - емігрантами“.

А роки йшли. Вже тридцятий минув. Треба би одружитися, щоб разом ярмо тягти. Та де

в тому далекому світі знайти дівчину?

Після закінчення осінніх робіт 1935 р. Петро залишив на фермі своєї тоді безробітного краяна із Герлахова, за всі заощаджені гроші купив зворотну "шифкарту" і з тридцятьма доларами в кишенні поїхав додому шукати невісту. В березні 1936 р. він повернувся на свою ферму в Гуссар із законною дружиною - 19-річною Зузкою Єндрей - із рідного села, яка стала вірною супутницею його життя і з якою він прожив у гармонійному подружжі 50 років.

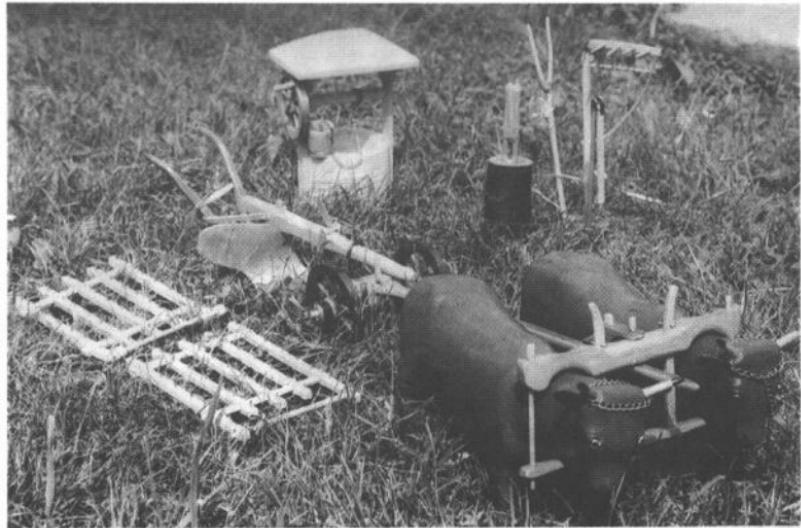
Подорож на ферму та перші сімейні Різдва'яні

свята в Канаді Петро описав у своєму листі.

"Тераз вам опишу за наш перший Рождественний празник в Канаді, як зме пришли з небіжком Зузком. Ты, Миколай, мал лем два тижні, а пре твою жену Магдушку і місца на тым світі не було. Зузка (твоя кресна мама) спаковала вшиток сей маєток до куфра (я мал лем малу пак-ташку) побошькала тя в колисці, посідали зме на віз: няньо, свекор Єндрей, наша мама, Зузка і я... То було в п'ятницу 5 марта 1936 р. Завезли нас до Бардійова, де зме сяли на зелінницу. Мама і нянько зостали

плакати при стаціоні, а мы одышли смером до Праги, а так до Канади.

14 марта припливали зме до Галіфаксу в Новій Скотії на лоді *Duches of York*. 16 марта пришли зме до Торонто, побыли зме у швагра Миколи Трудича два дни, а так зе-лізном драгом - до за-хідній Канады... В Кал-гері в Алберті поїднали зме краяна, що мал маленького трока жебы нас завіз на фарму - прибліжні 100 кілометрів. 28 марта підняли зме куфер зо стаціону і поїхали смером до Гуссар на фарму, але звіялася велика фуяви-

ца зо сніgom, задуло драгу, дале не мог іти з троком. А було толем два км. от містечка Гускар. Зметали зме вшытко с трока на драгу, а шофер с троком навернул, пішол додому. Ми зашли до познатого фермера, погостили нас чайом; Зузка небіжка була барз змерзнута.

Так зме ішли піше до міста, до наших приятелів зме зашли, Зузка в них переночувала. Були то українські люди - Анна і Карло Слободіяни. Я ся зышол нагоду зо сусідом, завюз ня на фарму уж дому[...]

На Руски Свята 1937 р. уж зме були

дома. Зузка уж порыхтовала тоты нашы традичны стравы на велю... Радовали зме ся новонародженей Марчі. Сиділи зме при світлі оліововій лампи, в бараку подібним тай стайні, як малюют, де ся Христос народил - збудованый з дошок, хторы нигда фарбу не виділи. Ale зме ся чули так, як бы зме в Кральовським Палати бывали. То були першы Зузкины свята в тай богатій Канаді".

Восени 1943 р. Петро з сім'ю переселився у м. Вегревіль, поселившись близько української церкви.

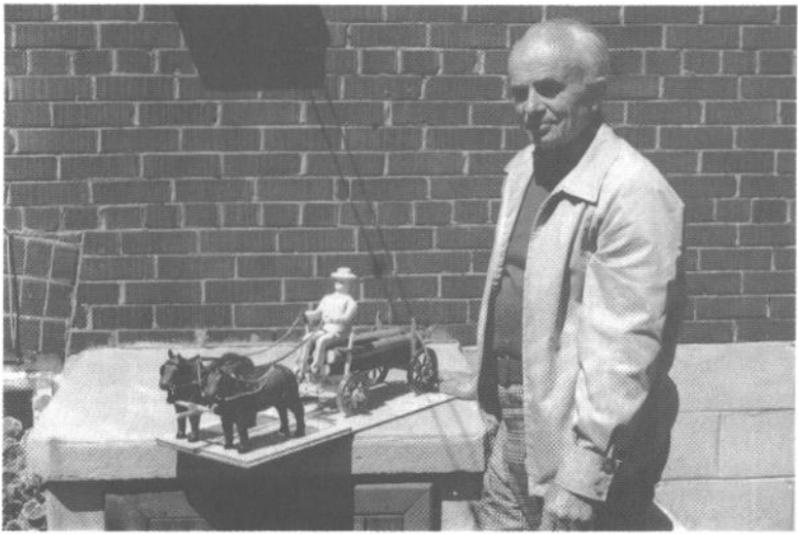
13 березня 1944 р. за півдarma продав

ферму із всім живим і неживим інвентарем на ліцітації і переселився у східну Канаду - у місто Торонто.

Тут він дістав роботу в заводі кольорової металургії, в якому без перерви працював 27 років, до відходу на пенсію у 1971 р.

В Торонті сім'я Мушинків поповнилася третьою дитиною - дочкою Патрицією. Всі діти "вийшли в люди". Син Федір керує невеличкою фабрикою американської електронної компанії "Канон", дочка

П. Мушинка любить майструвати

Марія - має свій продовольчий магазин, а наймолодша Петруся проводить здоровельною сесією у лікарні.

Зраз Петру Мушинці 85 років, з яких повних 62 він прожив у Канаді. Та досі він говорить також чистою говіркою свого рідного села Ку-

рова, якби ніколи з нього не від'їджав. Живе листовні стосунки він утримує з рідним краєм весь час. Лише в мене, його племінника, є віднього кілька сотень листів, писаних українською літературною мовою або русинським діалектом. А у 20-30

роки він писав додому регулярно кожній недилі. Велика шкода, що ці листи не збереглися. Та й ті, що збереглися, є цінною хронікою життя одного із 750 000 українських переселенців у Канаді.

Микола Мушинка.

Фото автора.

Стаття Миколи Мушинки із журналу „Дружно вперед“ (1990)

---

90. narodeniny v rodnom kraji

Na dolnom konci Kurova sa 15. júla 1995 zastavili dva biele mikrobusy s rakúskymi ŠPZ. Vystúpilo z nich 12 ľudí vo veku od 12 do 90 rokov. Zhromaždili sa okolo najstaršieho z nich *Petra Mušinku*, ktorý opustil Kurov pred 67 rokmi. Dnes pricestoval z kanadského Toronto, aby v rodnej dedine oslávil svoje 90. narodeniny. Okrem neho prišiel syn *Fedor* s manželkou *Patričiou* (škótskeho pôvodu), synom *Guyom* a nevestou *Karolínou* (srbského pôvodu), dcéry *Mária Kozáková* a *Patrícia Ploetnerová*. V sprievode bola tiež *Zuzana Kozelová* (sestrina dcéra) s manželom *Rudom* (slovenského pôvodu) a ich dcéra *Dana Intiniová* (vydatá za Taliana) so svojimi ratolesťami *Lisou a Treacy*.

Polovica z nich ovláda rodnú reč oslávenca, ostatní hovorili po anglicky. Dojatý Petro Mušinka za zvukov videokamery a spúšť fotoaparátov vysvetľoval:

- Na tym misci stojala dereviana chata pid slomjanom strichom, v chtorij jem pered devjadajat rokami prišol na svit Božej a prežyl 23 rokov svoho života.

Dnes tu stojí poschodový rodinný dom jeho synovca Mitra a takmer ničím sa neliší od murovaných domov v Kanade alebo kdekoľvek inde.

O chvíli Kanadanov obstúpili Kurovčania: Petrova sestra Paraska s manželom Osifom, bratranci, sesternice, švagrovia, synovcovia, netere, ďalší príbuzní a známi.

- A ty chta? - bola najčastejšia Petra otázka.

- Ta ne pamjataš? Vjedno zme s korovami chodili. Neraz jes ňa potravi poprevertal i obical, že ňa za ženu vozmeš, - hovorí takmer deväťdesiatročná babka Smolenka.

- Maj Got! Ta ja by ťa ne poznal! - Pobozkal ju nie s menšou vrúcnosťou ako pred sedemdesiatimi rokmi.

V dome sestry Parasky už bola pre vzácnych hostí prichystaná hostina. Len čo si všetci posadali, zaznala znečka prešovského Ukrajinského rozhlasu:

- Hovoryť Prjašiv. Peredajemo koncert dla juvičiarov. - Medzi prvými bol pozdrav pre Petra Mušinku, jeho sestru Parasku Bujdovú

a neter *Zuzanu Kozlovú*. Všetci traja sa narodili v ten istý deň - 16. júla, hoci v rôznych rokoch. Z Prešova ich pozdravili piesňou *Kuriv to selečko medži horoňkami*, ktorá im vyvolala na tvárách sil-zy dojatia.

Skutočná hostina sa konala v honosnej budove *Reštaurácie*, ktorú Kurovčania nadalej volajú „korčma“. Zúčastnilo sa na nej takmer sto ľudí - pribuzných jubilanta a jeho nebohej manželky Zuzany z Kurova, Bardejova, Prešova, Ostravy a iných miest. Oslava začala modlitbou a pekným prshovorom iniestneho pravoslávneho farára *Juraja Juru*. Po ňom prevzal slovo synovec jubilanta *Mikolaj Mušinka*, ktorý niekoľkými slovami priblížil prítomným pohnutý život strýka Petra. Bohatý obed (ako na veľkej svadbe) pripravili skúsené kuchárky pod vedením jubilantovej netere *Kataríny Pitu-*

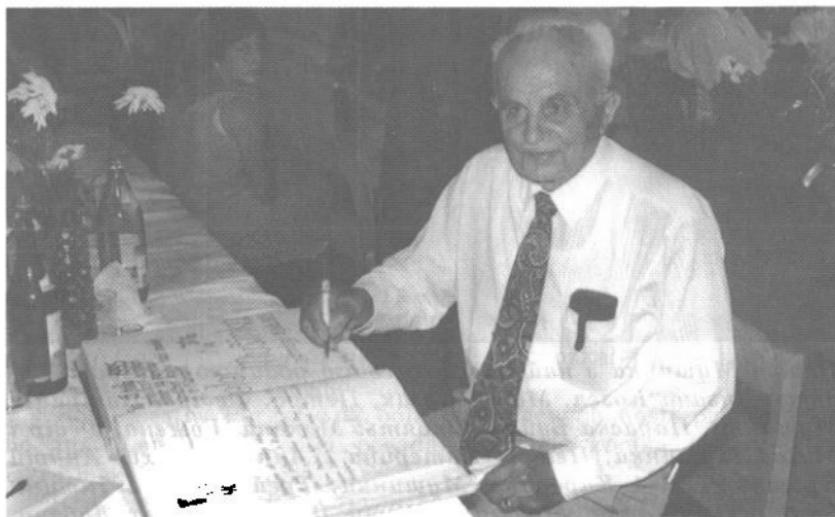
Петро Мушинка з найближчою своєю родиною в Курое. Сидяť: Зузана Козел, Марія Козак, Петро, Федір і Патриція Мушинки, Параска Буйда. Стоять: Микола, Божена, Федір і Магда Мушинки, Петро, Катерина і Анна Пітухи, Андрій Крегель, Гай і Карolina Мушинки, Трейсі і Ліса Інтині, Степан і Дмитро Мушинки, Юрій Шпирко, Анна Лабанц, Дана Інтині, Рудольф Козел, Марія Крегель

---

chovej. Kanadský alkohol nalieval synovec *Janko Bujda*. Obaja boli pred niekoľkými rokmi Petrovými hostami v Kanade a touto hostinou sa mu aspoň čiastočne chceli odvďačiť za krásne chvíle strávené v jeho dome.

Po obede každý osobne zablahoželal Petrovi Mušinkovi k jeho vzácnemu jubileu. Oslávenec snáď nikdy v živote nedostal toľko ruží ako vtedy. Najväčšiu radosť mu však spôsobila veľká kytica polných kvetov, zozbieraných na jeho roli na *Dovhom zahone*. Vysušil ju a zobrajal do Kanady ako spomienku na rodny kraj. V mene detí a vnukov jubilanta vrúčnymi slovami jeho rodným nárečím pozdravila najstaršia dcéra *Mária*. Za obecný úrad vzácnego krajanu, ako najstaršieho občana Kurova, privítal *Milan Bujda*. Petro Mušinka sa spolu s ostatnými členmi svojho sprievodu zapísal do pamätnej knihy obce Kurov.

Medzi gratulantmi bola aj Američanka z Pensylvánie - pani *Doris Šimová*. Aj ona, aj jej rodičia sa narodili v USA, starí rodičia však pochádzali z Čirča a Ruskej Vole v okr. Stará Ľubovňa. Doris pricestovala na Slovensko so svojím manželom „hladať korene svojho rodu“ a v Kurove stretla podobných „hladačov“.

Петро Мушинка запишується до хроніки села Курева

- Závidím Vám, - povedala kanadským hostom, že máte takého vzácnego sprievodcu po rodnom kraji svojich predkov. Osobne takéto šťastie nemám. O Karpatoch som počula iba v útlom detstve z rozprávania svojej babičky a až teraz som pochopila, že babička mala pravdu. Naozaj niet krajšieho miesta na zemeguli ako sú Karpaty.

Z darčekov, ktoré Peter Mušinka dostal k narodeninám, ho najviac prekvapil signálny výtlačok knihy *Z tvrdého koreňa*.

Petro Mušinka každému hosťovi, ktorý sa zúčastnil na oslavách, venoval pero so svojím menom.

Len čo dozneli gratulácie, jubilanta vzal „do parády“ štáb pracovníkov národnostného vysielania Slovenskej televízie z Košíc na čele s redaktorom Jaroslavom Suškom. „Čo vás prinútilo odísť do cudziny?“ „Aký je váš vzťah k rodnému kraju v súčasnosti?“ „Ako je možné, že ste nezabudli rodnú reč?“ - otázкам nebolo konca-kraja. Petro Mušinka odpovedal vznešene a dôstojne krásnym kurovským nárečím. Bola z toho nádherná televízna relácia, ktorú na nasledu-

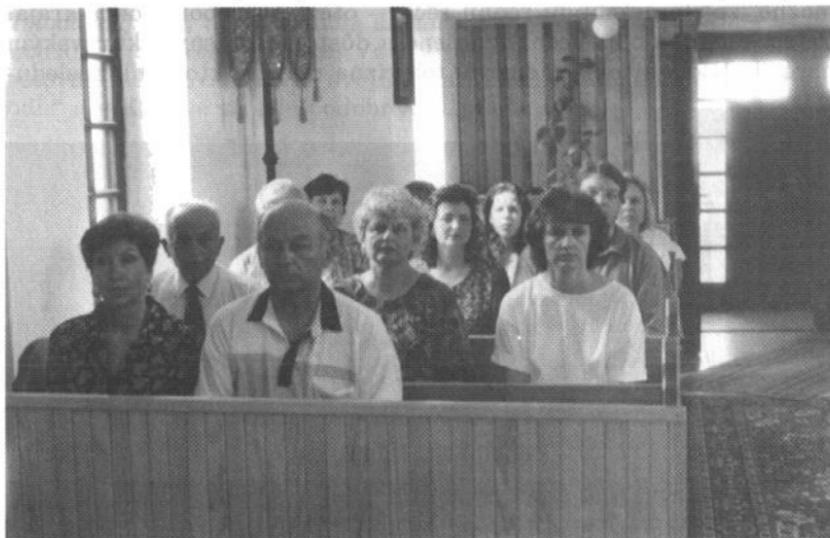

Петро Мушинка дає інтервю редакторові Кошицького телебачення Ярославу Сушку

---

júcu nedeľu sledovalo celé Slovensko. Aj pracovníci rusínsko-ukrajinskej redakcie Slovenského rozhlasu v Prešove pripravili s jubilantom poľhodinový rozhovor.

Večer prišli Petra Mušinku pozdraviť členovia miestnej folkórnej skupiny *Kurovčan*. Skupina existuje už 27 rokov pod vedením manželského učiteľského páru Popovcovcov a teraz pripravila vzácnemu hostovi špeciálny 90 minútový program. Tento, pod názvom *Tŕnistá cesta nášho rodáka*, predstavoval život P. Mušinku od narodenia do odchodu na zaslúžený odpočinok. Folklórna skupina prostredníctvom ľudových piesní, tančov, starodávnych zvykov a hovoreného slova umelecky stvárnila jubilantové krstiny, prvé mesiace života (uspávanka), ťažký život počas prvej svetovej vojny, pastierčenie, vojenčinu, odchod do Kanady, návštěvu rodného kraja v roku 1935, hry na priádkach (tam sa zoznámil so svojou vyvo-

В курівській церкві. Перший ряд: Патриція і Федір Мушинки. Другий ряд: Петро Мушинка, Марія Козак, Патриція Плотнєр. Третій ряд: Рудольф Козел, Кароліна і Гай Мушинки. Четвертий ряд: Зузана Козел, Трейсі, Ліса та Дані Інтині

---

lenou), svadba, návrat do Kanady s manželkou Zuzkou, farmárčenie a návštevu rodného kraja v roku 1990. V programe vystúpil aj 11 členný „súbor“ kanadských krajanov, ktorý oslavencovi zaspieval *Happy Birthday to you*. Kurovčania predviedli vysoko umelecký program, v ktorom jubilant uvidel seba samého. Nejedno číslo vyvolalo u neho slzy dojatia. Záverečnú oslavnú pieseň *Mnohaja i blahaja lita* spievali všetci.

Po večeri následovala zábava. Do tanca hrala „trojista muzika“ rodiny *Sliškovcov*. Spievali a tanečovali všetci prítomní. 90 ročný Petro Mušinka sa dokonca pustil do temperamentného čardáša. „Čuju sja jak parobok“ - prehlásil po tanci so svojou neterou Zuzkou. Jej vnučka Treacy bola prekvapená, že medzi mladými Kurovčanmi stretla Ľudi, ktorí výborne hovorili po anglicky. „Budeme si dopisovať“, - povedala Jurkovi Špirkovi, poslucháčovi právnickej fakulty v Košiciach a bola sklamaná, že ich spiatočná cesta nepovedie cez Košice, aby sa s ním ešte raz stretla.

Петро Мушинка, Ірена Буйда, Андрій Крегель та Марія Поповець

Na záver jubilant podakoval prítomným za krásnu oslavu. „*Jak mi zdorovja dovolit, a Pan Bih ľa bude na tym sviti trimati, chotíl by jem medzi vami oslaviti i svoji devjadestatpjaty narodeniny*“. - „A na vašu storočnicu, my všetky, jak tu zme, prideme vam zagratuľovať do Kanady. Virju, že za desiat roky sja ekonomična situácia Slovenska zlipšť nateľo, že bude moči sobi taku dorohu zaplatiť“, - povedal jeho synovec Mikolaj, iniciátor osláv.

Петро Мушинка з курівчанками перед Церквою св. Луки. Зліва: Зузана Уяцька (Васильова), Анна Буйда, Параска Буйда, Марія Гост, Петро Мушинка, Зузана Козел.

Na druhý deň sa celá „dvanásťka“ kanadských hostí zúčastnila omše v miestnom pravoslávnom chráme sv. Lukáša. Otec duchovný privítal jubilanta a jeho rodinu a po sv. Liturgii odslúžil molебен за zdravie oslavence, zádušnú omšu (panachýdu) za jeho rodičov, manželku a sestru Annu, ktorá pred niekoľkými mesiacmi zo-

---

mrela v kanadskom Toronte.

Po omši sa všetci odobrali do miestnej reštaurácie, kde oslavu po-kračovali „rozlúčkovým“ obedom. Kanadskí hostia sa lúčili v tých, ktorí pricestovali z Čiech a vzdialenejších miest Slovenska.

Potom prítomní navštívili gréckokatolicku cerkv, v ktorej bol Petro Mušinka pokrstený a zosobášený. Žiaľ, v tú nedelu sa v tomto chráme bohoslužby nekonali, lebo veriaci boli na odpuste v susednom Gaboltove. Ako prejav spolupatričnosti k tomuto chrámu jubilant mu venoval časť svojich kvetinových darov. Ostatné kvety zaniesol na hrob svojich rodičov na kurovský cintorín. Navštívil aj hrob brata Janka, sestry Márie a Kataríny, priateľov z detstva. Pri každom hrobe sa zastavil a mlčky si „pohovoril“ s nebožtikom...

Ďalšie dni krátkeho pobytu Petra Mušinku v rodnom kraji boli vyhradené návštěvám príbuzných v Kurove, Bardejove, Prešove, Ruskej Novej Vsi. Všade sa cítil ako doma. V Kurove obišiel celý chotár a jedno popoludnie a večer strávil v lese Čertiž, kde svojim deťom a vnukom prakticky predviedol ako sa na ražni pečie „solonina“. Aj stretnutie pri vatre vyvrcholilo spontánnou zábavou, spojenou s hudbou, spevom a tancom.

V Prešove sa kanadski hostia stretli so svojím starým známym prof. *Danylo Strukom* z Torontskej univerzity. Na druhý deň spolu navštívili Bardejov, Zborov, Svidník a Dukliansky priesmyk. V Bardejove ich mimoriadne zaujala výstava ikon (na ktorej „objavili“ aj ikony z Kurova), kostol sv. Egídia a historické hradby. Prechádzajúc cez námestie (niekdajšie trhovisko) Petro Mušinka poznamenal:

- *Ked jem sja v roku 1928 peršyraz vertal z Kanady domu, na tym misci jem sja strihil z bratom Jankom. Zavjul jem ho tu do toho hotela Republika (ukazuje kam), de joho huňa vyklikala zahaľnu uvahu pritomnych paniv. Bo chtody to bylo štoska nezvyčajne, žeby gazda v huňi vošol do hotela. A hneska už človek ne poznat, chto pan, chto robotnik a chto gazda-družstevník.*

Vo Svidníku urobila na hostí veľký dojem návštěva Múzea ľudo-vej architektúry, ktorou kanadských hostí sprevádzal sám riaditeľ M. Sopolyga. Dedo Petro si prezrel takmer každý z tridsiatich ob-jektov a vždy mal komentár k vystavovaným predmetom:

- „*Maj Got! To cilekom tak, jak bylo u nas, keď jem žil v Starym kraju! Duže dobrí, že toto všytko zberihate pre potomkov!*

Posedel si v laviciach drevnej školy, ktorú postavili v Kurove už po jeho odchode do Kanady. V Múzeu ukrajinsko-rusínskej kultúry navštívil výstavu obrazov dobrého rodinného piateľa Pavla Lopatu z Toronto.

V ten istý večer sa kanadské rodiny Mušinkovcov, Kozlovcov a Strukovcov stretli v dome Igora Mušinka v obci Ruská Nová Ves s Prešovčankou Lubicou Babotovou, ktorá sa práve vrátila z dvojročného pobytu na Torontskej univerzite. Toto stretnutie ešte raz potvrdilo, že svet nie je až táký veľký ako sa zdá.

V nasledujúcich dňoch sa kanadská skupina rozdelila. Strýko Petro zostal v Kurove, aby v priebehu týždňa vychutnal vônu rodného kraja, ostatní sa vybrali na potulky po Slovensku, Morave a Čechách. Veľký dojem na nich urobila Praha, ale aj Bratislava. V hlavnom meste Slovenska sa 24. júla všetci stretli. Potom odišli do Viedne a po troch dňoch odleteli do Toronto.

Do Kanady odcestovali vrcholne spokojní. Petro Mušinka, lebo znova uvidel rodný kraj, jeho deti a vnuci zase preto, že na vlastné oči videli a na vlastné uši počuli to, o čom im dedo toľkokrát rozprával.

Серпень 2 - 1995.

Дорогі наші - Миколай, Марда і фамілія!

Уж зме вдома п'ять днів, але наші думки все з вами. I в спаню іщи зме з вами. Дому зме пришли щасливо в четвер 27-го липня о другій годині пообіді. Чекали нас на летищку Федорів сват Штефан Гуніла і Вікторів сват Френк Годей. [...] Петrusя ани не отпочинула, ся преоблекла і гайдा дому - 320 км. о три і пів години телефонувала, же уж с дома, але же вдома не нашла никого, лем пса. Другий день барз зме били сп'ячи. [...]

В неділю 30-го липня зас зме мали гостину: ославовали зме Руда Козела 70-ті народеніни. Дано позвала близьку родину і сусідів; старший син Роналд Козел прилетіл і з фамелієм з Калгарі Алберта, то нас било повна хата. В понеділок 31-го липня Фред полетіл до Америки лем на 3 дні.

Ale druhoho augusta Petrusi Fredovej teta pomerla, što lipše pre ňu, bo stradala cilyj rik. Príčina smerti - rakovina. [...] V tot večur všytkia famelija zme byli v truparňi i vece sja zyšli - rodina i prija-

---

*teli z nebižkininej strany, to zme pobesidovali za jej žyfa. Dzin ma-
ta tem jednoho syna, chtoro ho vzali zo sirotinca štiryočnogo. Syn
John ženatyj, ale fameliju ne majut. Tak že slozy v očach ne bylo
vidno nikomu. [...] Pochoron bude v pjatnici 4-ho augusta. Obidovoje
sja dožlyi tem zo začatku 70 rokiv. Niž zdravja služilo to žyli vese-
lo: majetkovo mali sja dobrí.*

*To už takyj vzir našoho života. Jak pride naš čas, dosteneme roz-
kaz zochabiti tot svit. Ale jak človek zdravyj, to každyj i každa by
chcili žyti jak najdovše. Ale nehodni zme sobi vyberati.*

*Milyj synu Mikolaj i tvoja doroha družka Magda, ne znam de
by jem našol slova, žeby Vám podákovati za Vašu ľubov, što vy
pre mene i pre moji diti telo roboty i času ne žalovali dati. A pre-
holosili ste mene, jak vzir ľubovi vysfahovalca ku rodnej zemli.
[...] Ďakuju tobì, Mikolaj. Daj Bože tobì dobroho zdravja, ale i
sam probuj svoje zdravja šanovati! Jak zname, što nadmiru, to
všytko škodit. Tiž sčiro ďakuju Strukovym, že ňa zavezli do
Kurova. Vštyky ste nam milo pomahali. Jančo Bujda i Milan
Bujda ai jich priateľ zavezli ňa do Bratislavu, de zme sja strit-
nuli zo všytkyma našyma. [...] To zme das hodinu pobesidovali.
Tak Jančo i Milan pišli do Kurova, už sja večerilo, a my do Vid-
ňa. Vo Vidňu hotel mali zme objidnanyj, a Gaj rjadil podľa mapy
tak dobri, što zme prišli až ku dverjam hotelu. [...] Byli zme vo
Vidňu tri noči i dva dni. Ja sja čul barz dobrí, bo Marča, Fred i
Petrusja ňa dozerali tak jak male dzecko. To jem jim povidal, že
jak vyrosnu, to jim otplatim. [...]*

*Дорогі наші! Сердечно Вас поздравуєме а за вшитко Вам дя-
куєме. Зостане нам в пам'яті Ваша любов на все.*

Велике спасибі!

Стрико Петро

Серпень, 28 - 1995

Дороги наши Мушинковы!

*Уж минуло штири тыжні як зме ся вернули з дому до до-
му. А в думках все ся mi показує rídnyj kraj. Dýkую tobì,
Mikolaю, ai všytkym, što ste sя старали i довгима дňa-
mi robili, žeby tota oslava mojih narodenin byla tak kras-
ni i vídznačena. Tiž em horďoý na svoi diti i na všytku rodi-
nu v starym kraju i v Kanadé. Všytkym nam sя любил tot*

програм, а мame милы споминкы. Можеме ся похвалити з нашом родином [...]

Поздравую Вас - вшытку родину. Мы вшытки при здоровю, окрем Виктора, хторый упал на сходох і барз ся побил. Але мае надію, же вшытко ся загоїт.

Цілую Вас Стрыко Петро

P.S.: Dany Intini divčata Treasi i Lisa sja rychtujut, že na druhé lito zas pidut do Kurova. Tancovali na Čertižnym Veršku, a tam spoznali, že de je koriňa jich rodu.

ВІРНИЙ СВОЄМУ РОДОВІ

15 липня ц.р. у корчмі с. Курів Bardievs'kого округу відбулася незвична подія - святкування дев'янностоліття з дня народження найстаршого уродженця села Петра Мушинки (про якого ми писали у попередньому номері „НЖ“). Ювіляр приїхав до рідного села відсвяткувати свій день народження із м. Торонто в Канаді. Приїхав не сам, а з сином Федором, дочками Марією та Петрусею, невістою Патрицією, сестриною дочкиною Зузаною, її чоловіком Рудольфом, дочкою Даною та двома внучками - разом 12 чоловік. У святкуванні взяло участь майже сто людей, головним чином, найближчих родичів ювіляра із Курова, Бардієва, Пряшева, Кошиць, Острави та інших місць. Здалеку Пенсильванії привіт ювіляру принесла Дорис Шима (предки якої походять з Руської Волі) з чоловіком.

Святкування відкрив умовитвою та гарним вітальним словом місцевий священик о. Юрій Юра. Синовець ювіляра Микола Мушинка кількома словами розповів про життя свого стріка, який вже 67 років живе у Канаді. 16 років він працював фермером, а 26 - робітником. Своє важке життя він описав

у книзі „З твердого кореня“, яку за спогадами ювіляра опрацював братів внук Олесь Мушинка із Пряшева, а вистава новозаснована фундація „Карпати“, як другу книжку бібліотеки „Око“, на кошти його дітей. Сигнальний примірник цієї майже 200-сторінкової публікації, писаної оригінальною

курівською говіркою, було вручено ювіляру як презент. Для нього це була велика несподіванка. Після того, гости обдарували його букетами квітів, з яких найміцнішим для нього був букет свіжих польових квітів із його колишньої ріллі на курівському хортарі (єдиний, який він забрав із собою в Канаду). Дякуючи присутнім за міле прийняття, Петро Мушинка зворушилими словами розповів, що для нього значить рідне село і рідний край. Говорив він прекрасною курівською говіркою, ніби ніколи не виїжджав з рідного села.

Після смачного обіду курівський фольклорний колектив „Курівчанин“ привітав ювіляра 90-хвилинною програмою „Краян - вірний своєму

роду", в якій було відображене все його життя: народження, хрестини, віночок колискових пісень, пасення корів, парібчиня, військова служба, вечорниці, ве-

затанцював навіть темпераментний чардаш. Репортаж із святкування разом з інтерв'ю з ювілярем записали на відеокасету працівники кошицької телестудії.

канадських гостей потішив ювіляра англійською величальною піснею „Happy birthday too you". Разом з Петром Мушинкою свої дні народження відсвяткували його сестра Параска та племінниця Зузана.

Наступного дня всі гості взяли участь у Службі Божій, поєднаний з молебнем за здоров'я ювіляра та його супровід і панахидою за його батьками, дружиною та недавно померлою сестрою Анною.

Після Служби Божої та урочистого обіду Петро Мушинка разом з найближчою своєю родиною поклав квіти на могили своїх батьків, сестер, брата та інших родичів.

В наступні дні гості із Канади відвідали Бардіїв, Пряшів, Свидник, Високі Татри, Прагу й Братиславу. Додому всі поверталися задоволені, що на власні очі бачили край, про який ім дід Петро Мушинка завжди з любов'ю розповідав.

▲ На фото: 90-літній Петро Мушинка з Канади разом з одинадцятичленним супроводом та курівськими родичами на могилі своїх батьків.

Фото Микола Мушинка

сілля, від'їзд у Канаду, відвідини рідного краю тощо. У програму увійшли теж фрагменти згадуваної вже книжки та його листи додому.

Потім до пізньої ночі гості співали, танцювали й забавлялися. 90-літній Петро Мушинка

Його буде передано у серпневій телепередачі для русинів-українців. Від імені канадської родини організаторам цього прекрасного святкування подякувала дочка ювіляра Марія Козак та племінниця Зузана Козел. 11-членний „хор“

Стаття Миколи Мушинки із газети „Нове життя“ (1995, ч. 28-29)

Rodokmeň Petra Mušinku

Rod Mušinkovcov je pravdepodobne spojený s kúpeľným mestom **Mušina** nad riekom Poprad v Poľsku, časť obyvateľstva ktorého v r. 1356, na základe kráľovských privilegií založila rusínsku (lenkovskú) dedinu **Mušinku**, vzdialenosť iba 2 km od kurovského chotára. Jeden z jej obyvateľov sa podľa uстného podania v 18. st. prísľahoval do Kurova a keďže pochádzal z Mušinky, dás predpokladať, že toto meno sa stalo jeho priezviskom.

V kurovskej matrike je ako prvý občan tohto priezviska zaznamenaný Jurij Mušinka (1798-1866), ženatý s Annou Bujdovou. Spolu mali päť detí: Máriu (1829-1829), Annu (1830), Petra (1833-1908), Michala (1836-1901) a Jurija (1837). Prostredný Petro (9.7.1833-8.2.1908) sa oženil s Annou Königovou (1832-23.1.1892) ako 16-ročný. Prvé dieľa sa im narodilo až o 10 rokov 25.1.1859. Bol ním Ivan Mušinka. Potom mali ešte Máriu (1864-1866), Michala (1867-), Vasiľa (1870-1872) a Fedora (1874-1935).

Fedor Mušinka narodený 16.2.1874 sa v r. 1897 oženil s **Katarínnou Dzambovou** (1881-1952), rodičia ktorej pochádzali zo susednej slovenskej dediny Gaboltov a boli rímskokatolíckeho vierovyznania. Mali osem detí - Máriu (1901-1972), Jána (1903-1990), Petra (1905), Annu (1907-1994), Zuzanu (1909-1926), Štefana (1912-1993), Katarínu (1917-1994) a Parasku (1919). Po definitívnom návrate z USA patril **Fedor Mušinka** k najbohatším roľníkom v Kurove. Počas dvoch volebných období bol richtárom. Zomrel 14.10.1935 v Kurove, kde je aj pochovaný. Jeho najstaršia dcéra Mária sa vydala za Jána Königa (KaFašu), roľníka z Kurova. Mali tri deti (Annu, Katarínu, Adama) a desať vnukov. Ján sa oženil so Zuzanou Tomčíkovou (1907-1990) a zostal hospodář na otcovom gázdovstve. Mali päť detí (Petra, Annu, Mikolaja, Fedora, Demetra) a 16 vnukov. **Petro** sa v r. 1928 vystúpil do Kanady, počas návštavy v Kurove r. 1936 sa oženil so **Zuzanou Jendrejovou** (1916-1986), ktorú si ihneď po svadbe odviedol do Kanady. Mali tri deti (Mary, Freda, Patsy) a šesť vnukov. Zuzana zomrela v Toronte. Anna sa vydala za Mikolaja Trudiča a spolu s ním sa vystúpila do Kanady. Mali dcéru Zuzanu a vnučku Danu. Anna zomrela taktiež v Toronte. Ďalšia dcéra Fedora Mušinku Zuzana, zomrela v Kurove vo veku 17 rokov. Syn Štefan sa oženil s Annou Labov-

---

skou, zostal hospodári spolu s bratom Jánom na otcovom majetku a v r. 1952 sa odstahoval do Ostravy, kde pracoval ako robotník v železiarniach. Tam aj zomrel. Mali tri deti (Štefana, Máriu, Jánu) a sedem vnukov. Katarína sa vydala za kurovského roľníka Mikolaja Špirka. Mali sedem detí (Máriu, Annu, Zuzanu, Katarínu, Irenu, Petru, Milanu) a 16 vnukov. Najmladšia Paraska sa vydala v Kurove za Jozefa Bujdu. Mali tri deti (Máriu, Jánu, Mikolaja) a 9 vnukov. Paraska žije v Kurove.

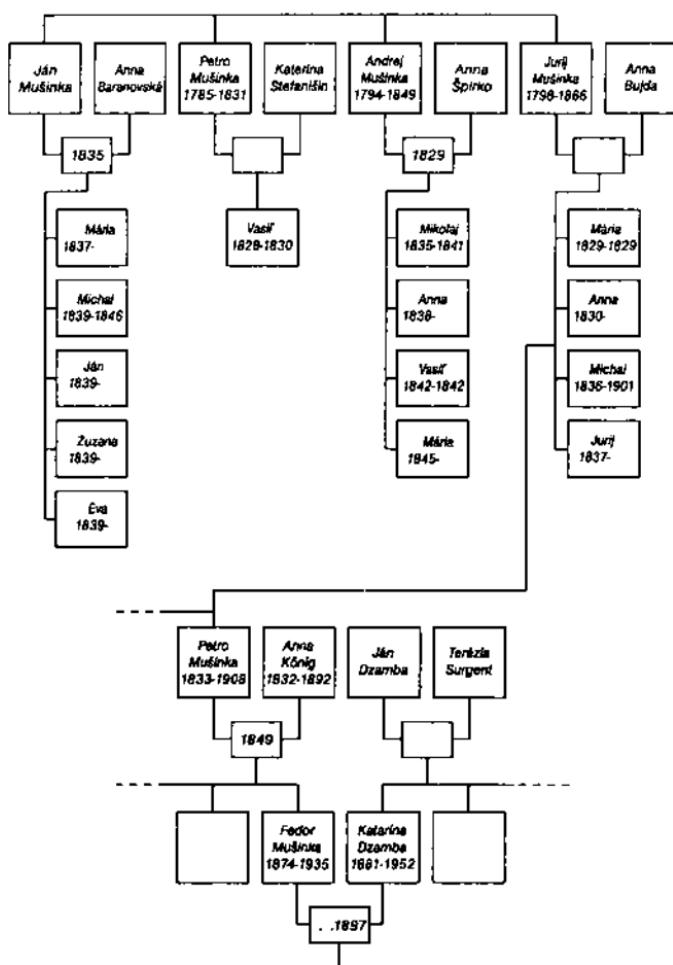
Takmer všetky deti a vnuci vyššie uvedených súrodencov majú ukončené stredoškolské vzdelanie a osemnásť z nich majú aj vysokoškolské vzdelanie. Sú inžiniermi, učiteľmi, právnikmi, dvaja prednášajú na vysokých školách atď.

Rod Jendrejovcov, súdiac podľa priezviska, je pravdepodobne poľského pôvodu. V kurovskej matrike sa ako prvý spomína Ján Jendrej (narodený 1818), ktorý sa v r. 1856 oženil so Zuzanou Špirkovou (1837-1901). Mali päť detí, z ktorých najmladší bol **Demitra Jendrej** (1871-1949). Ten sa oženil s Annou Tomčíkovou, dcérou Juraja Tomčíka z Cigalky. Aj oni mali osem detí - Máriu (1898-1981), Andreja (1901-1984), Jánu (1904-1961), Vasiľa (1907-1977), Annu (1912-), Katarínu (1915-), Petru (1921-1974) a Zuzanu (1916-1986).

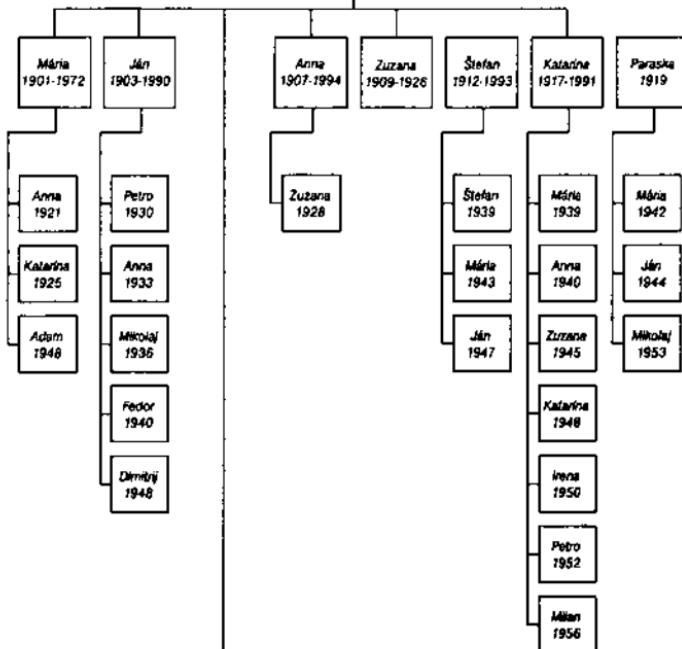
Mária sa vydala za kurovského roľníka Petra Ujackého. Mali šesť detí (Jána, Annu, Vasiľa, Máriu, Michala, Zuzanu) a 12 vnukov. Andrej sa oženil s Máriou Špirkovou a zostal hospodári na otcovom majetku. Mali tri deti (Annu, Máriu, Michala) a sedem vnukov. Ján sa vystahoval do USA, tam sa oženil s Katarínou Demjanovičovou. Mali tri deti (Máriu, Annu, Jánu). Vasiľ sa oženil s Annou Bujdovou. Niekoľko rokov hospodáril v Kurove spolu s bratom Andrejom, potom sa osamostatnil a gazdoval na svojom. Mali tri deti (Jána, Petru, Štefana) a osem vnukov. Anna sa vydala za roľníka Jána Bujdu. Mali tri deti (Jána, Katarínu, Annu) a deväť vnukov. Katarína sa vydala za roľníka Jána Pitucha. Mali jedno dieťa, ktoré zomrelo v útľom veku. Zuzana sa vydala za Petra Mušinku, s ktorým sa vystahovala do Kanady. Mali tri deti (Mary, Freda, Patsy) a šesť vnukov. Jej najmladší brat Petro sa vyučil za stolára, oženil sa so Zuzanou Richvalskou. Mali štyri deti (Michala, Máriu, Annu, Milanu) a desať vnukov.

Aj členovia rodu Jendrejovcov našli v živote veľmi dobré uplatnenie. Siedmi majú vysokoškolské vzdelanie ekonomického, technického a právnického smeru, štyria dosiahli hodnosť majora v armáde a polícii.

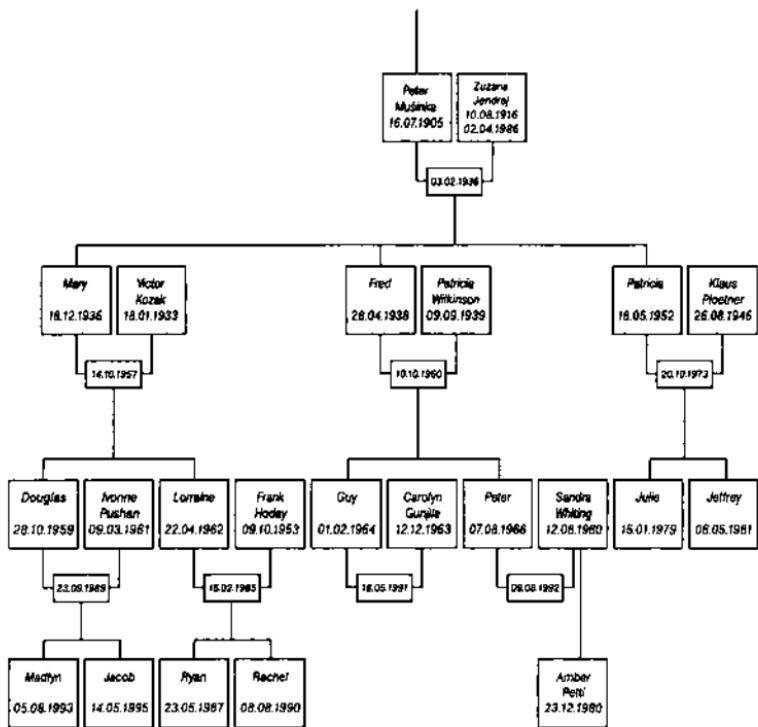
Rodokmeň rodiny Mušinkovej

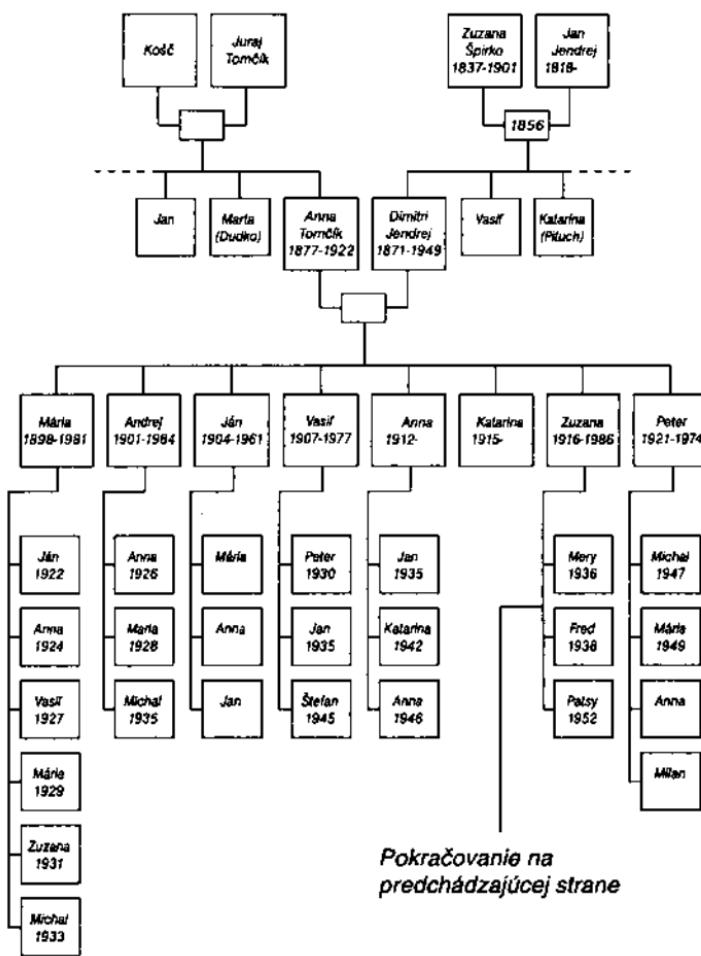
Pokračovanie na ďalšej strane

Pokračovanie na ďalšej strane

Rodokmeň rodiny Jendrejovej

Z dejín obce Kurov.

Kurov je jednou z najstarších rusínsko-ukrajinských obcí na východnom Slovensku. Nachádza sa v severozápadnej časti Nízkych Beskýd v doline potoka Kurovec (nadmorská výška v strede obce je 400 m), v okrese Bardejov, kraj Východoslovenský (predtým Prešovský). Do roku 1918 obec patrila Rakúsko-Uhorsku, neskôr Československu, v rokoch 1939-45 Slovenskému štátu, potom znova Československu. Od roku 1993 sa nachádza v Slovenskej republike. V r. 1910 mal Kurov 505 obyvateľov, z ktorých sa 475 (94.05%) prihlásilo k rusínskej a nikto (0%) k slovenskej národnosti. V r. 1980 z 580 obyvateľov sa 309 (53.27%) prihlásilo k ukrajinskej a 264 (45.51%) k slovenskej národnosti. Pri poslednom sčítaní ľudu v r. 1991 bolo národnostné zloženie obce nasledovné: z 561 obyvateľov 494 (88.05%) si uviedlo slovenskú národnosť, 30 (5.35%) rusínsku a 37 (6.60%) ukrajinskú. V skutočnosti je viac ako 90% obyvateľov rusínsko-ukrajinského pôvodu (terminy Rusin a Ukrajinec sú synonymá). Do 1950 roku 85% obyvateľov vyznávalo gréckokatolícke a 15% rímskokatolícke náboženstvo. V r. 1950 bola gréckokatolícka cirkev v Československu administratívne zrušená a kurovskí gréckokatolíci prešli do lona pravoslávnej cirkvi. Ich náboženské obrady zostali nezmenené. Po obnovení gréckokatolíckej cirkvi v r. 1989 časť obyvateľov zotrvala pri pravoslaví, časť sa vrátila ku gréckokatolíckemu náboženstvu. Dnešné náboženské zloženie obce je nasledovné: 33 (5.88%) rímskokatolíkov, 172 (30.65%) gréckokatolíkov a 105 (18.71%) pravoslávnych. Každá z týchto troch konfesií má svoj kostol. 233 obyvateľov Kurova pri sčítaní neuviedlo náboženstvo. Sú to tí, ktorí sa nevedeli rozhodnúť k akému náboženstvu patria a patrí sem aj niekoľko rodín sekty svedkov Jehovových.

Dorozumievacou rečou v obci je lemkovské nárečie patriace do ukrajinskej jazykovej skupiny.

Obec bezprostredne hraničí s lokalitami Gaboltov, Sveržov, Tarnov, Gerlachov, Hrabské, Mušinka (v Poľsku) a Petrová. Prvé tri sú slovenské, ďalšie štyri - rusínsko-ukrajinské. Z Mušinky, vzdialenej od kurovského chotára iba 2 km, bolo v r. 1946-47 pôvodné

---

ukrajinské obyvateľstvo vysťahované do Sovietskeho zväzu a západného Poľska a na jeho miesto prišli Poliaci.

Najstaršia písomná správa o Kurove z r. 1332 uvádzá, že vtedy v miestnom kostole pôsobil farár Jeroným, ktorý desatinu farských príjmov odvádzal do pápežskej pokladnice. Podľa historika F. Uličného Kurov pravdepodobne jestoval už pred 11. storočím i keď sa písomné doklady z tohto obdobia nezachovali. Ďalšia písomná zmienka o Kurove pochádza z r. 1338. Vtedy bola dedina súčasťou Šarišského hradu (pri Prešove). Od polovice 16. st. ju získala kniežacia rodina Cudarovcov a pričlenila k Makovickému panstvu so sídlom v Zborove. V r. 1427 dedina platila daň od 30 hospodárskych dvorov. V r. 1490 mal Kurov už 65 sedliackych usadlostí a 77,5 ha ornej pôdy. Bol to tretí najväčší chotár v Zborovskom panstve, a čo sa týka rozlohy lesa (180 jutár) dokonca druhý (po Zborove).

Avšak po vpáde poľských vojsk na územie východného Slovenska v roku 1490-92 sa Kurov takmer vyčudnil. Poľské vojsko Jana Albrechta (Olbrachta), obliehajúce Bardejov, spustošilo celé jeho okolie, vrátane Kurova, v ktorom sa zo 65 domov zachovalo v r. 1492 iba osem, pričom aj z tých boli obývané iba štyri. Z tejto obrovskej pohromy sa Kurov veľmi ľažko spomäťaval. V roku 1548 platil daň iba od jedného hospodárstva, v r. 1567 od 4 (8 domácností), r. 1588 od 3,5. V štatistikách Kurova sa z toho roku uvádza 3-6 želiarskych domácností, t. j. domácností poddaných, ktorí nevlastnili žiadnen majetok a neplatili daň.

Koncom 16. storočia sa počet obyvateľov Kurova značne zvýšil zásluhou tzv. valašskej kolonizácie, počas ktorej do obce prišli Rušini pravoslávneho vierovyznania, predovšetkým pastieri oviec a hovädzieho dobytka z Haliče, Podolia a Zakarpatska.

V roku 1600 už bolo v Kurove 24 sedliackych usadlostí. V Urbári hradného panstva Makovice z r. 1618 Kurov (Kurowa) sa uvádza, že všetky farské role v Kurove patria „ruskému popovi“ („Egy orosz papnak“), z čoho možno usudzovať, že rušinske obyvateľstvo v tej dobe už prevládalo. Rímskokatolícky farár sa už od tých čias v obci nespomína, i keď kostol i nadalej vlastnil pôdu.

V roku 1618 žilo v Kurove na 12 poľnohospodárskych usadlosťach 38 poddanských rodín. Okrem nich tu bolo 9 želiarskych domácností. Celkove je v obci v tom roku evidovaných 52 domácnosti, čo svedčí o tom, že to bola najväčšia dedina v širokom okolí.

Všetka pôda patrila vtedy grófovi Rákóczimu, ktorý ju získal v roku 1601 spolu s celým Makovickým panstvom. V Kurove vlastnilo 35 poddanských rodín voly (2-6) a 13 rodín okrem volov aj kone (1-2). Celkovo bolo v Kurove 115 volov a 18 koní, čo prezrádza, že sa obyvatelia okrem poľnohospodárstva pravdepodobne zaoberali aj povozníctvom (furnankou). Ako sa zdôrazňuje v urbári, pôda bola málo úrodná a vyžadovala si hnojenie. Sial sa na nej prevažne oves a jačmeň, v menšom množstve sa pestoval chmel.

V 18. storočí patrili panské majetky Kurova uhorskému šľachticovi Ferdinandovi Cobertovi Aspremontovi, pôvodom z Lotrinska, ktorý sa oženil s Júliou, sestrou Františka II. Rákócziego a získal venom aj Makovické panstvo. Makovické panstvo od Aspremontovcov, a s ním aj Kurov, sa stalo vlastníctvom rodu Dessewffyovcov.

V roku 1787 mal Kurov už 81 domov a 519 obyvateľov, v roku 1827-92 domov a 704 obyvateľov. V roku 1828 celá obec vrátane obidvoch chrámov vyhorela.

Treba pripomenúť, že v 17. stor. boli v Kurove dva chrámy: rímskokatolícky kostol, ktorý bol murovaný a drevená cerkov - pravoslávna (neskôr gréckokatolícka). Z poslednej sa zachovala ikona veľkňaza Arona (Mojžišovo brata), datovaná r. 1656, ktorá bola umiestnená na diakonských (bočných) dverách ikonostasu, a kráľovské dvere z r. 1654 so šiestimi ikonami. Na zadnej strane ikony Bohorodičky čítame nápis: „Року Божого 1654 місяца юнія 23 сії врата Божія соорудилъ рабъ Божій многогрішный Іаков Камяновгородський въ всі Куроў и за накладъ громады куроўской.“ („Roku Božieho 1654, mesiaca júna 23 tieto vráta Božie postavil rab Boží mnohohriešny Jakov Kamjanohrodský v dedine Kurove na náklady kurovskej obce.“) Od roku 1906 sú obidve kultúrne pamiatky majetkom Šarišského múzea v Bardejove.

V 17. st. boli dedičnými pravoslávnymi duchovnými v Kurove Drozdovskí. Za Georgia Drozdovského bolo v r. 1649 do chrámu sv. Luku zakúpené prekrásne sv. Evanjelium. O 20 rokov neskôr, Kurovčania na odpuste v Krásnom Brode pri Medzilaborciach, zakúpili ďalšiu cirkevnú knihu vydanú vo Lvove, na ktorej je takýto nápis: „Року Божого 1669 сию книгу Служебник ходатайства ради отца Георгия Дроздовского священика Куроўского и сына его Иоана купили люди куроўяне и с прочих всіх близких, пришедши до Красного Бруду на одпуст.“ („Roku Božieho 1669 túto knihu Služebník zásluhou otca Georgija Drozdovského farára kurovského

---

a jeho syna Joana kúpili Kurovčania a ľudia iných blízkych dedín na odpuste v Krásnom Brode“).

Po Užhorodskej únii v r. 1646 aj pravoslávni obyvatelia Kurova prešli na gréckokatolícke náboženstvo, avšak veriaci ešte celé storočie o tom takmer nevedeli, lebo v samotnom obrade sa v podstate nič nezmenilo. Ľudia aj nadáľ vyznávali „ruskú vieri“ a považovali sa za pravoslávnych. V kostole to medzi iným deklarovali vyhlásením farára počas bohoslužby: „И всіх вас, православних християн, да помянет Господь во царстві своєм“ („Nech vás všetkých pravoslávnych kresťanov spomenie Pán v Kráľovstve svojom“), ktoré sa udržalo v chráme až do likvidácie greckokatolíckej cirkvi v roku 1950. Parochia bola od roku 1771 súčasťou Mukačevského biskupstva, po založení Prešovskej diecézy v r. 1816 prešla pod jej právomoc.

Podľa úradného lexikonu z r. 1773 sa vtedy v Kurove rozprávalo zmiešanou slovensko-rusínskou rečou („Lingua Slavo-Ruthenica“).

Prvá zmienka o škole v Kurove je z r. 1794. Učiteľom (ďakom) bol vtedy Savko Salomon. Jeho povinnosťou bolo učiť deti a zároveň aj kantorovať v cerkvi. Druhú povinnosť kvôli nadmernému pitiu alkoholu zanedbával. Často pre pálenku zabudol prísť na svätú omšu, a keď aj prišiel, bol v takom stave, že nemohol stať na nohách a namiesto modlitby verejne urážal farára.

Farár Lazar Kozakovič ho za prítomnosti richtára Štefana Paťueha a svedkov prinútil zložiť prísahu „pri gromadí i pri námisníkovi, že pítka nijakой окрем пива і медовини аж до старости пiti не хочу“ („Na verejnnej schôdzi pri námestníkovi sa zaväzujem, že okrem piva a medoviny do staroby žiadnej pijatiky sa nedotknem“). Keď prísahu nedodržal, farár Kozakovič sa obrátil na mukačevského biskupa, aby mu pridelil nového ďaka, ale takého, aby „не был пьяница і aby суцый был діти учить“ („nebol pijakom a bol schopný deti učiť“). Tento cenný list kurovského farára z r. 1794 sa zachoval v prešovskom štátnom archíve.

Obyvatelia Kurova približne okolo r. 1800 postavili na mieste pôvodnej, drevenej, súčasnú murovanú cerkov. Aj tá bola zasvätená evanjelistovi Lukovi. Farár Kozakovič zomrel v r. 1812 a podľa miestnej kroniky bol pochovaný priamo v kostole. Po ňom prevzal farnosť Petro Rojkovič, ktorý pôsobil v Kurove 15 rokov (1812-1827).

Podľa miestnej kroniky sa v r. 1796 prehnala nad Kurovom priečrž mračien, ktorá spôsobila obrovskú povodeň. Potok Kurovec vystúpil z brehov a zalial celú dedinu. Počas tejto povodne, ktorá

---

trvala dva dni, zahynulo veľa dobytka a aj niekoľko ľudí. Všetka úroda bola zničená. Mnohí obyvatelia opustili svoje obydlia a utiekli na uhorskú Dolnú zem („na Maďary“)..

Istý obraz o Kurove 19. storočia môžeme získať z matriky narodených, sobášených a zosnulých, ktorá bola vedená od r. 1827 po rusínsky, potom po latinsky, neskôr po maďarsky a nakoniec po slovensky. Z matriky zosnulých sa dozvedáme o častých epidémiách. Jedna z najväčších postihla Kurov v r. 1831. Ako prvý zomrel na cholero 46-ročný Petro Mušinka. Do konca roka podľahlo tejto epidémii 66 ľudí, medzi nimi aj 72-ročná farárova matka Mária Gerberyová. Ďalšie obeťe epidémie cholery sú v kurovskej matrike zaznamenané v r. 1832, 1849, 1850, 1852 a 1866. V roku 1849 (od 6. júla do konca roka) zomrelo v Kurove (prevažne na cholero) 27 ľudí.

V snahe brániť sa pred epidémiou, ľudia utekali do hôr. Pri Cerkovnom jarku v lese *Kurovi* si dokonca postavili kaplnku so zvonom. Ďalšia skupina žila na *Ostrom horbe*. Na tomto mieste všetci zomreli a boli pochovaní. Miesto dodnes nesie názov „*Cminterik*“.

Ako výraz vdăky za ukončenie morovej epidémie postavili obyvatelia Kurova - Ján Dzamba a Adam Smoleň v r. 1832 kaplnku, ktorá stojí naproti terajšej fare. Ďalšia kaplnka pri ceste vedúcej do Haliče („In via versus Galician“), t. j. na poli *Do horbka* pochádza z r. 1827. Obidve kaplnky boli postavené za farára Michala Podhajeckého, pôsobiaceho v obci od r. 1827 do r. 1850.

Rímskokatolícke obyvateľstvo prebudovalo v r. 1841 svoj Kostol sv. Šimona v klasicistickom štýle, avšak jeho zariadenie bolo doň inštalované zo staršieho kostola. Najcennejším umeleckým dielom kostola je gotická socha Panny Márie s Ježiškom z poslednej tretiny 14. stor.

Epidémii moru podľahol pravdepodobne aj farár Michal Podhajecký, ktorý zapatroval chorých posledným pomazaním a pochovával ich. Zomrel náhle v r. 1850, keď epidémia už bola na ústupe. Michal Podhajecký spolu s maďovským farárom Alexandrom Janickým aktívne bojoval za národné práva rakúsko-uhorských Rusínov.

V roku 1851 prišiel do Kurova za farára Konštantín Dobrjansky, príbuzný Adolfa Dobrjanskeho (1817-1901) — najvýznamnejšieho politického činiteľa podkarpatských Rusínov obdobia národného obrodenia. Desaťročie, v ktorom Dobrjansky pôsobil v Kurove bolo najvýznamnejším obdobím v dejinách uhorských Rusínov. Konštantín Dobrjansky obnovil v Kurove školu s rusínskym vyučovacím jazykom. Deti sa v nej učili podľa učebnice A. Duchnoviča *Knižica čítalna*.

Dobrjansky sa pričinil aj o to, že Kurovčania po zrušení poddanstva v r. 1849 odkúpili časť panského majetku. V tomto období boli zavedené aj zmeny v osevných postupoch. Tradičný trojpoľný osevný systém bol zamenený za päťpoľný, t. j. jednotlivé poľnohospodárske kultúry sa na poliach pravidelne striedali v päťročných intervaloch. Boli zavedené aj nové druhy obilia (žito, pšenica), zemiakov („amerikánky“ - biele) a krmovín („bolhaj“ - žltá ďatelina).

V roku 1851 žilo v Kurove 289 ľudí, z toho 169 gréckokatolíkov (Rusínov) a 120 rímskokatolíkov (Slovák). Počet obyvateľov rýchle vzrástal, takže sa za nasledujúcich 18 rokov takmer zdvojnásobil. V roku 1869 mal Kurov už 551 obyvateľov. V nasledujúcich desaťročiach tento počet mierne klesal a potom začal vykazovať vzostupnú tendenciu.

V miestnej kronike sa ako učiteľ spomína istý Vojtaško. Po jeho smrti školu prevzal učiteľ Futko. Pravdepodobne počas pôsobenia Dobrjanskeho postavila obec poniže cerkví drevenú školu, jediným zariadením ktorej bol stôl a stolička pre učiteľa. Žiaci navštevovali školu iba v zimných mesiacoch (v lete pásli dobytok a husi), sedeli na hlinenej podlahe, žiadne knihy a zošity nemali. Mechanicky opakovali za učiteľom predpísané modlitby, abecedu a počty, do 70. rokov 19. st. po cirkevnoslovansky a po rusínsky, neskôr po maďarsky. Po Futkovej smrti sa stal miestnym učiteľom Simko, pôsobiaci v obci 25 rokov. Dal postaviť novú drevenú školu s jednoduchým zariadením (lavicami). Žiaľ, kronika neuvádza presné roky pôsobenia týchto učiteľov.

V r. 1887 vypukol v obci veľký požiar, ktorý založili poľskí kupci, prechádzajúci cez Kurov na jarmoky do Bardejova. Vyhorela takmer celá dedina s výnimkou osady Venecia a niekoľkých chalúp na dolnom konci. Požiar spôsobil obyvateľstvu nesmierne utrpenie. Ľudia živorili o hlide v zemfankách, živili sa lobodou, od ktorej opúchali a s veľkými žaludočnými bolesťami zomierali. K dovršeniu nešťastia sa pripojila neúroda, ktorá postihla celý kraj.

V roku 1880 sa začalo masové vystahovalectvo Kurovčanov do USA. Do prvej svetovej vojny sa z Kurova vystahovalo viac ako 100 ľudí, t. j. takmer z každej rodiny bol niekto v zámorií. Značná časť z nich opustila dedinu ilegálne - na „rediju“ (dobyťí pas) a to tak, že v neveľkých skupinách tajne prekročili hranicu do Poľska (Haliče). Tam sa spojili s agentom, ktorý im zariadil cestu vlakom do prístavu a loďou do Ameriky. Kurovčania väčšinou pracovali v uhoľných a železorudných baniach štátov Pensylvánia a Ohio (Cleveland, Pittsburg, Johnstown, Parma). Za

---

veľni ťažkú prácu im pomerne dobre platili. So zarobenými peniazmi sa väčšinou vracali späť do vlasti, kupovali role, stavali domy a zveľaďovali svoje hospodárstva. Mnohí odchádzali za zárobkom do Ameriky viackrát. Napríklad Fedor Mušinka od r. 1892 do r. 1922 sedemkrát cestoval do USA. Vystáhovalectvo značne zlepšilo postavenie obyvateľstva. Domy „Amerikánov“ sa už na prvý pohľad líšili od ostatných: boli murované s veľkými „francúzskymi“ oknami, niekedy aj škrídlovou strechou.

Podstatná časť kurovského chotára aj po zrušení poddanstva (1848-49) patrila vlastníkom Makovického panstva, ktorí v roku 1895 ponúkli svoj majetok roľníkom. Obecné zhromaždenie pod vedením richtára Molčana ponuku prijalo a tak značná časť peňazí zarobených v amerických „majnách“ šla na odkúpenie panských majetkov.

Jedným z prvých richtárov Kurova, ktorý sa zafixoval v ľudskej pamäti, bol Dzamba-Staryj. V roku 1899 bol za starostu obce zvolený Petro Host. Spolu s farárom Ifkcom Petričkom sa pričinil o to, že v roku 1903 bola namiesto starej drevenej školy postavená nová, murovaná, v ktorej je v súčasnosti umiestnená materská škola.

Veľmi negatívne zasiahla do života obce prvá svetová vojna. Všetci zdraví muži od 18 do 50 rokov boli mobilizovaní do rakúsko-uhorskej armády. Osemnásti sa z vojny nevrátili. Jednotky postupujúcej Tretej rakúsko-uhorskej armády pod vedením generála Doriseviča rekvirovali v obci dobytok, obilie a takmer všetky kone. Po ústupe rakúsko-uhorskej armády vstúpili do Kurova jednotky Osmej ruskej armády (kozáci) pod vedením generála Brjusilova.

Počas vojny zobrali na vojnové účely aj dva veľké zvony z miestnej cerkvi. Zostal iba najmenší, odliaty v dielni Smiňaka v Bardejove a inštalovaný na kurovskej zvonici v r. 1884, keď tu pôsobil farár Anatolij Zavadský. V r. 1923 sa rekvirované zvony nahradili novými, zakúpenými z peňažných darov Kurovčanov žijúcich v Amerike. Dokladajú to náписy v cyrilike. Na každom z nich je napísané: „*Vojna odobrala, mylosť Božia požehnala, láska Bratov v Amerike pomahala*“. Zvony boli odliate v dielni A. Kurbela v Trnave v r. 1923.

Podľa úradnej štatistiky žilo v Kurove v r. 1921 v 90 domoch 517 obyvateľov (258 mužov a 259 žien). K slovenskej národnosti sa prihlásilo 110 a k rusínskej 389 ľudí. Okrem toho žilo v Kurove 10 Židov a 8 Cigánov. Podľa vierovyznania sa 459 obyvateľov hlásilo ku grékokatolíckemu a 47 rímskokatolíckemu náboženstvu.

Vystáhovalectvo Kurovčanov do zámoria pokračovalo aj po prvej svetovej vojne, i keď sa jeho vlna následkom obmedzovacích opatrení vlády USA presunula do Kanady, stredoamerických a juhomerických krajín – predovšetkým na Kubu, Argentínu, Peru, Brazíliu, Panamu, Uruguaj a iné.

Počas prvej svetovej vojny bol richtárom v Kurove Ujacksoný. Po ňom (1922-26) prevzal richtárstvo Fedor Mušinka. Učiteľom bol do roku 1930 Viktor, od roku 1930 do roku 1948 Michal Ševčík.

Svetová hospodárska kríza prvej polovice 30. rokov silne poznamenala aj Kurov, následkom čoho dochádza k ďalšej vlnie vystáhovalectva. V roku 1931 bol za richtára po druhý raz zvolený „Američan“ Fedor Mušinka. Ten dal v roku 1933 poniže dediny (Pod Giňnikom) postaviť železobetónový most, ktorý po rekonštrukcii slúži svojmu účelu dodnes. Jeho zásluhou, ako aj zásluhou učiteľa M. Ševčíka, bol v rokoch 1933-35 postavený drevený kultúrny dom („Čitačna“), v ktorom často usporadúvali kultúrno-osvetové podujatia: prednášky, besedy, divadelné predstavenia atď. Počas druhej svetovej vojny sa v kultúrnom dome učili nižšie triedy ľudovej školy, neskôr tam bol výkup mlieka a kancelária MNV a nakoniec sklad obilia. Dnes je táto budova ako dedinská škola inštalovaná v Múzeu ľudovej architektúry vo Svidníku.

V medzivojniovom období bol v Kurove farárom *Kornelij Gojdič* (1918-1941), brat biskupa Prešovskej diecézy Pavla Gojdiča.

V prvých mesiacoch druhej svetovej vojny bolo asi 20 obyvateľov Kurova v rámci Slovenskej armády odvedených na ruský a taliansky front. V roku 1942-43 bolo v Kurove výcvikové stredisko jednotiek Nemeckej armády. Nemeckí vojaci boli rozmiestnení v domácnostiach. Strelnicu mali „V potičku“ na nižnom konci dediny.

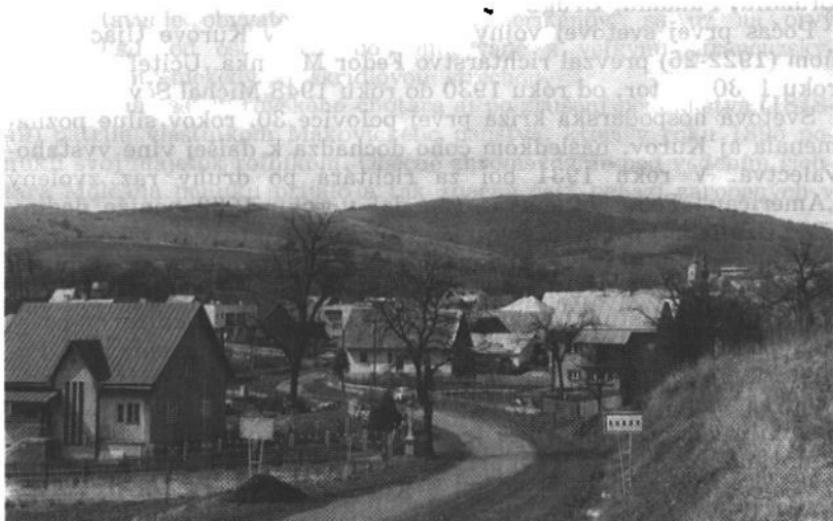
V roku 1942 boli z obce odvlečené do koncentračných táborationí obidve židovské rodiny (Ičo Weber i Lajba). Ich obchody arizovali mestní obyvatelia Host-Dramko a Kovalč-Gasoň.

V roku 1943 sa v kurovských lesoch začali objavovať prví sovietski partizáni z vojakov, ktorým sa podarilo ujsť z nemeckého zajatia (skupina A. Karasjeva, V. Kvitinského a Litvinova-Rokosovského). Z Kurovčanov sa ku partizánom pridal Jurij Jeleňovský so synom Jozefom.

Šiesti obyvatelia Kurova sa zúčastnili Slovenského národného povstania a niekoľkí sa dostali do koncentračných táborationí v Nemecku, odkiaľ sa postupom času vrátili. V Československom armádnom zbere generála Svobodu bojoval Ján Špirko. Väčšie materiálne škody, ako

následok vojnových udalostí, Kurov nezaznamenal. Jedinú výnimku tvorí chalupa Hosta-Pavuka, ktorá zhorela následkom výbuchu.

Dňa 19. januára 1945 bol Kurov oslobođený Sovietskou armádou. Prvé jednotky sovietskych vojakov v obci privítal starosta Peter Pituch.

Нижній кінець села Курів

Po vojne nastal búrlivý rozvoj obce, predovšetkým na úseku kultúry a ekonomiky. Veľa ľudí odišlo pracovať do priemyslu, najmä do Čiech, kde boli lepšie zárobkové možnosti. Mnohí tam našli svoj druhý domov.

V r. 1947 štyri rodiny - Smoleňovci, Špirkovci, Jeleňovskí a Repovci - optovali na Západnú Ukrajinu (Mirotín, Zdolbunovský rajón, Rovenská oblasť). Po dvadsiatich rokoch sa vrátili späť na Slovensko.

Hospodárenie na úzkých málo úrodných roliach bolo neefektívne. Po prevrate v r. 1948 komunistická vláda prijala kurz na likvidáciu súkromného sektora. K dosiahnutiu tohto cieľa boli aj v Kurove na pozemky bohatších gazdov uvalené vysoké povinné dodávky (kontingenty) za mimoriadne nízke výkupné ceny. Kto ich nesplnil, nemal nárok na základné spotrebne predmety a potraviny, ktoré boli na pridelové lístky. Dokonca ani vlastné prasa nebolo možné zabíť pre svoju potrebu. Častými boli policajné razie, tzv. „nútené výkupy“ - exekučné zabranie zrna, zemiakov a dobytka, súdy, väzenia atď.

Pokus založiť Jednotné roľnícke družstvo sa v polovici 50. rokov skončil neúspechom. Ľudia nemali záujem o vstup do družstva, odolávali všemožným perzekúciam. Mnohí roľníci opúšťali poľnohospodárstvo a odchádzali pracovať do priemyslu. Mládež masovo odchádzala do škôl, pretože vzdelanie bolo podporované štátom.

V polovici 60. rokov boli povinné dodávky značne znížené, výkupné ceny zvýšené, ale aj napriek tomu zostávalo poľnohospodárstvo neefektívne. Napríklad v r. 1967 na 772 ha ornej pôdy v Kurove hospodárilo 114 rodín - 219 pracovných sôl, z toho 114 žien. Povinné dodávky boli nasledujúce: mäso - 500 q, vajíčka - 115000 kusov, obilie - 480 q, zemiaky - 2400 q, mlieko 82000 l. Tento plán bol splnený iba u mäsa.

V r. 1950 bola v Kurove zlikvidovaná gréckokatolícka cirkev. Posledný gréckokatolícky farár Štefan Haluška, ktorý pôsobil v obci od r. 1942, odmietol podpísť prechod na pravoslávie, bol väznený, neskôr do r. 1968, pracoval ako robotník na stavbe. Po ňom prišiel na kurovskú faru Ján Kačur a iní pravoslávni farári. Väčšina ľudí prijala prechod na pravoslávie pokojne, ako výraz návratu k náboženstvu predkov, násilne zlikvidovanému Užhorodskou úniou v roku 1646.

Dňa 3. februára 1959 sa do Kurova zaviedlo pravidelné autobusové spojenie a v r. 1960 elektrický prúd. Svojpomocou občanov (s finančným prispením štátu) sa v Kurove vybudovala moderná škola, kultúrny dom, obchodné stredisko, futbalové ihrisko, hasičská zbrojnica, asfaltová cesta, obecný vodovod, previedla sa regulácia potoka, bol oplotený cintorín, zrekonštruovaná materská škola atď. Najväčšiu zásluhu na zveľadení obce má dlhoročný tajomník a predseda obecného úradu Miroslav Host.

„Pražská jar“ sa v r. 1968 odrazila aj na demokratizácii života v Kurove. V obci bol založený *Jednotný zväz súkromne hospodáriacich roľníkov* (predseda Ján Jendrej, účtovník Štefan Molčan), ktorý značne prispel k zintenzívneniu súkromného poľnohospodárstva, predovšetkým získaním diferenčných príplatkov vo výške až 45% utrženej sumy za dohodnuté dodávky štátu. Tieto príplatky sa mohli použiť iba na nákup strojov, minerálnych hnojív, osiva, plemenného dobytka atď., čo viedlo k zintenzívneniu poľnohospodárskej výroby a k zvýšeniu životnej úrovne roľníkov.

V roku 1973 bolo v Kurove založené *Jednotné roľnícke družstvo*, do ktorého dobrovoľne vstúpili takmer všetci roľníci (108 domácností) s výnimkou šiestich (Ján Jendrej, Ján Dzamba, Ján Lišivka,

---

Peter Kravčík, Ján Kravčík a Adam Host), ktorým bola vyčlenená podradná pôda na okrajových, málo úrodných pozemkoch.

JRD v Kurove, s výmerou 772 ha ornej pôdy a 240 ha lúk a pasienkov, bolo pričlenené k už existujúcemu *JRD Odboj* so sídlom v Kružlove, v ktorom boli sústredené štyri dediny (Kružlov, Krivé, Bogliarka a Gerlachov). Predsedom družstva sa stal *Ing. Milan Pagurka*, vedúcim hospodárskeho dvora v Kurove - *Ján Pituch*. Na kurovskom hospodárskom dvore Na *Rivňach* boli postavené tri maštale (každá pre 100 kusov dobytku), senník, váha, karcelárske budovy, prístupová cesta a iné objekty. Na hornom konci dediny bola postavená bytovka pre šesť rodín, družstvo malo svoju jedáleň, v ktorej sa okrem družstevníkov stravovali takmer všetci dôchodcovia, pod. Na JRD v Kurove pracovalo v priemere 60 ľudí, z toho polovica v živočisnej výrobe. Ich počet sa neustále znižoval. Dôležitým zdrojom príjmov do pokladnice družstva bola pridružená výroba - stavebná činnosť na rôznych miestach republiky a krajčírska dielňa v bývalej krčme, v ktorej našlo zamestnanie 20 žien (vedúca Mária Kovalová). JRD značne uľahčilo fyzickú prácu roľníkov a zvýšilo ich životnú úroveň, a preto sa po páde komunistického režimu v r. 1989 družstvo nerozpadlo, iba osamostatnilo. JRD v Kurove, na ktorom pracuje v súčasnosti iba 20 ľudí (z toho 9 traktoristov), patrí k najlepším v okrese Bardejov.

Prevažná väčšina práceschopného obyvateľstva pracuje v závadoch a podnikoch mimo obec, najmä v Závode ťažkého strojárstva a Piloimpregne v Kružlove a v podnikoch Bardejova, Prešova, Košíc atď. Do práce dochádzajú denne autobusmi, do vzdialených miest - týždenne. Každá rodina, okrem záhrady pri dome, má približne polhektárový záhumienok, na ktorom pestuje zeleninu, chová ošípané a hydinu pre vlastnú potrebu. Starých domov, postavených pred vojnou, už v dedine nie sú. Všetky boli postavené alebo úplne zrekonštruované v posledných 20-30 rokoch. Viac ako 70 Kurovčanov získalo vysokoškolské vzdelanie. Boli alebo sú profesormi na vysokých a stredných školách, lekármi, inžiniermi, vedeckými pracovníkmi, umelcami, dôstojníkmi v armáde a polícii atď.

Istým sociálnym problémom obce je rómska kolónia pod dedinou, založená v 18. st. V súčasnosti v nej býva v piatich chatrnochých bytcoch, bez základných sociálnych zariadení, 104 ľudí. Z nich iba traja sú zamestnaní. Ostatní poberajú od štátu sociálnu podporu. V miestnej štvortriednej základnej škole (deti z vyšších ročníkov

---

chodia do Gaboltova) tvoria rómske deti väčšinu žiakov. V minulosti boli Rómovia dobrými kováčmi a hudobníkmi a tvorili integrálnu súčasť dedinského spoločenstva. V súčasnosti sa všetky pokusy zapojiť ich do kurovskej komunity ukazujú ako neúspešné.

Od r. 1969 v obci pracuje folklórny súbor Kurovčan pod vedením učiteľov Márie a Ivana Popovcov (zostavovateľom väčšiny programov je M. Mušinka). Súbor sa zameriava na obnovovanie a predvádzanie miestnych starodávnych (často zabudnutých) zvykov. Vystupoval na mnohých medzinárodných festivaloch nielen v Česko-Slovensku, ale aj v zahraničí s takými programami ako „*Pastyrské Rusaľa*“, „*Velikodňé hyškaňa*“, „*Paľňa Smertky*“, „*Puščaňa*“, „*Lamčak*“, „*Chodžiňa z Viflejemom*“ a ī. Často vystupuje v rozhlase a televízii a je považovaný za jeden z najlepších súborov autentickejho folklóru na Slovensku. Za 25 rokov existencie sa v īom vystriedalo takmer 200 členov - milovníkov ľudových tradícií.

V obci vyvíja aktívnu činnosť mládežnícka organizácia, telovýchovná jednota *Odboj*, Zväz *Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky* (predtým Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich), *Slovenský zväz žien*, Zväz *Slovenského Červeného kríža*, Zväz *invalidov*, Zväz *požiarnej ochrany*, Zväz *protofašistických bojovníkov*, Združenie *poľovníkov*, Spotrebne družstvo *Jednota*, Zväz *záhradkárov*. Každá z týchto spoločenských organizácií združuje od 20 do 60 členov (SD Jednota - 112).

Úspešnú činnosť vyvíja *Zbor pre občianske záležitosti* pri Obecnom úrade. Prejavuje sa to najmä pri oslavách životných jubilej zaslúžilých členov obce, medzi ktorých patrí aj Peter Mušinka z Kanady, ktorý tu v r. 1990 oslavoval svoje 85. narodeniny.

Mimoriadne úspešné boli oslavy 650. výročia prvej písomnej zmienky o Kurove v r. 1978. Bolo to svojprávne stretnutie Kurovčanov, roztrúsených po celom svete.

V rokoch 1992-94 vzniklo v obci určité napätie v dôsledku nezhôd medzi gréckokatolíkmi a pravoslávnymi. Nakoľko nedošlo k dohode o vzájomnom užívaní chrámu, pravoslávni si v krátkom čase z iniciatívy farára Juraja Juru a za pomoci štátneho príspevku postavili vlastnú cerkov, ktorú 23. októbra 1994 posvätil prešovský arcibiskup Nikolaj. Odvtedy napätie pominulo.

Uvažuje sa o tom, že v dohľadnej dobe bude na štátnej hranici v Kurove otvorený hraničný prechod do Poľska.

Peter Musinka

Memories

I was born on July 16, 1905, in a small village called Kurov, which is in the eastern part of Slovakia. After serving in the Czechoslovakian army for two years, I returned to Kurov. Unable to find any kind of work, and being interested in how other people lived, I decided to emmigrate to a foreign country. My father had worked in various Pennsylvania mines on numerous occasions during the late 1800s and early 1900s but the United States borders were closed to immigration at the time. Canada, on the other hand, needed immigrants to develop the west.

I left Hamburg, Germany on May 13, 1928, and landed in Montreal twelve days later. We were immediately transferred into railroad cars bound for the western provinces. In order to ensure that we (the immigrants) travelled to the west, twenty dollars was collected in Europe from each of us with the understanding that it would be returned upon our arrival in Winnipeg. From there a friend, John Host, also from Kurov, and I travelled to Saskatchewan stopping in Estevan. Unable to find work after one week, we decided to return to Manitoba. In Brandon, we found temporary jobs on a CPR railroad gang working for twenty-five cents an hour which included board. When it was time to harvest, I quit the railroad to travel further west. On August 20, 1928, I stopped in Hussar, Alberta, where I worked for Fred Muller. The crop was very good that year. We cut part of the wheat with a swather, but on September 16 we had a six inch snowstorm. Wheat that wasn't cut was damaged. The first combines were not practical - the cylinders were too small for such a wide sixteen-foot blade. Fred Muller finally gave up on the combines and went back to the binder.

During 1929, 1930 and 1931, I worked on the L. P. Schooling farm for Peter Marchuk and Aaron Ornburn. In the summer I would work for fifteen dollars per month and during the winter months I worked for room and board. I was in Hussar for ten

---

years and the poorest crop during that time was in 1931 due to the dry summer - farmers were lucky to get their seed back. Most farmers used horses in the field, working twelve head to a team. When I worked for Peter Marchuk, he had fifty-four head of horses. L. P. Schooling had a forty-two inch threshing machine with a Rumely tractor. Sometimes it would take three or four hours to start it, but once it was going we would run it six or seven days and nights without stopping.

In 1932 I started to farm for myself, renting 340 acres of land from Mr. Kent. I started with \$250 in my pocket. Four head of horses cost me twenty dollars each and I borrowed three good horses with a plow from L. P. Schooling for a year. I bought an old seeder drill from Bill Treacy for twenty dollars and an old binder from Raymond Hoeght. Bill Slemko gave me a disc to use for that first year. The crop was good in 1932. My 100 acres of wheat yielded fifteen bushels per acre with number one wheat selling for twenty-five cents a bushel. Crops were not very good in 1933, 1934 and 1935.

In late 1935, after seven years in Hussar I returned to my hometown in Slovakia. My father had died a few weeks before and my mother was in poor health. On February 3, 1936, I married a pretty young lady, Zuzana (Susan) Jendrej. We left for Canada on February 28, 1936, arriving in Calgary on March 18. After buying some secondhand furniture we hired a man with a half-ton truck to head out for Hussar. Just as we left Calgary a snowstorm hit. We were within a half-mile of Hussar when the snowdrifts prevented us from going further. We unloaded our luggage and furniture on the side of the road and the driver turned back for Calgary. About a hundred yards down the road we came to Frank Campbell's house where he treated us to a nice cup of tea. We then walked the half-mile to a CPR house where Carl and Annie Slobodian lived. My neighbour, Stewart Williams, took me to my farm while Susan stayed with the Slobodians. The next morning, I hitched up the team of horses to a sleigh and rode to town to pick up the luggage and furniture from the side of the road, and my nineteen-year-old bride from the Slobodians. We completed the final part of our journey to our home - a poor old shack on the farm I rented.

The 1936 crop was poor but we ended the year on a happy note, the arrival of our daughter, Mary Ann, on December 18. Crops in 1937 and 1938 were not much better but again 1938 was another happy year. That was the year when our son, Fred, was born.

In early 1939, we left Hussar for Vegreville where we farmed for six years and in 1944 we sold everything at an auction sale and moved to Toronto. We bought a house with a half-acre garden in the east end of Toronto in 1948. It was the first house I owned in Canada and I still live there today. We had another addition to our family in 1952, a healthy baby girl we named Patricia.

Our oldest daughter, Mary Ann, was married in 1957 to Victor Kozak. Today they have a delicatessen in the east end of Toronto. They have two children, a son and a daughter, both married and living in Toronto. In 1960 our son Fred was married to Patricia Wilkinson. They raised two sons who are also married and living in Toronto. Fred runs an electronic manufacturing company for a large international conglomerate. In 1973 our younger daughter, Patricia, married Klaus Ploetner, an electrical engineer. They have two young children, a daughter and a son, both still in school. Patricia is a nurse in Sarnia, Ontario where they live.

I retired in 1971, after working for Anaconda Brass for twenty-seven years. Susan and I celebrated our 50th wedding anniversary in 1986 but unfortunately two months later my wife passed away due to a heart condition. In 1987 I visited my homeland with my son, Fred, and his wife, Patricia. Then in 1990 I again returned - this time with my son and both daughters - to celebrate my eighty-fifth birthday in the small village where I was born.

I last visited Hussar with my son in 1991. We shared many fond memories as we visited a number of friends. There will always be a special place in my heart for Hussar - my first home in Canada and the place where I chose to transplant the Musinka roots in this great land.

Вибірковий словник діалектних та англомовних слів*

---

agent (agent)	zástupca lodnej spoločnosti	представник пароплавної компанії
aker (acre)	plošná miera	акер [0.404 гектара]
apríl	apríl	квітень
affidavit (affidavit)	úradné pozvanie	письмове запрошення
bajnder	viazač	в'язарка
baksa (box)	krabica	коробка
bakskara (boxcar)	nákladný vagón	вантажний вагон
banda (band)	skupina	група
banovati	banovať	жалувати, шкодувати
bara (bar)	pohostinstvo	корчма
barz	veľmi	дуже
bačler (bachelor)	starý mládenec	холостяк
bida	bieda	лихо
birovati	vládať	бути спроможний
biskup	biskup	епископ
błachovica	plechovka	бляшанка
blich	prispôsobenie na bielenie plátna	засіб для білення полотна
bojisko	humno	гумно
bokanči	topánky	чевривки
bočkory	kŕpce	постоли
bočníky	časť konského postroja pre záprah	частина кінської збрui
brich	bricho	живіт, черево
bušel (buschel)	objemová miera	бушель [36.6 літра]
bužňa	sinagóga	синагога
var	var, ščava z kyslej kapusty	капустяна юшка

---

* Словник охоплює деякі слова з розповіді Петра Мушинки та їх тлумачення словацькою та українською мовами. Упорядковано за українським алфавітом.

---

vedľa	vedľa	біля, поряд
veducyj	vedúci	завідуючий
veľo	veľa	багато
vece	viac	більше
veci	veci	речі
vydati	vydať sa	вийти заміж
vystopovati	vystopovať	виростити
vidlička	vidlička	вилка
vičky	opraty	віжки
vjazanka	otep	в'язанка
vjedno	spolu	разом
vlada	vláda	уряд
vlak	vlak	поїзд
vobec	vôbec	взагалі
vred	vred	виразка
vsjadil	všadial	всюди
h	v, vo	у, в
havz (house)	dom	будинок, дім
hadzimka	posúch	неквашений хліб
handlár	priekupník	перекупник
hača	žriebä	лоша
hybaj	pod	іди
hivar	zdvihák	домкрат
hlinica	hlinica	бічна дошка на возі
hluška	týfus	тиф
hoc	hocí	коч
hoden	môže	може
homsted (homestead)	farmárska usadlosť,	садиба, ранч
	ranč	
honej (honey)	med	мід
hrabky	hrable	граблі
huňa	súkenný kabát	суконний плащ
huštak	parkovisko pre	стоянка для возів
	konské povozy	
gamby	ústa, pery	губи, вуста
gara (car)	auto	автомашина
gerok	kabát	піджак
gači	gate	спідні
gltati	hlitať, lokat'	ковтати
grashoppers	kobylky	саранча
(grasshoppers)		

---

gruli	zemiaky	картопля
gu	k, ku	до
dagde	niekde	десь
dajak	nejako	якось
dajakyj, dakyj	nejaky	якийсь
dakoj	hned, ihned	зразу, зараз
dakus	trocha	трохи
das	približne, asi	приблизно
daskeľa	niekoľko	декілька
dachto	niekto	декто
dachtoryj	niektorý	декотрий
denebuď	kdekolvek	денебудь
depresija	depresia,	депресія, кризис,
(depression)	hospodárska kríza, nezamestnanosť	бездобіття
deska	niekde	десь
džob (job)	práca, zamestnanie	праця
dzecko	dieťa	дитина, дитя
dyšel	oje	дишло
dlustvo	dlh, dlžoba	довг
dobati	dlabat	довбати
dovjedna	spolu	разом, спільно
dokupy	dohromady	разом
dolom, dolov	dole	вниз, внизу
doraz	ihned	зараз
dospravdy	skutočne	дійсно
doteper	doteraz	дотепер
dochodok	dôchodok	пенсія
drabňak	drabiňák	віз з високими драбунами
dratov	dratva	шевська нитка
duže	veľmi	дуже
ekstragenk	špeciálna skupina	спеціальна група
(extragang)		
žalar	žalár	в'язниця
zavazadlo	batožina	багаж
zaduti	zafúkať	задути
zaličiti	zaliečiť	замовляти хворобу
zapad	západ	захід
zaperti	zavrieť	закрити
zas	zasa	знову
zasiliti	zaviazať	зав'язати

---

zastyti	vychladnúť	остигти
zastrjahti	zapadnúť	запасти
zaujimave	zaujímavé	інтересне, цікаве
zacmiti	stmievať	потемніти
začudovati sja	diviť sa	здивувати
zašporovati	ušetriť	заощадити
zvlaštňi	zvláštne	спеціально
zgrjavčati	zrevať	зревіти
zelenina	zelenina	овочі
zmetati	zhádzat	скидати
znacharka	čarodejka, liečiteľka	знакарка
zos	z	із
zostati	ostať	залишитись
zčerčati	zhrkotať	згуркотіти
interes (interest)	úrok	проценти, прибуток
istyj	istý	певний
isči	ešte	ще
jidlo	jedlo	їжа
kantar	uzda	вузда
kantri (country)	krajina, kraj, vidiek	країна
kara (car)	auto	автомашина
kark	krk	шия
kvit	vyúčtovanie	розрахунок
kvodra (quarter)	štvrtina	четвертина
ked	keď	коли
keľo	koľko	скільки
klinok	vešiak	вішалка
kľuka	kľuka	ручка
kovbojs (cowboy)	kovboj	ковбой, пастух
kolik	kôl	кіл
kofaj	kofaj	колія
konič	ďatelina	команіца, конюшина
koprivjanyj	z podradnej látky	кропив'яний
koral	ohrada	огорожа
korec	objemová miera	корець [20 л.]
kostel	kostol	римокатолицький храм
kotryj	ktorý	котрий
kryhy	kry	криги
križ	kríž	хрест
kudiľ	praslica	куділь
kulečnik	kulečník	більярд

---

kufer	kufor	валізка
kširy	opraty	віжки
lem	iba	лише
lemeš	radlo	леміш
lemže	ibaže	однак
ličiňa	liečenie	лікування, замовляння
licitacija	dražba	аукціон
lipše	lepšie	краще
litati	behať	бігати
majna (mine)	baňa	шахта
mebli	nábytok	меблі
medži	medzi	між
meno	meno	ім'я
miľa (mile)	dížková miera	миля [1609 метри]
mister (mister)	majster, vedúci	майстер, шеф
mlackarňa	mláčka	молотарка
mlinec	ručný mlyn	жорна
molotarka	mláčka	молотарка
navernuti	obrátiť	повернути
najvece	najviac	найбільше
nakladnyj	nákladný	вантажний
naladovati	naložiť	навантажити, загрузити
napiperek	križom	навхрест
naraziti	naraziť	наткнутися
narokom	schválne	навмисно
narukovati	narukovať	рекрутуватись, піти у військову службу
naščiva	návšteva	відвідини, гости
nemovla	nemluvňa	немовля
neodovho	skoro, neodlho	незадовго, незабаром
niž	než, skôr ako	поки, скоріш як
nohavici	nohavice	штани
nožyk	nôž	ніж
nožyci	nožnice	ножниці
ňaňo	otec	батько
oberhovzy	pracovné nohavice	робочі штани
objednati	objednať	замовити
obyst'a, obyšča	domácnosť	обистя
obyčajno	obyčajne	звичайно
oblak	okno	вікно
obrazok	obrázok	картина

---

obchod	obchod	магазин
občan	občan	громадянин
ohlavec	ohlávka	вуздечка
odeža	odev	одежда
okres	okres	округ, район
omamoniči	oklamať	обдумити
ostatok	zostatok	залишок
ochabiti	nechať	залишити
ochota	chuť	готовність
ošetrovateľ	ošetrovateľ	опікун
paj (pie)	koláč	тістечко
paſunka	pálenka	горілка
paradnyj	sviatočný, vyfintený	гарний, святковий
patrol	hliadka	варта, караул
patyk	palica	палиця
paca	prasa	проса
pevno	isto	певно, напевно
pestovati	pestovať	вирошувати
piňazi	peniaze	громіші
pirko	pero	парубочна оздоба
placa	plat	зарплата
pľantro	pôjd nad humnom	під над гумном
poharik	pohárik	стакан, чарка
podnajom	podnájom	оренда
pozvanka	pozvánka	запрошення
poky	pokiaľ	поки
policman (policeman)	policajt	поліцай
pomedži	pomedzí	поміж
poplach	poplach	тривога
popočka	bábika	лялька
porič	ovsená kaša	вівсяна каша
posikati	pomoćiť sa	попіснатись
posliznuti	pošmyknúť sa	посковзнутись
počítaty	rátať, počítať	рахувати
poščil	posteľ	ліжко
praviľno	správne	правильно
prapor	prapor	батальйон
previdati	zistiť	розвідати
prehrada	priehrada	гребля
prežehnati sja	prežehnať sa	перехрестити
prez	cez, bez	через

---

prezriti	prezrieť	переглянути
prenajom	prenájom	аренда
presní	presne	точно
prestavka	prestávka	перерва
prešľahovati	prešľahovať	переселити
preukaz	preukaz, legitimácia	легітимація, документ, посвідка
precaj	predsa	всеж таки
prikurenyj	zaviaty snehom	засніжений
principl	šéf, predstavený	завідуючий, голова
pripecok	prípecok	запічок
pripovidka	poviedka, rozprávka	казка
prisnyj	prísny	строгий
pristati	priženit' sa	приженитися
priučne	poučné	научальне, виховне
prolij	lejak	пролій
pulrum (pullroom)	biliardova miestnosť	більярдова кімната
puška	moriak	індик
rata	pomoc	допомога
rentovati (rent)	vzať do prenájmu	взяти в оренду
renđer (rancher)	farmár	фармер, господар
repa	repa	ріпa, буряк
rychtar	richtár, starosta obce	староста села
roždestvo	vianoce	різдво
runkla	repa	ріпa, буряк
sañitar	zdravotník	санітар
sever	sever	північ
segín	chudák	бідолаха
sekciya (section)	sekcia, úsek	секція
sypanec	sypanec	амбар
sikati	močiť	писяти
skadiť	odkial	відкіль
skirni	člžmy	чоботи
sklamati	sklamat'	обманути, зрадити
skorystati	využiť	скористати
skorjanyj	kožený	шкіряний
skotina	dobytok	худоба
skupina	skupina	група
slonko	slnko	сонце
smotriti	pozerať	дивитись
sñidanok	raňajky	сніданок

---

spomahat	pomáhať	допомагати
sprositi	opýtať sa	запитати, засвятати
stamať	odtiaľ	звідти
statky	dobytok	худоба
stružlak	slamník	солом'яний матрац
tavnšip (township)	mestečko	містечко
tafar (dolar)	dolár	долляр
tiž	tiež	також
tiket (ticket)	listok	квиток
tinta (tint)	atrament	чорнило
tifus	týfus	тиф
tragač	vozík, fúrik	тачка
trapeza	trápenie	турбота
treka (track)	Železničná trať	залізнична дорога
tren (train)	vlak	поїзд
trip (trip)	výlet, pochod	прогулянка
tuňij	lacný	дешевий
uraz	úraz	поранення
urjad	úrad	установа
urlap	dovolenka, prieplastka	відпустка
fajno	dobre	добре
fajta	rasa, druh	раса, вид
falatok	kúsok	частина, кусник
falečnyj	falošný, podlý	фальшивий, підлій
famelija (family)	rodina	сім'я
fara	fara	приход
financ	pohraničník	прикордонник
forsta	hrubá doska	дошка
frajirka	frayerka	коханна, мила
fryštyk	raňajky	сніданок
from (from)	z	з, із
fungovati	fungovať	діяти
funt	objemová miera	фунт [0.4536 кілограма]
furničer (furniture)	nábytok	меблі
furt	vždy	зажди
chata, chatina	dom	хата
chvíla	dobré počasie	добра погода
chkiti	chcieť	хотіти
chodnik	chodník	тротуар
cholem	iba, aspoň	лише, хоча би
chorost	choroba, nemoc	хвороба

---

chpati	tlačiť	тиснути
chudoba	dobytok	худоба
cvičiňa	cvičenie	вправа
cent	peňažná jednotka	цент [1/100 доляра]
cesta	cesta	дорога
cimra (zimmer)	izba	кімната
cichovati	ciachovať	означувати
cicky	prsia, vemeno	груди, вим'я
čajnamen (Chinaman)	číňan, ázijec	китаець, азіят
čeperiti sja	rozťahovať nohy, ježiť sa	роздрягувати ноги, гніватись
čerenka	rukoväť	ручка, держак
čerez	cez, skrz	через
četa	čata	взвод
čudo	zázrak	чудо
čudovati sja	diviť sa	дивуватись
šatro	stan	палатка
šaflik	kadá	кадібець
šytko	všetko	все
šifa (ship)	lod'	корабель
šifkarta (shipcard)	lodný lístok	квиток на корабель
škara	škára	тріщина
šmaľec	masť	свиняча масть
spiritus	lieh	спирт
što	čo	що
štrang	povraz	мотуз
šuter	štrk	щебінь
jarok	potok	потік
jarec	jačmeň	ячмінь

Зміст

Вступ	7
Що для мене значить Петро Мушинка?	15
Примітки до фонетичної транскрипції	
спогадів Петра Мушинки	19
Jak to vštyko začalo?	20
Perša švitova vojna	23
Po vojni	32
Vojenčina	35
Kurivčane v Kubi	37
Odchod do Kanady	41
Perše farmiovaňa	46
Na farmi u Petra Makarčuka	49
Koneční „na svojim“	55
Perša naščiva Kurova (1935-36)	64
Druhyj raz do Kanady	69
Za lipšym – farma vo Vegreville	74
Odchod do Toronto	84
90. narodeniny v rodnom kraji	122
Rodokmeň Petra Mušinku	134
Z dejín obce Kurov	140
Peter Musinka	
Memories of His Birthplace and Canada (resumé)	152
Вибірковий словник діалектних та англомовних слів.....	155

Petro Musinka

From a hard root

Memories of His Birthplace and Canada

Preface and Editor: Mykola and Oles Musinka

Cover and Art Director: Sergej Pančak

Published by Foundation Karpaty

Series OKO, № 2

Founder: Oleksander Kobasa

Prešov 1996

The Address of Foundation

Ul. Gorkého 21

080 01 Prešov

Phone: (091) - 469-28

Layout and Print

→EXCO s.r.o., Požiarnická 15

080 04 Prešov

Phone/fax: (091) - 725-061

© Petro Musinka

Foundation Karpaty

ISBN 80-967399-0-5

Петро Мушинка

Із твердого кореня

Спогади на рідний край і Канаду

Вступ і редакція: Микола та Олесь Мушинки

Обкладинка і графічне оформлення: Сергій Панчак

Видала Фундація КАРПАТИ

Бібліотека ОКО, № 2

Фундатор: Олександр Кобаса
Пряшів 1996

Адреса фундації
ul. Gorkého 21
080 01 Prešov,
тел. 091-469-28

Технічне опрацювання та друк:

♦**EXCO s.r.o.**, Požiarnická 15
080 04 Prešov,
tel./fax: 091/725061

© Петро Мушинка
Фундація Карпати

ISBN 80-967399-0-5

ФУНДАЦІЯ КАРПАТИ. Голова *Микола Мушинка*.

Адреса: 080 01 Prešov, Gorkého 21, Slovakia. Фундація заснована з ініціативи добродія *Олександра Кобаси* 1995 р. з метою видавання публікацій з ділянки карпатознавства.

В Бібліотеці ОКО досі вийшли такі книжки:

1. *Стойть липка в полі*. Збірник лемківських народних пісень із с. Білична Горлицького пов., записаних в 80 р. 19 ст. священиком *Никифором Лещишаком* (1856-1914).

2. Петро Мушинка. *З твердого кореня*. Спогади на рідний край і Канаду.

Готуються до друку:

Флоріан Заплетал. *Краса в дереві*. Альбом 250 фотографій дерев'яних церков та інших об'єктів Карпатського регіону (1919-1925) з грунтовною розвідкою про автора.

Лемківські пісні Марії Макари (1900-1993) із Висової. Понад тристо пісень з мелодіями, описи календарних звичаїв, хрестин, весілля, похорону.

Іван Панькевич: *Закарпатські колядки і щедрівки*. Збірник майже 400 колядок і щедрівок, записаних у 20-40 роках в різних селах Закарпатської України та Пряшівщини.

Найдавніші фонографічні записи закарпатоукраїнського фольклору. Збірник понад 100 пісень, казок, оповідань, записаних на фонографічні пластинки 1929 та 1935 рр.

Видання всіх книжок залежатиме від наявності фінансових ресурсів.

Станьте і Ви спонзором фундації Карпати! Пожертви можете слати звичайним чеком на адресу фундації або на банківський рахунок: Všeobecná úverová banka, pobočka Prešov, č.ú. 34833-2323859572.

Імена жертводавців будемо публікувати в наших виданнях.

Книга містить автобіографічні спогади (на лемківській говірці) вихідця з Пряшівщини, який з 1928 р. живе в Канаді. Це - розповідь про дитинство, військову службу, фермування в Альберті, працю на фабриці в Торонті тощо. Книга подає також стислу історію села Курів та інші матеріали.

Kniha obsahuje autobiografické spomienky (v lemkovskom dialekte) Petra Mušinku z východného Slovenska, ktorý od r. 1928 žije v Kanade. Je to rozprávanie o jeho detstve, vojenskej službe, farmárčení v Alberte, práci robotníka vo fabrike v Toronte, atď. Kniha obsahuja aj stručné dejiny dediny Kurov a iné materiály.

This book is the autobiographical essay of Peter Musinka written in the Lemko dialect. The author was born in Eastern Slovakia and has been living in Canada since 1928. It is a book about his childhood, army service, farming in Alberta, work in a Toronto factory etc. In this book one can find the history of the village of Kurov and other material.

ISBN 80-967399-0-5